ZAKON O PARNIČNOM POSTUPKU BRČKO DISTRIKTA BIH ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 28/2018 i 6/2021)

ZAKON O PARNIČNOM POSTUPKU BRČKO DISTRIKTA BIH

("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 28/2018 i 6/2021)

DIO PRVI
OPĆE ODREDBE

POGLAVLJE I.
OSNOVNA NAČELA

Član 1

(Predmet i primjena ovog zakona)

Ovim zakonom propisuju se pravila postupka na osnovu kojih Osnovni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) i Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Apelacioni sud) raspravljaju i odlučuju u građanskopravnim sporovima, ako posebnim zakonom nije drugačije propisano.

Član 2

(Pristup sudu i primjena materijalnog prava)

(1) U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.

(2) Sud ne može odbiti da odlučuje o zahtjevu za koji je nadležan.

(3) Sud u postupku primjenjuje materijalno pravo po vlastitoj ocjeni i nije vezan za navode stranaka u pogledu primjene materijalnog prava.

Član 3

(Dispozicija stranaka)

(1) Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile u toku postupka.

(2) Sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti s prinudnim propisima.

Član 4

(Karakter rasprave pred sudom)

Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, po pravilu, na osnovu usmenog, neposrednog i javnog raspravljanja.

Član 5

(Načelo kontradiktornosti)

(1) Svaka stranka ima pravo da se izjasni o prijedlozima i zahtjevima protivne stranke.

(2) Izuzetno, kad je to ovim zakonom propisano, sud je ovlašten da odluči o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije data mogućnost da se izjasni.

Član 6

(Jezik i pismo)

U vođenju parničnog postupka u ravnopravnoj upotrebi su bosanski, hrvatski i srpski jezik, te latinično i ćirilično pismo za sve službene svrhe.

Član 7

(Raspravno načelo)

(1) Stranke su dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da izvode dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

(2) Sud razmatra i utvrđuje samo činjenice koje su stranke iznijele i određuje izvođenje samo onih dokaza koje su stranke predložile, ako zakonom nije drugačije propisano.

(3) Sud je ovlašten da utvrdi i činjenice koje stranke nisu iznijele i da naloži izvođenje dokaza koje stranke nisu predložile, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizilazi da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (član 3 stav 2).

Član 8

(Ocjena dokaza)

(1) Koje činjenice uzima kao dokazane odlučuje sud na osnovu slobodne ocjene dokaza.

(2) Sud savjesno i brižljivo cijeni svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno.

Član 9

(Načelo savjesnosti)

Stranke su dužne da pred sudom govore istinu i da savjesno koriste prava koja su im priznata ovim zakonom.

Član 10

(Suđenje u razumnom roku, načelo ekonomičnosti i zabrane zloupotrebe procesnih prava)

(1) Stranka ima pravo da sud odluči o njenim zahtjevima i prijedlozima u razumnom roku.

(2) Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Član 11

(Načelo efikasnosti postupka)

(1) Prvostepeni postupak se, po pravilu, sastoji od dva ročišta i to jednog pripremnog ročišta i jednog ročišta za glavnu raspravu.

(2) U složenijim parnicama i u rješavanju imovinskih sporova Osnovni sud može odrediti da pripremno ročište može trajati više dana, ali najduže 30 dana, od dana otvaranja pripremnog ročišta.

Član 12

(Prethodno pitanje)

(1) Kad odluka suda zavisi od rješavanja prethodnog pitanja koje se odnosi na to da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje, ako posebnim propisima nije drugačije određeno.

(2) Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravno dejstvo samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.

(3) U parničnom postupku sud je, u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinioca, vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom se optuženi oglašava krivim.

Član 13

(Sastav suda)

(1) U prvostepenom postupku i postupku po prijedlogu za ponavljanje postupka sudi sudija pojedinac.

(2) U drugostepenom postupku i u postupku odlučivanja po reviziji sudi vijeće od trojice sudija.

Član 14

(Način preduzimanja procesnih radnji)

Stranke preduzimaju parnične radnje pismeno izvan ročišta ili usmeno na ročištu, ako za pojedine radnje nije zakonom određen poseban oblik u kojem se mogu preduzeti.

POGLAVLJE II.
NADLEŽNOST SUDA

Odjeljak A. Zajedničke odredbe

Član 15

(Ocjena nadležnosti suda)

(1) Osnovni sud po prijemu tužbe ocjenjuje da li je nadležan.

(2) Prilikom ocjenjivanja nadležnosti, Osnovni sud uzima u obzir navode u tužbi i činjenice koje su sudu poznate.

(3) Ako se u toku postupka promijene okolnosti na kojima je zasnovana njegova nadležnost, Osnovni sud ostaje i dalje nadležan i ako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi sud.

Član 16

(Apsolutna nenadležnost)

(1) Sud do pravosnažnosti odluke, po službenoj dužnosti, pazi da li rješavanje spora spada u sudsku nadležnost.

(2) Kada sud u toku postupka, do pravosnažnosti odluke, utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud, nego neki drugi organ vlasti, oglašava se nenadležnim, ukida radnje sprovedene u postupku i odbacuje tužbu.

(3) Kada sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud u Bosni i Hercegovini, po službenoj dužnosti oglašava se nenadležnim, ukida provedene radnje u postupku i odbacuje tužbu.

Član 17

(Obustavljanje parničnog postupka)

(1) Do donošenja odluke o glavnoj stvari Osnovni sud rješenjem obustavlja parnični postupak ako utvrdi da bi postupak trebalo sprovesti po pravilima vanparničnog postupka.

(2) Postupak se po pravosnažnosti rješenja nastavlja po pravilima vanparničnog postupka.

(3) Radnje koje je sproveo Osnovni sud u parničnom postupku, kao što su: uviđaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i drugo i odluke koje je donio, nisu bez važnosti zato što su preduzete u parničnom postupku.

Član 18

(Ocjena mjesne nenadležnosti)

(1) Osnovni sud se može povodom prigovora tuženog oglasiti mjesno nenadležnim ako je prigovor podnesen najkasnije u odgovoru na tužbu.

(2) Osnovni sud se može po službenoj dužnosti oglasiti mjesno nenadležnim samo kad postoji isključiva mjesna nadležnost nekog

drugog suda, ali najkasnije do podnošenja odgovora na tužbu.

Član 19

(Negativni sukob nadležnosti)

(1) Ako Osnovni sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili neki drugi sud, dostavlja, u roku od tri dana, predmet sudu koji treba da riješi ovaj sukob nadležnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen usljed očigledne omaške, a trebalo je da bude ustupljen nekom drugom sudu, u kom slučaju predmet ustupa drugom sudu i o tome obavještava sud koji mu je predmet ustupio.

(2) Kad je povodom žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se oglasio mjesno nenadležnim odluku donio sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti, za tu odluku vezan je u pogledu nadležnosti i sud kome je predmet ustupljen, ako je taj sud, koji je odluku donio, nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Odjeljak B. Nadležnost sudova u sporovima s međunarodnim elementom

Član 20

(Nadležnost u sporu s međunarodnim elementom)

(1) U pogledu nadležnosti sudova u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Distrikt) u postupcima u kojima je stranka stranac koji uživa pravo imuniteta u Bosni i Hercegovini, strana država ili međunarodna organizacija, važe pravila međunarodnog prava.

(2) U slučaju sumnje o postojanju i obimu prava imuniteta objašnjenje daje Pravosudna komisija u saradnji sa Ministarstvom spoljnih poslova Bosne i Hercegovine.

Član 21

(Nadležnost Osnovnog suda u sporu s međunarodnim elementom)

(1) Osnovni sud nadležan je za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričito propisana zakonom Bosne i Hercegovine ili zakonom Distrikta ili međunarodnim ugovorom.

(2) Ako u zakonu ili u međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti Osnovnog suda za određenu vrstu sporova, Osnovni sud nadležan je za suđenje u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizilazi iz odredaba ovog zakona o mjesnoj nadležnosti.

Odjeljak C. Stvarna nadležnost

Član 22

(Stvarna nadležnost i posljedice stvarne nenadležnosti)

(1) U parničnom postupku Osnovni sud ima opću stvarnu nadležnost.

(2) Sud do pravosnažnosti odluke, po službenoj dužnosti, pazi na svoju stvarnu nadležnost.

(3) Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud u Distriktu, već drugi sud u Bosni i Hercegovini, rješenjem se oglašava nenadležnim i nakon pravosnažnosti rješenja kojim se oglasio nenadležnim, sud bez odlaganja, a najkasnije u roku od 3 dana, ustupa predmet nadležnom sudu.

Odjeljak D. Mjesna nadležnost

Član 23

(Opća mjesna nadležnost)

Osnovni sud je nadležan za suđenje:

a) ako tuženi ima prebivalište ili boravište na području Distrikta,

b) u sporovima protiv pravnog lica ako se sjedište pravnog lica nalazi na području Distrikta,

c) u sporovima protiv stanovnika Distrikta, koji stalno živi u inostranstvu, gdje je upućen na službu ili na rad od organa Distrikta ili pravnog lica, ako je njegovo posljednje prebivalište bilo na području Distrikta.

Član 24

(Izberiva mjesna nadležnost u sporu za naknadu štete)

(1) Za suđenje u sporu o vanugovornoj odgovornosti za štetu, pored suda opće mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja izvršena ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.

(2) Ako je šteta nastala usljed smrti ili teške tjelesne povrede, nadležan je pored suda iz stava 1 ovog člana i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

(3) Odredbe stavova 1 i 2 ovog člana primjenjuju se i u sporovima protiv društva za osiguranje radi naknade štete trećem licu na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti društva za osiguranje, a odredba stava 1 ovog člana i u sporovima o regresnom zahtjevu po osnovu naknade štete protiv regresnog dužnika.

Član 25

(Izberiva mjesna nadležnost u sporu radi zaštite prava na osnovu jemstva proizvođača)

Za suđenje u sporu za zaštitu prava na osnovu pismenog jemstva protiv proizvođača koji je dao jemstvo nadležan je, osim suda opće mjesne nadležnosti za tuženog, i sud opće mjesne nadležnosti za prodavca koji je prilikom prodaje stvari uručio kupcu pismeno jemstvo proizvođača.

Član 26

(Izberiva mjesna nadležnost u sporu radi zaštite prava potrošača)

Za suđenje u sporu za zaštitu prava potrošača, pored suda opće mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području potrošač ima prebivalište, odnosno boravište.

Član 27

(Izberiva mjesna nadležnost u sporu za zakonsko izdržavanje)

Za suđenje u sporu za zakonsko izdržavanje, ako je tužilac lice koje traži izdržavanje, nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Član 28

(Izberiva mjesna nadležnost u bračnom sporu)

Za suđenje u sporu radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništenja braka ili razvoda braka (bračni sporovi), nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području su bračni partneri imali posljednje zajedničko prebivalište.

Član 29

(Izberiva mjesna nadležnost u sporu radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili majčinstva)

U sporu radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili majčinstva, ako je tužilac dijete, nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Član 30

(Izberiva mjesta nadležnost po mjestu u kome se nalazi poslovna jedinica pravnog lica)

Za suđenje u sporu protiv pravnog lica koje ima poslovnu jedinicu van svog sjedišta, ako spor proizilazi iz pravnog odnosa te jedinice, pored suda opće mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području se nalazi poslovna jedinica.

Član 31

(Izberiva mjesna nadležnost u sporu iz nasljednopravnih odnosa)

Dok ostavinski postupak nije pravosnažno završen, za suđenje u sporu iz nasljednopravnog odnosa, kao i u sporu o potraživanju povjerioca prema ostaviocu, pored suda opće mjesne nadležnosti mjesno je nadležan i sud na čijem području se sprovodi ostavinski postupak.

Član 32

(Izberiva mjesna nadležnost po mjestu plaćanja)

Za suđenje u sporu imaoca mjenice ili čeka protiv potpisnika nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud mjesta plaćanja.

Član 33

(Izberiva mjesna nadležnost u sporu radi smetanja posjeda na pokretnoj stvari)

Za spor zbog smetanja posjeda na pokretnoj stvar nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Član 34

(Isključiva mjesna nadležnost u sporu o nepokretnosti)

(1) Za suđenje u sporu o pravu svojine i o drugim stvarnim pravima na nepokretnosti, u sporu zbog smetanja posjeda na nepokretnosti, kao i u sporu iz zakupnog ili najamnog odnosa na nepokretnosti ili iz ugovora o korištenju stana ili poslovne prostorije, isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi nepokretnost.

(2) Ako nepokretnost leži na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

Član 35

(Isključiva mjesna nadležnost u sporu o avionu i brodu)

Za suđenje u sporu o pravu svojine i o drugim stvarnim pravima na avionu, pomorskom brodu i brodu unutrašnje plovidbe, kao i u sporu iz zakupnog odnosa na avionu i brodu, nadležan je Osnovni sud ako vodi upisnik u koji je avion, odnosno brod upisan.

Član 36

(Isključiva mjesna nadležnost u sporu radi smetanja posjeda na avionu i brodu)

Za suđenje u sporu zbog smetanja posjeda na brodu, odnosno avionu iz člana 35 ovog zakona nadležan je Osnovni sud ako vodi upisnik u koji je brod, odnosno avion upisan i ako se na njegovom području dogodilo smetanje.

Član 37

(Isključiva mjesna nadležnost u sporu u izvršnom i stečajnom postupku)

Za suđenje u sporu koji nastane u toku i povodom sudskog ili administrativnog izvršnog postupka, odnosno u toku i povodom stečajnog postupka, mjesno je isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji sprovodi izvršni, odnosno stečajni postupak, odnosno sud na čijem se području sprovodi administrativno izvršenje.

Član 38

(Supsidijarna nadležnost za suparničare)

Ako je jednom tužbom tuženo više lica u svojstvu materijalnih suparničara (član 167 stav 1 tačka a), a za njih ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan je sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženih.

Član 39

(Sporazum o mjesnoj nadležnosti)

(1) Ako zakonom nije propisana isključiva mjesna nadležnost nekog suda, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi Osnovni sud koji nije mjesno nadležan, pod uslovom da je stvarno nadležan.

(2) Ako je zakonom propisano da su za suđenje u određenom sporu mjesno nadležna dva ili više sudova u Bosni i Hercegovini, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi Osnovni sud kao stvarno nadležan sud.

(3) Ovaj sporazum važi samo ako je pismeno sastavljen, ako su ga potpisale sve stranke i ako se tiče određenog spora ili više sporova koji proističu iz određenog pravnog odnosa.

(4) Ispravu o sporazumu tužilac mora priložiti uz tužbu.

(5) Ako tužba nije podnesena sudu na koji upućuje sporazum o mjesnoj nadležnosti tuženi može zahtijevati da se predmet ustupi tom sudu.

(6) Zahtjev iz prethodnog stava tuženi može podnijeti najkasnije u odgovoru na tužbu, uz prilaganje isprave o sporazumu.

POGLAVLJE III.
STRANKE I NJIHOVI ZAKONSKI ZASTUPNICI

Član 40

(Stranka u postupku)

(1) Stranka u postupku može biti svako fizičko i pravno lice.

(2) Posebnim propisima može se propisati ko osim fizičkih i pravnih lica može biti stranka u postupku.

(3) Osnovni sud može, izuzetno, s pravnim dejstvom u određenoj parnici, priznati svojstvo stranke i onom obliku udruživanja koji

nema stranačku sposobnost u smislu odredaba stavova 1 i 2 ovog člana, ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, u suštini ispunjava bitne uslove za sticanje stranačke sposobnosti, a naročito ako raspolaže imovinom na kojoj se može sprovesti izvršenje.

(4) Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana, kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici, nije dopuštena posebna žalba.

Član 41

(Parnična sposobnost)

(1) Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama obavljati radnje u postupku (parnična sposobnost).

(2) Punoljetno lice kome je djelimično ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobno u granicama svoje poslovne sposobnosti.

(3) Maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

Član 42

(Zakonski zastupnik)

(1) Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njen zakonski zastupnik.

(2) Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom nadležnog organa Distrikta donesenim na osnovu zakona.

(3) Sud do pravosnažnosti odluke, po službenoj dužnosti, pazi može li lice, koje se pojavljuje kao stranka, biti stranka u postupku i da li je parnično sposobna, zastupa li parnično nesposobnu stranku njen zakonski zastupnik i ima li zakonski zastupnik posebna ovlaštenja kada su ona potrebna.

Član 43

(Ovlaštenja zakonskog zastupnika)

(1) Zakonski zastupnik može u ime stranke, preduzimati sve radnje u postupku, ali ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe, za priznanje odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe

ili za preduzimanje drugih radnji u postupku u posebnim propisima određeno da zastupnik mora imati posebna ovlaštenja, on može te radnje preduzimati samo ako ima takva ovlaštenja.

(2) Lice koja se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužno je da na zahtjev suda dokaže da je zakonski zastupnik.

(3) Kad je za preduzimanje određenih radnji u postupku potrebno posebno ovlaštenje, zakonski zastupnik je dužan da dokaže da ima takvo ovlaštenje.

(4) Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik lica pod starateljstvom ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju, obavještava o tome organ starateljstva.

(5) Ako bi zbog propuštanja zakonskog zastupnika mogla nastati šteta za lice pod starateljstvom, sud zastaje s postupkom i predlaže da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Član 44

(Postupanje u slučaju postojanja nedostataka koji se tiču stranačke i parnične sposobnosti, te zastupanja)

(1) Kad sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, poziva tužioca da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili preduzima druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti s licem koje može biti stranka u postupku.

(2) Isto tako, kad sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebna ovlaštenja kad su ona potrebna, zatražit će da nadležni organ starateljstva postavi staratelja parnično nesposobnom licu, odnosno poziva zakonskog zastupnika da pribavi posebna ovlaštenja ili preduzima druge mjere koje su potrebne da bi parnično nesposobna stranka bila pravilno zastupana.

(3) Sud određuje stranci rok za otklanjanje nedostataka iz stavova 1 i 2 ovog člana, a dok se ne otklone ti nedostaci, mogu se u postupku preduzimati samo one radnje zbog čijeg bi odlaganja mogle da nastanu štetne posljedice za stranku.

(4) Ako se nedostaci iz stavova 1 i 2 ovog člana ne mogu otkloniti ili ako određeni rok bezuspješno protekne, sud rješenjem ukida radnje

sprovedene u postupku ako su zahvaćene tim nedostacima i odbacuje tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju dalje vođenje parnice.

(5) Protiv rješenja kojim se naređuju mjere za otklanjanje nedostataka nije dopuštena žalba.

Član 45

(Postavljanje privremenog zastupnika)

(1) Ako se u toku postupka pred Osnovnim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženom trajao dugo, tako da bi zbog toga mogle nastati štetne posljedice za jednu ili obje stranke, sud tuženom postavlja privremenog zastupnika.

(2) Pod uslovom iz stava 1 ovog člana Osnovni sud postavlja tuženom privremenog zastupnika naročito u slučajevima:

a) ako tuženi nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika,

b) ako postoje protivni interesi tuženog i njegovog zakonskog zastupnika,

c) ako obje stranke imaju istog zakonskog zastupnika,

d) ako je boravište tuženog nepoznato, a tuženi nema punomoćnika,

e) ako se tuženi ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Distriktu, nalaze u inostranstvu, a dostavljanje se nije moglo izvršiti.

(3) O postavljanju privremenog zastupnika Osnovni sud bez odlaganja obavještava organ starateljstva, kao i stranke kad je to moguće.

(4) Ako se tokom postupka nakon podnošenja tužbe i u odnosu na tužioca ostvare razlozi zbog kojih je prema odredbama stava 1 i stava 2 ovog člana tuženom moguće postaviti privremenog zastupnika, Osnovni sud privremenog zastupnika postavlja i tužiocu.

Član 46

(Prava i obaveze privremenog zastupnika)

(1) Privremeni zastupnik u postupku za koji je postavljen ima sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika.

(2) Ta prava i dužnosti privremeni zastupnik obavlja sve dok se parnična stranka ili njen punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staratelja.

Član 47

(Objavljivanje oglasa)

(1) Ako je privremeni zastupnik postavljen nekoj od parničnih stranaka iz razloga navedenih u članu 45 stavu 2 tački d) i tački e) ovog zakona, Osnovni sud u roku od osam dana izdaje oglas koji se objavljuje u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine" i na oglasnoj tabli suda.

(2) Oglas iz stava 1 ovog člana sadrži: naziv suda koji je postavio privremenog zastupnika, zakonski osnov, ime i prezime parnične stranke kojoj se postavlja zastupnik, predmet spora, ime i prezime zastupnika i njegovo zanimanje i boravište, kao i upozorenje da će zastupnik zastupati parničnu stranku u postupku sve dok se parnična stranka ili njen punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staratelja.

Član 48

(Ocjena parnične sposobnosti)

Parnična sposobnost u Distriktu procjenjuje se po zakonima Distrikta.

POGLAVLJE IV.
PUNOMOĆNICI

Član 49

(Način preduzimanja radnji u postupku)

(1) Stranka može preduzimati radnje u postupku lično ili preko punomoćnika.

(2) Stranka koju zastupa punomoćnik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svog punomoćnika, ali suprotnu stranu, svjedoke

i vještake može ispitivati samo preko punomoćnika, ako je on prisutan na glavnoj raspravi.

Član 50

(Punomoćnik u postupku)

(1) Punomoćnik može biti advokat, advokatsko društvo, ili advokat Kancelarije za pravnu pomoć kao i, za pravno lice zaposleni kod tog pravnog lica, a za fizičko lice bračni, odnosno vanbračni partner stranke ili srodnik stranke po krvi po pravoj liniji do bilo kojeg stepena, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena zaključno ili srodnik po tazbini zaključno do drugog stepena.

(2) Ako u parnici o imovinskopravnom zahtjevu vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 50.000,00 KM, punomoćnik pravnog lica može biti samo lice koje ima položen pravosudni ispit.

(3) Ako sud utvrdi da punomoćnik koji je advokat ne obavlja svoju dužnost u skladu sa zakonom o advokaturi, sud o tome obavještava nadležnu advokatsku komoru i, ako je to moguće, stranku koju advokat zastupa.

Član 51

(Dejstvo radnji punomoćnika)

Radnje u postupku koje punomoćnik preduzima u granicama punomoći, imaju isto pravno dejstvo kao da ih je preduzela sama stranka.

Član 52

(Posljedice opoziva radnje punomoćnika)

(1) Stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svog punomoćnika na ročištu na kome je ta izjava data.

(2) Ako je punomoćnik priznao neku činjenicu na ročištu na kojem stranka nije bila prisutna ili je neku činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje kasnije izmijeni ili opozove, sud cijeni obje izjave prema članu 248 stavu 2 ovog zakona.

Član 53

(Obim punomoći)

Stranka može ovlastiti punomoćnika da preduzima samo određene radnje ili da preduzima sve radnje u postupku.

Član 54

(Obim punomoći advokata)

Ako je stranka izdala advokatu punomoć za vođenje parnice, a nije pobliže odredila ovlaštenja u punomoći, advokat je na osnovu takve punomoći, ovlašten da:

a) obavlja sve radnje u postupku, a posebno da podnese tužbu, povuče tužbu, da odgovor na tužbu, prizna tužbeni zahtjev ili se odrekne tužbenog zahtjeva, zaključi nagodbu, podnese pravni lijek i odrekne se ili odustane od njega, te zahtijeva izdavanje mjere obezbjeđenja,

b) stavlja prijedlog za izvršenje ili obezbjeđenje i preduzima potrebne radnje u postupku povodom takvog zahtjeva,

c) od protivne stranke primi dosuđene troškove,

d) pismeno ovlasti drugog advokata na preduzimanje samo pojedinih radnji u postupku, osim zastupanja na glavnoj raspravi.

Član 55

(Zamjena advokata)

Advokata kome je stranka izdala punomoć može, uz izričito ovlaštenje stranke, zamijeniti drugi advokat, a pred Osnovnim sudom stručni saradnik i advokatski pripravnik koji su kod njega zaposleni.

Član 56

(Obim punomoći punomoćnika koji nije advokat)

Ako stranka u punomoći nije pobliže odredila ovlaštenja punomoćnika, punomoćnik koji nije advokat može, na osnovu takve punomoći, obavljati sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebno izričito ovlaštenje za povlačenje tužbe, za priznanje ili za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje sudske nagodbe, za odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i prenošenje punomoći na drugo lice, te za podnošenje vanrednih pravnih lijekova.

Član 57

(Izdavanje punomoći)

(1) Stranka izdaje punomoć pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.

(2) Stranka koja nije pismena ili nije u stanju da se potpiše stavlja na pismenu punomoć umjesto potpisa otisak kažiprsta, a ako se u tom slučaju, punomoć izdaje licu koje nije advokat, potrebno je prisustvo dvojice svjedoka koji se potpisuju na punomoć.

(3) Ako posumnja u istinitost pismene punomoći, sud može rješenjem odrediti da se podnese ovjerena punomoć.

(4) Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana nije dozvoljena žalba.

Član 58

(Legitimisanje punomoćnika i posljedice nepostojanja ovlaštenja za zastupanje)

(1) Punomoćnik je dužan pri prvoj radnji u postupku podnijeti punomoć.

(2) Sud može dozvoliti da radnje u postupku za stranku privremeno obavi lice koje nije podnijelo punomoć, ali istovremeno naređuje tom licu da naknadno u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za izvršenje parničnih radnji.

(3) Dok ne protekne rok za podnošenje punomoći, sud odgađa donošenje odluke, a ako taj rok bezuspješno protekne, sud nastavlja postupak i ne uzima u obzir radnje koje je obavilo lice bez punomoći.

(4) Sud je dužan da, do pravosnažnosti odluke, pazi da li je lice koje se pojavljuje kao punomoćnik ovlašteno za zastupanje.

(5) Ako sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao punomoćnik nije ovlašteno za zastupanje, ukida parnične radnje koje je to lice preduzelo, ako te radnje nije stranka naknadno odobrila.

Član 59

(Opoziv i otkaz punomoći)

(1) Stranka može punomoć opozvati u svako vrijeme, a punomoćnik je može u svako vrijeme otkazati.

(2) Opozivanje, odnosno otkaz punomoći mora se saopštiti sudu pred kojim se vodi postupak pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.

(3) Opozivanje, odnosno otkaz punomoći važi za protivnu stranku od trenutka kad joj je saopšten.

(4) Poslije otkaza punomoći, punomoćnik je dužan još 30 dana da vrši radnje za lice koje mu je izdalo punomoć, ako je potrebno da od njega otkloni kakvu štetu koja bi u to vrijeme mogla nastati.

Član 60

(Prestanak punomoći)

(1) Punomoć prestaje smrću fizičkog lica, proglašenjem za umrlog ili gubitkom poslovne sposobnosti, odnosno smrću njegovog zakonskog zastupnika, proglašenjem za umrlog, gubitkom poslovne sposobnosti ili razrješenjem dužnosti.

(2) Ako je punomoćniku fizičkog lica dato ovlaštenje da može preduzimati sve radnje u postupku, a stranka, odnosno njen zakonski zastupnik umre ili postane poslovno nesposoban ili ako zakonski zastupnik bude razriješen dužnosti, punomoćnik je ovlašten preduzimati radnje u postupku koje ne trpe odgađanje.

Član 61

(Prestanak punomoći pravnog lica)

(1) Prestankom pravnog lica prestaje i punomoć koju je ono izdalo.

(2) U slučaju stečaja ili likvidacije, punomoć koju je izdao stečajni, odnosno likvidacioni dužnik, prestaje kad prema važećim propisima nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, odnosno likvidacije.

(3) Izuzetno od odredaba stavova 1 i 2 ovog člana, punomoćnik je dužan da još trideset dana vrši radnje u postupku ako je potrebno da od stranke otkloni štetu.

POGLAVLJE V.
JEZIK U POSTUPKU

Član 62

(Jezik u postupku)

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se stranci i drugim učesnicima u postupku na jednom od jezika iz člana 6 ovog zakona.

Član 63

(Upotreba jezika u postupku)

Stranka i drugi učesnik u postupku pri učestvovanju u postupku upotrebljava jedan od jezika iz člana 6 ovog zakona.

Član 64

(Prevođenje radnji u postupku)

(1) Stranka i umješač koji ne poznaju nijedan od jezika iz člana 6 ovog zakona, obezbjeđuju o svom trošku usmeno i pismeno prevođenje procesnih radnji koje preduzimaju, kao i druga usmena i pismena prevođenja za svoje potrebe.

(2) Stranka i umješač dužni su obezbijediti i prevođenje koje se odnosi na izvođenje dokaza koje su predložili.

(3) Prevođenje vrše tumači.

POGLAVLJE VI.
VRIJEDNOST SPORA

Član 65

(Vrijednost spora)

(1) Tužilac je dužan u tužbi označiti vrijednost predmeta spora.

(2) Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.

(3) Kamate, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir pri određivanju vrijednosti spora ako ne čine glavni zahtjev.

Član 66

(Vrijednost spora kod budućih davanja)

Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbiru, ali najviše do iznosa koji odgovara zbiru davanja za vrijeme od pet godina.

Član 67

(Vrijednost spora kod više zahtjeva)

(1) Ako jedna tužba protiv istog tuženog obuhvata više zahtjeva koji se zasnivaju na istom činjeničnom i pravnom osnovu, vrijednost se određuje po zbiru vrijednosti svih zahtjeva.

(2) Ako zahtjevi u tužbi proizilaze iz raznih osnova, ili su istaknuti protiv više tuženih, vrijednost se određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva.

Član 68

(Vrijednost spora kod najamnog ili zakupnog odnosa)

Kad se spor vodi o postojanju najamnog ili zakupnog odnosa, ili iz odnosa korištenja stana, odnosno poslovne prostorije, vrijednost se računa prema jednogodišnjoj najamnini, odnosno zakupnini, osim ako je riječ o najamnom ili zakupnom odnosu zaključenom na kraće vrijeme.

Član 69

(Vrijednost spora kod obezbjeđenja)

Ako se tužbom zahtijeva samo davanje obezbjeđenja za izvjesno potraživanje ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje se prema iznosu potraživanja koje treba obezbijediti, ali ako predmet zaloga ima manju vrijednost od potraživanja koje treba obezbijediti, kao vrijednost predmeta spora uzima se vrijednost predmeta zaloga.

Član 70

(Određivanje vrijednosti spora)

(1) Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, ali tužilac u tužbi navede da pristaje da umjesto ispunjenja tog zahtjeva primi određeni novčani iznos, kao vrijednost predmeta spora uzima se taj iznos.

(2) U drugim slučajevima, kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužilac naznačio u tužbi.

(3) Ako je u slučaju iz stava 2 ovog člana tužilac suviše visoko ili suviše nisko naznačio vrijednost predmeta spora, sud najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano, onda na

glavnoj raspravi, prije početka rasprave o glavnoj stvari, brzo i na pogodan način provjerava tačnost naznačene vrijednosti, te rješenjem određuje vrijednost predmeta spora.

(4) Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana, nije dozvoljena posebna žalba.

Član 71

(Utvrđivanje vrijednosti spora)

Ako novčani iznos nije izražen u konvertibilnim markama, već u drugoj valuti, vrijednost predmeta spora se utvrđuje u konvertibilnim markama, po srednjem kursu odnosne valute, koji je utvrdila Centralna banka Bosne i Hercegovine u vrijeme podnošenja tužbe.

POGLAVLJE VII.
PODNESCI

Član 72

(Način dostave i sadržaj podneska)

(1) Tužba, odgovor na tužbu, protivtužba, odgovor na protivtužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i saopštenja, koji se daju van rasprave, podnose se pismeno (podnesci).

(2) Uslov pismene forme ispunjava i podnesak upućen telegramom, telefaksom ili elektronskom poštom, ovakav podnesak se smatra potpisanim, ako je u njima označen pošiljalac.

(3) Podnesak mora biti razumljiv i mora sadržavati sve ono što je potrebno da bi se u vezi s njim moglo postupiti, a naročito treba da sadrži: označenje suda, prezime, očevo ime i ime fizičkog lica, odnosno naziv pravnog lica, prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet spora, sadržaj izjave i potpis podnosioca.

(4) Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka mora u podnesku da navede činjenice i dokaze na kojima zasniva svoj zahtjev.

(5) Podnesak koji se dostavlja elektronskom poštom mora biti ovjeren kvalifikovanim elektronskim potpisom.

(6) Podnesak s prilozima koji se dostavlja protivnoj stranci predaje se sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 73

(Postupanje s ispravama koje se prilažu uz podnesak)

(1) Isprave koje se prilažu uz podnesak podnose se u izvorniku, prepisu ili fotokopiji.

(2) Ako stranka priloži ispravu u izvorniku, sud takvu ispravu zadržava, a protivnoj stranci dozvoljava da je razgleda.

(3) Kad prestane potreba da se isprava iz stava 2 ovog člana drži u spisu predmeta, vraća se podnosiocu na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnosioca da u spis priloži prepis ili fotokopiju isprave.

(4) Ako je isprava priložena u prepisu ili fotokopiji, sud na zahtjev protivne stranke, poziva podnosioca da podnese sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dozvoljava da je pregleda i određuje rok u kojem se isprava ima predati, odnosno pregledati.

(5) Protiv tih rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 74

(Postupanje sa nerazumljivim i nepotpunim podneskom)

(1) Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud podnosiocu vraća podnesak, radi ispravke ili dopune uz navode šta treba ispraviti ili dopuniti i određuje rok za ispravku ili dopunu podneska, koji ne može biti duži od osam dana.

(2) Ako podnesak vezan za rok bude ispravljen, odnosno dopunjen i predat sudu u roku određenom za dopunu ili ispravku, smatra se da je podnesen sudu onog dana kad je prvi put bio podnesen.

(3) Smatra se da je podnesak povučen ako ne bude vraćen sudu u određenom roku, a ako bude vraćen bez ispravke, odnosno dopune, odbacuje se.

(4) Ako podnesak ili prilozi nisu podneseni u dovoljnom broju primjeraka, sud poziva podnosioca da ih u određenom roku podnese, a ako podnosilac ne postupi po tom nalogu, sud podnesak odbacuje.

POGLAVLJE VIII.
ROKOVI I ROČIŠTA

Odjeljak A. Rokovi

Član 75

(Određivanje i produženje roka)

(1) Ako rok nije određen zakonom, određuje ga sud s obzirom na okolnosti slučaja.

(2) Rok koji sud odredi izuzetno se može produžiti na prijedlog zainteresovanog lica ako za to postoje opravdani razlozi.

(3) Prijedlog za produženje roka mora se podnijeti prije proteka roka čije se produženje traži.

(4) Protiv rješenja o produženju roka nije dozvoljena žalba.

Član 76

(Računanje roka)

(1) Rokovi se računaju na dane, mjesece i godine.

(2) Ako je rok određen na dane, u rok se ne uračunava dan kad je izvršeno dostavljanje ili saopštenje, odnosno dan u koji pada događaj od kad treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi naredni dan.

(3) Rokovi određeni na mjesece, odnosno na godine završavaju se protekom onog dana posljednjeg mjeseca, odnosno godine koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo, a ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca.

(4) Ako posljednji dan roka pada na državni praznik ili u nedjelju ili u neki drugi dan kad sud ne radi, rok ističe protekom prvog narednog radnog dana.

Član 77

(Način računanja roka)

(1) Kad je podnesak vezan za rok, smatra se da je podnesen u roku ako je prije nego što rok istekne predat nadležnom sudu.

(2) Ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafskim putem, dan predaje pošti smatra se kao dan predaje sudu kome je upućen, a ako je podnesak upućen telefaksom, danom predaje smatra se dan prijema telefaksa u sud.

(3) Ako je podnesak upućen elektronskom poštom, kao vrijeme predaje sudu smatra se vrijeme koje je naznačeno na verifikaciji kvalifikovanog elektronskog potpisa.

(4) Ako je podnesak upućen telegrafski, a ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, smatra se da je dat u roku ako uredan podnesak naknadno bude predat sudu ili bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje telegrama pošti.

(5) Za lica koja se nalaze u vojnoj službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, dan predaje podneska vojnoj jedinici, odnosno vojnim ustanovama smatra se kao dan predaje sudu.

(6) Odredba stava 5 ovog člana odnosi se i na ostala lica koja se nalaze u službi u vojnim jedinicama, odnosno vojnim ustanovama ili štabovima Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, u mjestima u kojima ne postoji redovna pošta.

(7) Za lica lišena slobode dan predaje podneska upravi zatvora, odnosno ustanove za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija smatra se kao dan predaje sudu.

(8) Ako je podnesak koji je vezan za rok predat ili upućen nenadležnom sudu prije isteka roka, a stigne nadležnom sudu poslije isteka roka, smatra se da je na vrijeme podnesen.

(9) Odredbe stavova od 1 do 7 ovog člana primjenjuju se i na rok u kome se po posebnim propisima mora podići tužba, kao i na rok zastarjelosti potraživanja ili nekog drugog prava.

Odjeljak B. Ročišta

Član 78

(Određivanje i održavanje ročišta)

(1) Ročište određuje sud kad je to zakonom propisano.

(2) Sud na ročište poziva stranke i ostala lica čije prisustvo smatra potrebnim.

(3) U pozivu sud naznačava mjesto, prostoriju i vrijeme održavanja ročišta, te navodi stranke i predmet spora.

(4) Sud u pozivu naročito upozorava stranke i ostale učesnike u postupku na zakonske posljedice izostanka sa ročišta.

(5) Ročište se, po pravilu, održava u sudskoj zgradi.

(6) Sud može odlučiti da se ročište održi van sudske zgrade kad nađe da je to nužno ili da će se na taj način uštedjeti u vremenu ili u troškovima postupka.

(7) Protiv rješenja iz stava 6 ovog člana nije dozvoljena žalba.

Odjeljak C. Povrat u prijašnje stanje

Član 79

(Uslovi za povrat u prijašnje stanje)

(1) Ako stranka propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i usljed toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, sud toj stranci na njen prijedlog dozvoljava da naknadno izvrši tu radnju (povrat u prijašnje stanje) ako ocijeni da je do propuštanja došlo usljed opravdanih razloga koji se nisu mogli predvidjeti, niti izbjeći.

(2) Kad se dozvoli povrat u prijašnje stanje, parnica se vraća u ono stanje u kome se nalazila prije propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja donio.

Član 80

(Rokovi za podnošenje prijedloga za povrat u prijašnje stanje)

(1) Prijedlog za povrat u prijašnje stanje podnosi se sudu kod koga je trebalo izvršiti propuštenu radnju.

(2) Prijedlog se podnosi u roku od osam dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je prouzrokovao propuštanje, a ako je stranka tek kasnije saznala za propuštanje, od dana kad je za to saznala.

(3) Poslije proteka 60 dana od dana propuštanja ne može se tražiti povrat u prijašnje stanje.

(4) Ako se povrat u prijašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagač je dužan da istovremeno s podnošenjem prijedloga izvrši i propuštenu radnju.

Član 81

(Nedozvoljenost povrata u prijašnje stanje)

(1) Ne može se zahtijevati povrat u prijašnje stanje ako je propušten rok za stavljanje prijedloga da se dozvoli povrat u prijašnje stanje, ili ako je propušteno ročište određeno povodom prijedloga za povrat u prijašnje stanje.

(2) Povrat u prijašnje stanje nije dozvoljen ako se propuštanje stranke može pripisati povredi postupka zbog koje se može izjaviti pravni lijek.

Član 82

(Rok za odlučivanje suda)

Sud odmah odlučuje o prijedlogu za povrat u prijašnje stanje i nastavlja postupak.

Član 83

(Odluka suda povodom prijedloga za povrat u prijašnje stanje)

(1) Neblagovremene ili nedozvoljene prijedloge za povrat u prijašnje stanje sud odbacuje rješenjem.

(2) Po prijedlogu za povrat u prijašnje stanje sud zakazuje ročište, osim ako su činjenice na kojima se prijedlog zasniva općepoznate.

(3) Ako stranka koja je podnijela prijedlog za povrat u prijašnje stanje ne dođe na ročište zakazano povodom prijedloga, a uredno je obaviještena, smatra se da je prijedlog povučen.

Član 84

(Žalba na rješenje o povratu u prijašnje stanje)

(1) Protiv rješenja kojim se usvaja prijedlog za povrat u prijašnje stanje nije dozvoljena žalba, osim ako je usvojen neblagovremen ili nedozvoljen prijedlog.

(2) Protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za povrat u prijašnje stanje žalba je dozvoljena.

POGLAVLJE IX.

ZAPISNICI

Član 85

(Snimanje ročišta)

Pripremno ročište i glavna rasprava snimaju se tonski.

Član 86

(Sadržaj snimka)

Snimak mora da sadrži: naziv i sastav suda, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad se obavlja radnja, naznaku predmeta spora i imena prisutnih stranaka, odnosno trećih lica i njihovih zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika, je li glavna rasprava javna ili je javnost isključena, izjave stranaka, njihove prijedloge, dokaze koje su predložile, dokaze koji su izvedeni, iskaze svjedoka i vještaka, te odluke suda donesene na ročištu, odnosno, nakon zaključenja glavne rasprave.

Član 87

(Reprodukovanje snimka)

Na zahtjev saslušanog lica snimak se odmah reprodukuje.

Član 88

(Prepis snimka)

(1) Sudija može odrediti da se tonski snimak u cjelini ili djelimično prepiše.

(2) Sudija pregleda i ovjerava prepis i priključuje ga spisu.

Član 89

(Čuvanje tonskog zapisa)

Tonski zapis se čuva u odgovarajućoj memoriji suda.

Član 90

(Zapisnik o vijećanju i glasanju)

(1) O vijećanju i glasanju u postupku pred Apelacionim sudom sastavlja se poseban zapisnik.

(2) Zapisnik o vijećanju i glasanju sadrži tok glasanja i odluku koja je donesena.

(3) Odvojena mišljenja priključuju se zapisniku o vijećanju i glasanju ako nisu unesena u sam zapisnik.

(4) Zapisnik potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar.

(5) Zapisnik o vijećanju i glasanju zatvara se u poseban omot.

(6) Zapisnik o vijećanju i glasanju može razgledati samo vijeće Apelacionog suda kad rješava o vanrednim pravnim lijekovima i u tom slučaju zapisnik se ponovo zatvara u poseban omot i na omotu se naznačava da je zapisnik razgledan.

(7) Bilješku o glasanju potpisuju svi članovi vijeća.

POGLAVLJE X.
DOSTAVA PISMENA

Odjeljak A . Način dostave pismena

Član 91

(Način dostave)

(1) Pismena se dostavljaju, u pravilu, poštom, a mogu se dostavljati i preko ovlaštenog pravnog lica registrovanog za obavljanje poslova dostavljanja ili preko ovlaštenog službenog lica suda ili neposredno u sudu.

(2) Lice koje vrši dostavljanje dužno je na zahtjev lica kojem se dostavljanje vrši dokazati svojstvo lica ovlaštenog za dostavljanje.

(3) Lica koja dostavljač zatekne na mjestu na kojem treba da izvrši dostavljanje dužna su da na njegov zahtjev pruže podatke o svom identitetu, u protivnom neće izvršiti dostavljanje.

(4) Sudska policija Distrikta dužna je da na zahtjev suda pomogne prilikom obavljanja poslova dostavljanja.

Član 92

(Dostavljanje organima Distrikta, pravnom licu i Ombudsmenu)

(1) Dostavljanje organima Distrikta i pravnim licima obavlja se predajom pismena licu ovlaštenom za primanje pismena ili radniku koji se zatekne u kancelariji, odnosno poslovnoj prostoriji.

(2) Dostavljanje pravnom licu može se izvršiti i preko njegove poslovne jedinice, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa te jedinice.

(3) Kad pismeno treba dostaviti Ombudsmenu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ombudsmen), dostavljanje se obavlja predajom pismena njegovoj pisarnici, odnosno službi za primanje pismena, a danom dostave smatra se dan predaje pismena pisarnici, odnosno ovlaštenoj službi.

(4) Dostavljanje prema odredbama stavova 1 i 2 ovog člana obavlja se i kad su stranke, navedene u tom stavu, za svog punomoćnika odredile lice koje je njihov radnik.

Član 93

(Dostavljanje preko komande, odnosno starješine)

Radnicima policije, radnicima kopnenog, riječnog i vazdušnog saobraćaja poziv se dostavlja preko njihove komande, odnosno neposrednog starješine, a prema potrebi, mogu im se na taj način dostavljati i ostala pismena.

Član 94

(Dostavljanje u inostranstvu ili strancima s pravom imuniteta)

(1) Kad dostavljanje treba izvršiti licima ili ustanovama u inostranstvu ili strancima koji uživaju pravo imuniteta, dostavljanje se vrši diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u ovom zakonu nije šta drugo određeno.

(2) Ako se dostavljanje pismena ima izvršiti državljanima Bosne i Hercegovine u inostranstvu, to se može učiniti preko nadležnog konzularnog, odnosno diplomatskog predstavništva Bosne i Hercegovine u toj državi, odnosno preko organa uprave nadležnog za inostrane poslove Bosne i Hercegovine, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno.

Član 95

(Dostavljanje pravnom licu sa sjedištem u inostranstvu)

Dostavljanje pravnom licu koje ima sjedište u inostranstvu, može se obaviti i preko njegovog zastupništva, odnosno predstavništva u Bosni i Hercegovini ili Distriktu.

Član 96

(Dostavljanje licima lišenim slobode)

Licima lišenim slobode dostavljanje se vrši preko uprave zatvora, odnosno uprave ustanove za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija.

Član 97

(Dostavljanje preko zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika)

(1) Kad stranka ima zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika, dostavljanje se vrši zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku, ako u ovom zakonu nije šta drugo propisano.

(2) Ako stranka ima više zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika, dovoljno je dostavljanje izvršiti jednom od njih.

Član 98

(Dostavljanje advokatu)

Dostavljanje advokatu kao punomoćniku može se izvršiti i predajom pismena licu koje je zaposleno u njegovoj advokatskoj kancelariji.

Član 99

(Vrijeme i mjesto dostave)

(1) Dostavljanje se obavlja radnim danom i to danju, u stanu ili na radnom mjestu lica kome se dostavljanje ima izvršiti ili u Osnovnom sudu kad se to lice tamo zatekne.

(2) Dostavljanje se može izvršiti i u drugo vrijeme i na drugom mjestu, po pristanku lica kome se dostavljanje treba izvršiti ili na osnovu posebne odluke suda koju je dostavljač dužan na zahtjev pokazati.

(3) Odredba da se dostavljanje obavlja samo radnim danom ne važi za dostavljanje poštom.

Član 100

(Dužnost prijema i pristanak za prijem)

(1) Ako se lice kome se pismeno ima dostaviti ne zatekne u svom stanu, dostavljanje se vrši predajom pismena nekome od njegovih

punoljetnih članova domaćinstva, koji je dužan da primi pismeno, a ako se oni ne zateknu u stanu, pismeno se predaje susjedu, ako on na to pristane.

(2) Ako se dostavljanje obavlja na radnom mjestu lica kome se pismeno treba dostaviti, a to se lice tu ne zatekne, dostavljanje se može obaviti licu koje na istom mjestu radi, ako ono pristane da primi pismeno.

(3) Predaja pismena drugom licu nije dopuštena ako ono učestvuje u parnici kao protivnik licu kome se dostavljanje ima obaviti.

Član 101

(Lična dostava)

(1) Tužba, vanredni pravni lijek, presuda i rješenje protiv kojih je dopuštena posebna žalba dostavlja se lično stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku.

(2) Ostala pismena dostavljaju se lično kad je to ovim zakonom izričito propisano ili kad sud smatra da je zbog priloženih isprava u originalu ili iz kojeg drugog razloga potrebna veća opreznost.

(3) Ako se lice kome se pismeno mora lično dostaviti ne zatekne tamo gdje se dostavljanje mora obaviti, dostavljač će se obavijestiti kad bi i na kom mjestu mogao to lice zateći i ostaviti mu kod jednog od lica navedenih u članu 100 stavovima 1 i 2 ovog zakona pismenu obavijest da radi primanja pismena bude u određeni dan i sat u svom stanu, odnosno na svome radnom mjestu, a ako i nakon toga dostavljač ne zatekne lice kojem se pismeno ima dostaviti, postupa prema članu 100 ovog zakona i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

(4) Ako pismena iz stavova 1 i 2 ovog člana treba dostaviti organima Distrikta i pravnim licima, dostavljanje se obavlja prema članu 92 ovog zakona.

Član 102

(Postupanje kada je lice odsutno)

Ako se utvrdi da je lice kome se pismeno treba dostaviti odsutno i da mu lica navedena u članu 100 stavovi 1 i 2 ovog zakona ne mogu

pismeno na vrijeme predati, pismeno se vraća sudu uz naznaku gdje se odsutni nalazi.

Odjeljak B. Odbijanje prijema pismena

Član 103

(Odbijanje prijema pismena)

(1) Kad lice kome je pismeno upućeno, odnosno punoljetni član njegovog domaćinstva, odnosno ovlašteno lice ili radnik organa Distrikta ili pravnog lica odbije da primi pismeno, dostavljač pismeno ostavlja u prostoriji gdje se dostavljanje vrši ili ga pribija (lijepi) na vrata te prostorije.

(2) Na dostavnici bilježi dan, sat i razlog odbijanja prijema, kao i mjesto gdje je pismeno ostavljeno i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

Odjeljak C. Promjena adrese

Član 104

(Promjena adrese)

(1) Ako stranka ili njen zakonski zastupnik u toku postupka ili prije isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnog okončanja postupka promijene adresu na koju se dostava obavlja, dužni su o tome odmah obavijestiti sud.

(2) Ako protiv pravosnažne odluke, unutar roka iz stava 1 ovog člana, bude izjavljena revizija, taj rok produžava se sve dok ne istekne šest mjeseci od dostave stranci odluke povodom revizije kojom se revizija odbacuje ili odbija ili pobijana odluka preinačava.

(3) Ako je protiv pravosnažne odluke, unutar roka iz stava 1 ovog člana, podnesen prijedlog za ponavljanje postupka, taj rok produžava se do isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnosti prvostepene odluke u tom postupku protiv koje nije izjavljena žalba, odnosno do isteka roka od šest mjeseci od dostave stranci odluke o žalbi kojom se postupak za ponavljanje postupka pravosnažno završava.

(4) Ako povodom vanrednog pravnog lijeka pravosnažna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, smatra se da rok iz stava 1 ovog člana nije ni počeo teći.

(5) Ako stranka ili njen zastupnik ne obavijeste odmah sud o promjeni adrese, sud određuje da se dalje dostave u parnici obavljaju objavljivanjem pismena na oglasnoj tabli suda, sve dok stranka ili njen zastupnik ne obavijeste sud o svojoj novoj adresi.

(6) Dostava iz stava 5 ovog člana smatra se obavljenom nakon proteka 15 dana od dana objavljivanja pismena na oglasnoj tabli suda.

(7) Kad punomoćnik za primanje pismena do isteka rokova iz stavova od 1 do 3 ovog člana promijeni svoju adresu, a o tome ne obavijesti sud, sud stranci na njen trošak imenuje punomoćnika za primanje pismena preko koga obavlja sve dostave, dok ne primi obavijest stranke o postavljanju novog punomoćnika.

Odjeljak D. Punomoćnik za primanje pismena

Član 105

(Postavljenje punomoćnika za prijem pismena)

(1) Stranku ili njenog zakonskog zastupnika koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika u Distriktu, sud poziva da u primjerenom roku postave punomoćnika za primanje pismena u Distriktu.

(2) Ako stranka ili njen zakonski zastupnik ne postave takvog punomoćnika, sud stranci na njen trošak postavlja privremenog zastupnika ovlaštenog za primanje pismena i o tome obavještava stranku, odnosno njenog zakonskog zastupnika.

Član 106

(Zajednički punomoćnik za primanje pismena)

(1) Ako više lica zajednički tuže, a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika odnosno punomoćnika, sud ih može pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena, a istovremeno ih obavještava koga od njih smatra zajedničkim punomoćnikom za primanje pismena ako oni sami ne imenuju takvog punomoćnika.

(2) Odredba stava 1 ovog člana primjenjuje se i kad je više lica tuženo kao jedinstveni suparničari.

Odjeljak E. Utvrđivanje adrese

Član 107

(Utvrđivanje adrese)

Ako stranka ne može sama saznati adresu lica kome pismeno treba dostaviti, sud nastoji od nadležnog organa Distrikta ili na drugi način dobiti potrebne podatke.

Odjeljak F. Dostavnica

Član 108

(Potvrda o obavljenom dostavljanju)

(1) Potvrdu o obavljenom dostavljanju (dostavnicu) potpisuju primalac i dostavljač, a primalac na dostavnici slovima sam upisuje dan prijema.

(2) Ako je primalac nepismen ili nije u stanju da se potpiše, dostavljač ispisuje njegovo ime i prezime i slovima dan prijema, te stavlja napomenu zašto primalac nije stavio svoj potpis.

(3) Ako primalac odbije potpisati dostavnicu, dostavljač to zabilježi na dostavnici i ispisuje slovima dan predaje i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

(4) Ako je dostavljanje izvršeno prema članu 101 stavu 3 ovog zakona, dostavljač to naznačava na dostavnici, kao i dan i sat kada je dostava pokušana i mjesto gdje je ostavljena pismena obavijest.

(5) Kad je prema odredbama ovog zakona pismeno predato drugom licu, a ne onom kome se pismeno trebalo dostaviti, na dostavnici dostavljač naznačava odnos ta dva lica.

(6) Ako je na dostavnici netačno ili nečitko naznačen datum dostave ili je dostavnica nestala, dostava se može dokazivati i na drugi način.

POGLAVLJE XI.
PREGLEDANJE I PREPISIVANJE SPISA

Član 109

(Pregledanje i prepisivanje spisa)

(1) Stranke imaju pravo pregledati i prepisivati spise parnice u kojoj učestvuju.

(2) Ostalim licima koja imaju opravdan interes može se dopustiti pregledanje i prepisivanje pojedinih spisa.

(3) Kad je postupak u toku, dozvolu za pregledanje i prepisivanje spisa daje sudija koji vodi postupak, a kad je postupak završen, dozvolu daje predsjednik suda, odnosno radnik u sudu koga odredi predsjednik suda.

POGLAVLJE XII.
ISKLJUČENJE I IZUZEĆE

Član 110

(Razlozi za isključenje i izuzeće)

(1) Sudija ne može vršiti sudijsku dužnost (isključenje):

a) ako je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu saovlaštenika, saobveznika ili regresnog dužnika, ili ako je u istom predmetu saslušan kao svjedok ili vještak,

b) ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, ili mu je bračni, odnosno vanbračni partner srodnik po tazbini do drugog stepena, bez obzira da li su brak, odnosno vanbračna zajednica prestali ili ne,

c) ako je staratelj, usvojitelj ili usvojenik stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika ili ako između njega i stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke postoji zajedničko domaćinstvo,

d) ako između sudije i stranke teče neka druga parnica,

e) ako je u istom predmetu učestvovao u postupku medijacije, ili u zaključenju sudske nagodbe koje se pobijaju u parnici, ili je donio odluku koja se pobija, ili je zastupao stranku kao advokat,

f) ako je u stečajnom postupku učestvovao u donošenju odluke povodom koje je došlo do spora.

(2) Sudija može da bude izuzet ako postoje okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost (izuzeće), kao što je bliski odnos sa nekom od stranaka ili postoje bilo koji drugi razlozi koji mogu dovesti u pitanje njegovu nepristrasnost.

Član 111

(Zahtjev za isključenje i izuzeće)

(1) Stranka podnosi zahtjev za isključenje, odnosno izuzeće sudije čim sazna da postoji koji od razloga za isključenje, odnosno izuzeće, a najkasnije do završetka rasprave, a ako nije bilo rasprave, do donošenja odluke.

(2) Stranka može u pravnom lijeku ili odgovoru na pravni lijek, poimenično navesti sudiju koji ne bi mogao učestvovati u donošenju odluke zbog razloga iz člana 110 ovog zakona.

(3) U zahtjevu se mora navesti zakonski razlog zbog kojeg se traži isključenje i izuzeće, okolnosti iz kojih proizilazi da je prijedlog blagovremeno podnesen i činjenice na kojima se zasniva postojanje razloga za isključenje ili izuzeće.

(4) Stranka može tražiti isključenje ili izuzeće samo poimenično određenog sudije koji u predmetu postupa.

Član 112

(Odbacivanje zahtjeva za isključenje ili izuzeće)

(1) Neblagovremen, nepotpun i nedopušten zahtjev za isključenje ili izuzeće, odbacuje sudija ili vijeće pred kojim se postupak vodi.

(2) Nije dopušten zahtjev za isključenje ili izuzeće:

a) kojim se uopćeno traži isključenje ili izuzeće svih sudija sudova u Distriktu ili svih sudija koji bi mogli da učestvuju u nekom postupku,

b) o kome je već odlučeno,

c) u kome nije obrazložen zakonski razlog zbog kojeg se isključenje ili izuzeće traži,

d) ako stranka zahtijeva isključenje, odnosno izuzeće sudije koji ne postupa u tom predmetu,

e) ako stranka zahtijeva isključenje, odnosno izuzeće predsjednika suda, izuzev kada postupa u tom predmetu.

(3) Ako je zahtjev iz stava 1 ovog člana podnesen na ročištu, sudija ga odbacuje i nastavlja ročište.

(4) Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 113

(Odlučivanje o zahtjevu za isključenje ili izuzeće)

(1) O zahtjevu za isključenje ili izuzeće sudije odlučuje predsjednik suda.

(2) Ako stranka traži isključenje ili izuzeće predsjednika Osnovnog suda, odluku o isključenju ili izuzeću donosi predsjednik Apelacionog suda.

(3) O zahtjevu za isključenje ili izuzeće predsjednika Apelacionog suda, odlučuje opća sjednica Apelacionog suda.

(4) Prije donošenja rješenja o isključenju ili izuzeću, od sudije čije se isključenje ili izuzeće traži pribavlja se izjava, a po potrebi obavljaju se i druge izviđajne radnje.

(5) Protiv rješenja kojim se usvaja zahtjev za isključenje ili izuzeće nije dozvoljena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dozvoljena posebna žalba.

Član 114

(Postupanje sudije u slučaju postojanja razloga za isključenje odnosno izuzeće)

(1) Kad sudija sazna da postoji neki od razloga za isključenje iz člana 110 stava 1 ovog zakona, ili čim sazna da je podnesen zahtjev za njegovo isključenje, dužan je prekinuti svaki rad na tom predmetu i o razlozima za isključenje odmah obavijestiti stranke i predsjednika suda, koji odlučuje o isključenju.

(2) Do donošenja rješenja o zahtjevu za isključenje sudija preduzima samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

(3) Kada sudija sazna da je podnesen zahtjev za njegovo izuzeće, ili čim sazna da postoji neki od razloga za njegovo izuzeće iz člana 110 stava 2 ovog zakona, dužan je odmah o tome obavijestiti predsjednika suda, a postupak nastavlja bez odlaganja do donošenja odluke o izuzeću.

(4) Ako se radi o izuzeću predsjednika suda, on određuje sebi zamjenika iz reda sudija tog suda.

Član 115

(Posljedice isključenja i izuzeća)

(1) Ako zahtjev za isključenje bude usvojen, sud ukida sve radnje koje je preduzeo isključeni sudija.

(2) Ako zahtjev za izuzeće bude usvojen, sud ukida radnje koje su bile preduzete poslije podnošenja zahtjeva, izuzev ako se stranke ne saglase da se preduzete radnje ne ukidaju.

(3) U slučaju podnošenja zahtjeva za isključenje ili izuzeće u toku rasprave pred Apelacionim sudom, primjenjuju se odredbe stavova 1 i 2 ovog člana.

Član 116

(Isključenje, odnosno izuzeće zapisničara)

(1) Odredbe ovog zakona o isključenju, odnosno izuzeću sudija primjenjuju se na odgovarajući način i na zapisničare.

(2) O isključenju, odnosno izuzeću zapisničara odlučuje postupajući sudija, odnosno vijeće Apelacionog suda.

POGLAVLJE XIII.
TROŠKOVI POSTUPKA

Odjeljak A. Parnični troškovi

Član 117

(Parnični troškovi)

(1) Parnične troškove sačinjavaju izdaci učinjeni u toku ili povodom postupka.

(2) Parnični troškovi obuhvataju i nagradu za rad advokata i drugih lica kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Član 118

(Prethodno podmirivanje troškova)

Svaka stranka prethodno sama snosi troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

Član 119

(Predujam za izvođenje dokaza)

(1) Kad stranka predloži izvođenje dokaza, dužna je da po nalogu suda unaprijed položi iznos potreban za podmirenje troškova koji će nastati povodom izvođenja dokaza.

(2) Kad izvođenje dokaza predlože obje stranke, sud određuje da iznos potreban za podmirenje troškova polože obje stranke na jednake dijelove.

(3) Sud odustaje od izvođenja dokaza ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku koji sud odredi.

(4) Izuzetno od odredbe stava 3 ovog člana, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u vezi sa primjenom odredbe člana 3 stava 2 ovog zakona, a stranke ne polože određeni iznos, predujam troškova za izvođenje dokaza isplaćuje se iz sredstava suda.

Član 120

(Naknada troškova prema uspjehu u parnici)

(1) Stranka koja u cjelini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove.

(2) Ako stranka djelimično uspije u parnici, sud može s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka podmiruje svoje troškove ili da jedna stranka naknadi drugoj srazmjeran dio troškova.

(3) Sud može odlučiti da jedna stranka naknadi sve troškove koje je druga stranka imala, ako protivna stranka nije uspjela samo u srazmjerno neznatnom dijelu svog zahtjeva, a zbog toga dijela nisu nastali posebni troškovi.

(4) Prema rezultatu dokazivanja sud odlučuje da li će troškove iz odredbe člana 119 stava 4 ovog zakona snositi jedna ili obje stranke ili će ti troškovi pasti na teret troškova suda.

Član 121

(Odmjeravanje troškova)

(1) Pri odlučivanju koji će se troškovi nadoknaditi stranci sud uzima u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice, a o tome koji su troškovi bili potrebni, kao i o visini troškova, sud odlučuje cijeneći brižljivo sve okolnosti.

(2) Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, ovi troškovi odmjeravaju se po toj tarifi.

Član 122

(Princip krivice i slučaja)

Stranka je dužna da nezavisno od ishoda parnice naknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovala svojom krivicom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Član 123

(Naknada u slučaju nepostojanja povoda za spor)

Ako nije bilo povoda za podnošenje tužbe, zbog toga što je tuženi već priznao svoju obavezu i bio je spreman ispuniti, ili zbog drugih razloga, tužilac je obavezan naknaditi tuženom parnične troškove.

Član 124

(Naknada troškova u slučaju povlačenja tužbe i odustanka od pravnog lijeka)

(1) Tužilac koji povuče tužbu dužan je da protivnoj stranci naknadi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo poslije ispunjenja zahtjeva od strane tuženog.

(2) Stranka koja odustane od pravnog lijeka dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove nastale povodom pravnog lijeka.

Član 125

(Troškovi kod sudske nagodbe)

(1) Svaka stranka snosi svoje troškove ako je parnica završena sudskom nagodbom, a u nagodbi nije drugačije ugovoreno.

(2) Troškovi sudske nagodbe koja je pokušana, ali nije uspjela ulaze u parnične troškove.

Član 126

(Troškovi u izlučnoj parnici)

Ako u izlučnoj parnici bude usvojen tužbeni zahtjev za izlučenje stvari, a sud utvrdi da je tuženi kao povjerilac u izvršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih lica na tim stvarima, određuje da svaka stranka snosi svoje troškove.

Član 127

(Troškovi suparničara)

(1) Suparničari snose troškove na jednake dijelove.

(2) Ako postoji znatna razlika u pogledu njihovog udjela u predmetu spora, sud prema srazmjeri tog udjela određuje koliki dio troškova je obavezan naknaditi svaki od suparničara.

(3) Suparničari koji su solidarno odgovorni u glavnoj stvari, odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj strani.

(4) Za troškove prouzrokovane posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara ostali suparničari ne odgovaraju.

Član 128

(Troškovi Ombudsmena)

Ako Ombudsmen učestvuje u postupku kao stranka ima pravo na naknadu troškova po odredbama ovog zakona, ali ne i pravo na nagradu.

Član 129

(Troškovi Pravobranilaštva)

Odredbe o troškovima primjenjuju se i na stranke koje zastupa Pravobranilaštvo Distrikta i u tom slučaju troškovi postupka obuhvataju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade advokatu.

Član 130

(Zahtjev za naknadu i odluka suda)

(1) O naknadi troškova odlučuje sud na određeni zahtjev stranke bez raspravljanja.

(2) Stranka je dužna da u zahtjevu opredijeljeno navede troškove za koje traži naknadu.

(3) Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna da podnese najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima, a ako se radi o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja, stranka je dužna da zahtjev za naknadu troškova podnese u prijedlogu o kome sud treba da odluči.

(4) O zahtjevu za naknadu troškova sud odlučuje u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom.

(5) U toku postupka sud posebnim rješenjem odlučuje o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne zavisi od odluke o glavnoj stvari.

(6) U slučaju iz odredbe člana 124 ovog zakona, ako povlačenje tužbe ili odustanak od pravnog lijeka nije izvršen na raspravi, zahtjev za naknadu troškova može se podnijeti u roku od 15 dana po prijemu obavještenja o odustanku, odnosno povlačenju tužbe.

Član 131

(Troškovi u povodu pravnog lijeka)

(1) Kad sud odbaci ili odbije pravni lijek, odlučuje i o troškovima nastalim u postupku povodom tog pravnog lijeka.

(2) Kad sud preinači odluku protiv koje je podnesen pravni lijek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odlučuje o troškovima cijelog postupka.

(3) Kad se ukine odluka protiv koje je podnesen pravni lijek i predmet vrati na ponovno suđenje, o troškovima postupka povodom pravnog lijeka odlučuje se u konačnoj odluci.

(4) Sud može postupiti po odredbi stava 3 ovog člana i kad odluku protiv koje je podnesen pravni lijek samo djelimično ukine.

Član 132

(Pobijanje odluke o troškovima)

Odluka o troškovima sadržana u presudi može se pobijati samo žalbom protiv rješenja ako se istovremeno ne pobija i odluka o

glavnoj stvari.

Odjeljak B. Troškovi u postupku za obezbjeđenje dokaza

Član 133

(Troškovi kod obezbjeđenja dokaza)

(1) Troškove postupka za obezbjeđenje dokaza snosi stranka koja je podnijela prijedlog za obezbjeđenja dokaza.

(2) Stranka je dužna da naknadi i troškove protivnoj stranci, odnosno postavljenom privremenom zastupniku.

(3) Ove troškove stranka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova, prema uspjehu u parnici.

Odjeljak C. Oslobađanje od plaćanja troškova postupka

Član 134

(Uslovi za oslobađanje i obim oslobađanja)

(1) Osnovni sud oslobađa plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom općem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi te troškove bez štete za nužno izdržavanje svoje i svoje porodice.

(2) Oslobađanje od plaćanja troškova postupka obuhvata oslobađanje od plaćanja taksa i oslobađanje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja, prevođenja i sudskih oglasa.

(3) Osnovni sud može osloboditi stranku od plaćanja svih troškova ili jednog dijela troškova postupka.

Član 135

(Ocjena okolnosti za oslobađanje)

Prilikom donošenja odluke o oslobađanju od plaćanja troškova postupka Osnovni sud brižljivo cijeni sve okolnosti, a naročito uzima u obzir vrijednost predmeta spora, broj lica koja stranka izdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njene porodice.

Član 136

(Odlučivanje o prijedlogu za oslobađanje)

(1) Odluku o oslobađanju od plaćanja troškova postupka donosi Osnovni sud na prijedlog stranke.

(2) Stranka je dužna da uz prijedlog podnese dokaze o imovnom stanju.

(3) Kad je to potrebno, Osnovni sud može po službenoj dužnosti pribaviti potrebne podatke i obavještenja o imovnom stanju stranke koja traži oslobađanje, a može o tome saslušati i protivnu stranku.

(4) Protiv rješenja Osnovnog suda kojim se usvaja prijedlog stranke za oslobođenje plaćanja troškova postupka nije dozvoljena žalba.

Član 137

(Isplata predujma)

Predujam za troškove od čijeg je plaćanja stranka oslobođena, isplaćuju se iz sredstava suda.

Član 138

(Ukidanje i posljedice ukidanja rješenja o oslobađanju)

(1) Rješenje o oslobađanju od plaćanja troškova postupka Osnovni sud može u toku postupka ukinuti ako utvrdi da je stranka u stanju da snosi troškove postupka.

(2) U slučaju iz stava 1 ovog člana sud odlučuje da li će stranka potpuno ili djelimično naknaditi i one troškove i takse od kojih je ranije bila oslobođena.

(3) Prvenstveno se imaju naknaditi iznosi isplaćeni iz sredstava suda.

Član 139

(Konačno snošenje troškova)

(1) Takse i troškovi isplaćeni iz sredstava suda, čine dio parničnih troškova.

(2) O naknadi tih troškova od strane protivnika stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka Osnovni sud odlučuje po odredbama o naknadi troškova.

(3) Takse i troškove isplaćene iz sredstava suda naplaćuje po službenoj dužnosti Osnovni sud od stranke koja je dužna da naknadi ove troškove.

(4) Ako je protivnik stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka odlukom Osnovnog suda obavezan da naknadi parnične

troškove, a utvrdi se da on nije u stanju da te troškove plati, sud može naknadno odrediti da troškove iz stava 1 ovog člana plati u cjelini ili djelimično stranka koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka iz onoga što joj je dosuđeno, a time se ne dira u pravo te stranke da za ono što je platila traži naknadu od protivnika.

POGLAVLJE XIV.

NEPOŠTOVANJE SUDA

Član 140

(Nepoštovanje suda)

Sud u toku postupka kažnjava novčanom kaznom do 5.000,00 KM stranku, zakonskog zastupnika, punomoćnika ili umješača koji su svojim parničnim radnjama teže zloupotrijebili prava priznata ovim zakonom.

Član 141

(Kazna za vrijeđanje suda, stranke ili drugog učesnika u postupku)

(1) Novčanom kaznom do 5.000,00 KM sud kažnjava lice koje u podnesku vrijeđa sud, stranku ili drugog učesnika u postupku.

(2) Ako lice koje učestvuje u postupku ili lice koje je kao slušalac prisutno raspravi vrijeđa sud ili druge učesnike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naredbama suda za održavanje reda, sud ga opominje, a ako opomena bude bezuspješna, sud opomenuto lice udaljava iz sudnice ili kažnjava novčanom kaznom do 5.000,00 KM, a može ga i udaljiti i kazniti novčanom kaznom.

(3) Ako stranka bude udaljena iz sudnice, ročište se održava i bez njenog prisustva.

(4) Ako iz sudnice bude udaljen punomoćnik, sud na zahtjev stranke odgađa ročište, a ako stranka nije prisutna na ročištu, sud uvijek odgađa ročište i obavještava stranku da je njen punomoćnik udaljen sa ročišta zbog narušavanja reda.

(5) Kad sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice advokata, stručnog saradnika ili advokatskog pripravnika kao punomoćnika, obavještava o tome advokatsku komoru.

Član 142

(Kažnjavanje punomoćnika za prijem pismena)

(1) Sud novčanom kaznom do 5.000,00 KM kažnjava punomoćnika za primanje pismena koji protivno članu 104 stavu 7 ovog zakona ne obavijesti sud o promjeni adrese.

(2) Sud na zahtjev stranke naređuje punomoćniku za primanje pismena da naknadi troškove koje je prouzrokovao neopravdanim nedostavljanjem obavještenja o promjeni adrese.

Član 143

(Kažnjavanje lica koje odbije da primi ili ometa dostavljanje pismena)

(1) Sud kažnjava novčanom kaznom do 5.000,00 KM lice koje neosnovano odbije da primi pismeno, te lice koje na neki drugi način ometa dostavljanje pismena, svjesno onemogućavajući ili otežavajući primjenu odredaba ovog zakona o dostavljanju.

(2) Sud na zahtjev stranke naređuje licu iz odredbe stava 1 ovog člana da naknadi troškove koje je svojim ponašanjem opisanim u odredbi stavu 1 ovog člana prouzrokovalo.

Član 144

(Kažnjavanje svjedoka)

(1) Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda, ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga, udalji s mjesta gdje treba da bude saslušan, sud naređuje da se prinudno dovede i naknadi troškove dovođenja i kažnjava ga novčanom kaznom do 5.000,00 KM.

(2) Ako svjedok dođe i nakon što je upozoren na posljedice uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud ocijeni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, kažnjava ga novčanom kaznom do 5.000,00 KM.

(3) Sud na zahtjev stranke naređuje svjedoku da naknadi troškove koje je prouzrokovao svojim neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da svjedoči.

(4) Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak, sud opoziva svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelimično osloboditi od

naknade troškova.

(5) Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane da svjedoči.

Član 145

(Kažnjavanje vještaka i tumača)

(1) Sud novčanom kaznom do 5.000,00 KM kažnjava vještaka koji ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku ili ako ne dođe na ročište iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda.

(2) Sud novčanom kaznom iz odredbe stava 1 ovog člana kažnjava vještaka koji bez opravdanog razloga odbije da vještači.

(3) Sud na zahtjev stranke naređuje vještaku da naknadi troškove koje je prouzrokovao svojim neopravdanim nedostavljanjem nalaza i mišljenja, neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da vještači.

(4) Rješenje o kazni sud može opozvati pod uslovima iz člana 144 stavova 4 i 5 ovog zakona.

(5) Odredbe ovog člana shodno se primjenjuju i na tumače.

Član 146

(Izvršnost rješenja o kažnjavanju)

(1) Žalba protiv rješenja iz člana 140, člana 141, člana 142 stava 1, člana 144 stava 1 i člana 145 stava 1 ovog zakona ne odlaže izvršenje rješenja.

(2) Žalba protiv rješenja iz člana 144 stava 2 i člana 145 stava 2 ne zadržava izvršenje rješenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka suda kojom nisu usvojeni razlozi svjedoka za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedino pitanje, odnosno razlozi vještaka za uskraćivanje vještačenja.

POGLAVLJE XV.
PRAVNA POMOĆ

Član 147

(Pravna pomoć sudovima u Bosni i Hercegovini)

(1) Osnovni sud dužan je u parničnom postupku pružati pravnu pomoć svim sudovima u Bosni i Hercegovini.

(2) Ako Osnovni sud nije nadležan da izvrši radnju za koju je zamoljen, ustupa molbu nadležnom sudu, odnosno drugom organu vlasti i o tome obavještava sud od koga je primio molbu, a ako mu nadležni sud, odnosno organ vlasti nije poznat, vraća molbu sudu koji je podnio molbu.

Član 148

(Pravna pomoć inostranim sudovima)

(1) Osnovni sud ukazuje pravnu pomoć inostranim sudovima u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorom, kao i kad postoji uzajamnost u ukazivanju pravne pomoći.

(2) U slučaju sumnje o postojanju uzajamnosti, objašnjenje daje Pravosudna komisija, odnosno Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine.

(3) Osnovni sud uskraćuje pravnu pomoć inostranom sudu ako se traži izvršenje radnje koja je protivna javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Distrikta.

(4) Odredba člana 147 stava 2 ovog zakona važi i za postupanje s molbom inostranog suda.

Član 149

(Način pružanja pravne pomoći)

(1) Osnovni sud ukazuje pravnu pomoć inostranim sudovima na način predviđen u zakonu Distrikta.

(2) Radnja koja je predmet molbe inostranog suda može se izvršiti i na način koji zahtijeva inostrani sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Distrikta.

Član 150

(Sadržaj molbe za pravnu pomoć)

Ako međunarodnim ugovorom nije šta drugo određeno, Osnovni sud uzima u postupak molbe za pravnu pomoć inostranih sudova samo

ako su molba i prilozi sastavljeni na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Distriktu, ili ako je priložen ovjereni prevod na tom jeziku.

Član 151

(Dostavljanje molbe inostranim sudovima i sadržaj molbe)

(1) Ako međunarodnim ugovorom nije šta drugo određeno, molbe sudova iz Distrikta za pravnu pomoć dostavljaju se inostranim sudovima diplomatskim putem preko organa uprave nadležnog za inostrane poslove Bosne i Hercegovine.

(2) Molbe i prilozi moraju biti sastavljeni na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Distriktu ili uz njih mora biti priložen njihov ovjereni prevod na tom jeziku.

DIO DRUGI
TOK PARNIČNOG POSTUPKA

POGLAVLJE XVI.
POSTUPAK PRED OSNOVNIM SUDOM

Odjeljak A. Tužba

Član 152

(Sadržaj tužbe)

(1) Parnični postupak pokreće se tužbom.

(2) Tužba mora da sadrži:

a) određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih potraživanja (tužbeni zahtjev),

b) činjenice na kojima tužilac zasniva tužbeni zahtjev,

c) dokaze kojima se utvrđuju te činjenice,

d) naznačenje vrijednosti spora i

e) druge podatke koje, u skladu s članom 72 ovog zakona mora imati svaki podnesak.

(3) Ako je tužilac u tužbi naveo pravni osnov, sud nije vezan za njega.

Član 153

(Tužba za utvrđenje)

(1) Tužilac može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, povredu prava ličnosti, ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.

(2) Takva tužba se može podnijeti kad je to posebnim propisima propisano ili kad tužilac ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, povredu prava ličnosti ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave prije dospjelosti zahtjeva za činidbu iz tog odnosa.

(3) Tužba za utvrđenje može se podnijeti radi utvrđivanja postojanja, odnosno nepostojanja činjenice, ako je to propisano posebnim zakonom ili drugim propisom.

(4) Tužba za utvrđenje povrede prava ličnosti može se podnijeti bez obzira da li je postavljen zahtjev za naknadu štete ili drugi zahtjev, u skladu s posebnim zakonom.

(5) Ako odluka o sporu zavisi od toga postoji li ili ne postoji neki pravni odnos koji je tokom parnice postao sporan, tužilac može pored postojećeg zahtjeva istaći i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud nadležan za takav zahtjev.

(6) Isticanje zahtjeva prema odredbi stava 5 ovog člana ne smatra se preinačenjem tužbe.

Član 154

(Isticanje više zahtjeva u jednoj tužbi)

(1) U jednoj tužbi tužilac može istaći više zahtjeva protiv istog tuženog kad su svi zahtjevi povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom.

(2) Ako zahtjevi nisu povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom, oni se mogu istaći u jednoj tužbi protiv istog tuženog samo kad je Osnovni sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva i kada je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka.

(3) Ako sud, u slučaju iz stava 2 ovog člana, ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi ne doprinosi ekonomičnosti postupka, najkasnije na pripremnom ročištu donosi rješenje o razdvajanju postupka.

(4) Tužilac može u jednoj tužbi istaći dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi i tražiti da sud usvoji slijedeći od tih zahtjeva, ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije osnovan.

(5) Zahtjevi se mogu, prema stavu 4 ovog člana, istaći u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

Član 155

(Preinačenje tužbe)

(1) Preinačenje tužbe je promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanja drugog zahtjeva uz postojeći.

(2) Ako tužilac preinačava tužbu zbog okolnosti koje su nastale nakon podnošenja tužbe, tako da iz iste činjenične osnove zahtijeva drugi predmet ili novčanu sumu, tuženi se takvom preinačenju ne može protiviti.

(3) Tužba nije preinačena ako je tužilac promijenio pravni osnov tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode.

Član 156

(Uslovi za preinačenje tužbe)

(1) Tužilac može preinačiti tužbu najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano.

(2) Nakon održavanja pripremnog ročišta, a najkasnije do zaključenja glavne rasprave, Osnovni sud može dozvoliti preinačenje tužbe samo ako ocijeni da preinačenje nije usmjereno na odugovlačenje postupka i ako tuženi pristane na preinačenje.

(3) Smatra se da postoji pristanak tuženog na preinačenje tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a

nije se prije toga protivio preinačenju.

(4) Sud, u slučaju iz stava 2 ovog člana, dozvoljava preinačenje tužbe i kada se tuženi protivi preinačenju, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

a) tužilac bez svoje krivice nije mogao tužbu preinačiti ranije,

b) tuženi je u mogućnosti da raspravlja o preinačenoj tužbi bez odlaganja glavne rasprave.

(5) Protiv rješenja kojim se usvaja ili odbija preinačenje tužbe nije dozvoljena posebna žalba.

Član 157

(Subjektivno preinačenje)

(1) Tužilac može, do zaključenja glavne rasprave, tužbu preinačiti tako da umjesto prvobitno tuženog tuži drugo lice.

(2) Za preinačenje tužbe prema stavu 1 ovog člana potreban je pristanak lica koje treba da stupi u parnicu umjesto prvobitnog tuženog, a ako se prvobitno tuženi već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, potreban je i njegov pristanak.

(3) Lice koje stupa u parnicu umjesto tuženog mora primiti parnicu u onom stanju u kome se ona nalazi u trenutku kad u nju stupa.

Član 158

(Povlačenje tužbe)

(1) Tužilac može povući tužbu bez pristanka tuženog prije nego što tužba bude dostavljena tuženom.

(2) Tužba se može povući i nakon dostavljanja tuženom, sve do zaključenja glavne rasprave, ako tuženi na to pristane.

(3) Ako se tuženi u roku od osam dana od dana obavještenja o povlačenju tužbe ne izjasni o tome, smatra se da je pristao na povlačenje.

(4) Tužba se, uz izričit pristanak tuženog, može povući i nakon zaključenja glavne rasprave, do pravosnažnosti odluke kojom se postupak pred Osnovnim sudom završava, a u tom slučaju tuženi svoj zahtjev za naknadu troškova postupka mora postaviti najkasnije u svojoj saglasnosti za povlačenje tužbe.

(5) Ako u slučaju iz stava 4 ovog člana dođe do povlačenja tužbe prije nego što je Osnovni sud donio odluku, odnosno prije nego što je ona u povodu žalbe dostavljena Apelacionom sudu, Osnovni sud rješenjem utvrđuje da je tužba povučena, odnosno rješenjem utvrđuje da je tužba povučena i da je presuda bez pravnog dejstva i istim rješenjem Osnovni sud odlučuje i o zahtjevu tuženog za naknadu troškova postupka.

(6) Ako dođe do povlačenja tužbe pred Osnovnim sudom nakon donošenja prvostepene odluke, dok je postupak u povodu žalbe u toku pred Apelacionim sudom, Osnovni sud odmah obavještava Apelacioni sud da je tužba povučena.

(7) Ako do povlačenja tužbe dođe nakon što je predmet dostavljen Apelacionom sudu, Apelacioni sud, ako prije toga nije odlučio u povodu žalbe, rješenjem utvrđuje da je presuda bez pravnog dejstva i da je tužba povučena i istim rješenjem odlučuje i o zahtjevu tuženog za naknadu troškova postupka.

(8) Podnesak kojim se u slučaju iz stava 4 ovog člana povlači tužba podnosi se Osnovnom sudu koji može, ako ocijeni da je to potrebno, održati ročište sa strankama radi provjere da li su ispunjeni uslovi za povlačenje tužbe.

(9) Tužilac može svoju tužbu povući i na raspravi pred Apelacionim sudom.

(10) Povučena tužba smatra se kao da nije ni bila podnesena i može se ponovno podnijeti.

Član 159

(Postojanje parnice)

(1) Parnica počinje da teče dostavljanjem tužbe tuženom.

(2) U pogledu zahtjeva koji je stranka postavila tokom postupka, parnica počinje da teče od trenutka kad je o tom zahtjevu obaviještena protivna stranka.

(3) Dok parnica teče, ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, sud tužbu odbacuje.

(4) Ako među istim strankama već teče druga parnica o istom zahtjevu pred sudom u Bosni i Hercegovini, stranke su dužne da o tome obavijeste sud.

(5) Sud u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi da li već teče druga parnica o istom zahtjevu među istim strankama pred sudom u Bosni i Hercegovini.

Član 160

(Otuđenje stvari ili prava o kojem teče parnica)

(1) Ako koja od stranaka otuđi stvar ili pravo o kojem teče parnica, to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši.

(2) Lice koje je pribavilo stvar ili pravo o kojem teče parnica može stupiti u parnicu umjesto tužioca, odnosno tuženog, samo ako na to pristanu obje stranke.

Član 161

(Rješavanje spornog pravnog pitanja)

Ako u postupku pred Osnovnim sudom u većem broju predmeta postoji potreba da se zauzme stav o spornom pravnom pitanju koje je od značaja za odlučivanje o predmetu postupka pred Osnovnim sudom, Osnovni sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranke, zahtjevom pokreće postupak pred Apelacionim sudom radi rješavanja spornog pravnog pitanja i zastaje s postupkom dok se ne okonča postupak pred Apelacionim sudom.

Član 162

(Zahtjev za rješavanje spornog pravnog pitanja)

(1) Zahtjev iz člana 161 ovog zakona treba da sadrži kratak prikaz utvrđenog stanja stvari u konkretnoj pravnoj stvari, navode stranaka o spornom pravnom pitanju i razloge zbog kojih se Osnovni sud obraća sa zahtjevom za rješavanje spornog pravnog pitanja, a uz zahtjev prilaže i sopstveno tumačenje spornog pravnog pitanja.

(2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana ne dostavlja se strankama na izjašnjavanje.

(3) Ako stranka predloži pokretanje postupka za rješavanje spornog pravnog pitanja, a protivna stranka nije bila u mogućnosti izjasniti se o prijedlogu, sud dostavlja prijedlog protivnoj stranci na izjašnjenje u roku od osam dana od dana dostavljanja prijedloga.

(4) Osnovni sud je dužan uz zahtjev za rješavanje spornog pravnog pitanja dostaviti predmet Apelacionom sudu.

Član 163

(Odbacivanje zahtjeva)

(1) Apelacioni sud odbacuje nepotpun ili nedozvoljen zahtjev za rješavanje spornog pravnog pitanja.

(2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana je nedozvoljen, ako je o takvom zahtjevu Apelacioni sud već donio odluku.

Član 164

(Postupanje Apelacionog suda)

(1) Apelacioni sud rješava sporno pravno pitanje po pravilima postupka za usvajanje pravnih stavova.

(2) Apelacioni sud odbit će riješiti sporno pravno pitanje ako ono nije od značaja za odlučivanje u većem broju predmeta u postupku pred Osnovnim sudom.

(3) Apelacioni sud dužan je riješiti sporno pravno pitanje u roku od 60 dana od dana prijema zahtjeva.

Član 165

(Odluka povodom zahtjeva)

(1) U odluci povodom zahtjeva za rješavanje spornog pravnog pitanja, Apelacioni sud iznosi razloge kojima obrazlaže zauzeto pravno shvatanje.

(2) Odluka iz stava 1 ovog člana dostavlja se Osnovnom sudu i objavljuje na internet stranici Apelacionog suda ili na drugi pogodan način.

Član 166

(Dejstvo odluke o spornom pravnom pitanju)

Ako je Apelacioni sud riješio sporno pravno pitanje, stranke u postupku u kome se postavlja isto sporno pravno pitanje, nemaju pravo tražiti njegovo rješavanje u parnici koja je u toku.

POGLAVLJE XVII.
SUPARNIČARI

Član 167

(Suparničartsvo)

(1) Više lica mogu jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženi (suparničari):

a) ako su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova (materijalni suparničari),

b) ako su predmet spora zahtjevi, odnosno obaveze iste vrste koje se zasnivaju na bitno istovrsnom činjeničnom i pravnom osnovu, te ako postoji stvarna i mjesna nadležnost suda za svaki zahtjev i za svakog tuženog (formalni suparničari),

c) ako je to drugim zakonom propisano.

(2) Do zaključenja pripremnog ročišta, može pod uslovima iz stava 1 ovog člana, uz tužioca pristupiti novi tužilac, ili tužba može biti proširena na novog tuženog s njegovim pristankom.

(3) Nakon što se tuženi upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, bez njegovog pristanka ne može uz tužioca pristupiti novi tužilac.

(4) Lice koje pristupa tužbi, odnosno na koje se tužba proširuje, mora primiti parnicu u onom stanju u kojem se ona nalazi kad ono u nju stupa.

Član 168

(Zakonsko suparničarstvo)

Lice koje u cjelini ili djelimično traži stvar ili pravo o kojem između drugih lica već teče parnica, može pred sudom pred kojim ta parnica teče tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravosnažno ne završi.

Član 169

(Pravni položaj i dejstvo radnji suparničara)

Svaki suparničar je u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja ne koriste niti štete drugim suparničarima.

Član 170

(Jedinstveni suparničari)

Ako se po zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinstveni suparničari) smatraju se oni kao jedna parnična stranka, tako da ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju dejstvo parničnih radnji koje su preduzeli drugi suparničari proteže se i na one koji te radnje nisu preduzeli.

Član 171

(Pravni položaj jedinstvenih suparničara)

Ako rokovi za izvršenje određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare ističu u razno vrijeme, tu parničnu radnju može svaki suparničar preduzeti sve dok i za jednog od njih još teče rok za preduzimanje te radnje.

Član 172

(Ovlaštenja suparničara)

Svaki suparničar ima pravo da podnosi prijedloge koji se tiču toka parnice.

POGLAVLJE XVIII.
UČESTVOVANJE TREĆIH LICA U PARNICI

Član 173

(Umješač u parnici)

(1) Lice koje ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim licima jedna od stranaka uspije, može se pridružiti toj stranci.

(2) Umješač može stupiti u parnicu u toku cijelog postupka sve do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, te u toku postupka nastavljenog izjavljivanjem vanrednog pravnog lijeka.

(3) Izjavu o stupanju u parnicu umješač može dati na ročištu ili pismenim podneskom.

(4) Podnesak umješača dostavlja se objema parničnim strankama, a ako je izjava umješača data na ročištu, prepis tog dijela zapisnika dostavlja se samo onoj stranci koja je sa ročišta izostala.

Član 174

(Dozvoljenost učestvovanja umješača)

(1) Svaka stranka može osporiti umješaču pravo da učestvuje u postupku i predložiti da se umješač odbije.

(2) Do pravosnažnosti rješenja kojim se odbija učešće umješača, umješač može učestvovati u postupku i njegove parnične radnje ne mogu se isključiti.

(3) Protiv odluke Osnovnog suda kojom se usvaja učestvovanje umješača nije dozvoljena posebna žalba.

Član 175

(Ovlaštenja umješača)

(1) Umješač mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kad se umiješa u parnicu i u daljem toku parnice on je ovlašten da stavlja prijedloge i da preduzima sve ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla da preduzme stranka kojoj se pridružio.

(2) Ako je umješač stupio u parnicu do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašten je da podnese i vanredni pravni lijek.

(3) Ako umješač podnese pravni lijek, primjerak njegovog podneska dostavlja se i stranci kojoj se pridružio.

(4) Pravni lijek je dozvoljen ukoliko mu se stranka izričito ne usprotivi.

(5) Parnične radnje umješača imaju za stranku kojoj se pridružio pravno dejstvo ako nisu u suprotnosti sa radnjama stranke.

(6) Nakon pristanka svih parničnih stranaka, umješač može stupiti u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio.

Član 176

(Intervencijsko dejstvo presude)

(1) U parnici između stranke i umješača koji joj se pridružio, umješač ne može osporavati utvrđeno činjenično stanje, kao i pravne kvalifikacije sadržane u obrazloženju pravosnažne presude (intervencijsko dejstvo presude).

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, stranka koja je bila umješač ima pravo istaći prigovor da je stranka iz ranije parnice kojoj se pridružio kao umješač, pogrešno vodila prethodnu parnicu ili da je sud propustio dostaviti joj pozive, podneske ili odluke.

(3) Osnovni sud može usvojiti prigovor iz stava 2 ovog člana samo ako stranka iz stava 1 ovog člana, koja je bila umješač dokaže da:

a) u vrijeme stupanja u prethodnu parnicu nije blagovremeno bila obaviještena o parnici koja je prethodno vođena i time bila spriječena preduzimati radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda te parnice,

b) stranka iz parnice kojoj se pridružio kao umješač, namjerno ili iz grube nepažnje, propustila je preduzimati parnične radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda prethodne parnice, a za mogućnost njihovog preduzimanja, ranije umješač nije znao ili nije mogao znati,

c) stranka iz prethodne parnice svojim parničnim radnjama spriječila je da nastupi dejstvo radnji njenog umješača.

(4) Ako stranka iz stava 1 ovog člana koja je bila umješač, uspije s prigovorom iz stava 2 ovog člana, Osnovni sud će dozvoliti da stranke ponovo raspravljaju o činjeničnim i pravnim pitanjima o kojima je raspravljano u prethodnoj parnici.

Član 177

(Obavještenje trećeg lica o parnici)

(1) Ako tužilac ili tuženi treba da obavijeste treće lice o otpočetoj parnici, da bi se time zasnovalo određeno građanskopravno djelovanje, oni mogu, sve dok se parnica pravosnažno ne dovrši, to učiniti podneskom putem Osnovnog suda, u kojem će navesti razlog obavještenja i u kakvom se stanju nalazi parnica.

(2) Stranka koja je treće lice obavijestila o parnici ne može zbog toga tražiti prekid otpočete parnice, produženje rokova, odgodu ili odlaganje ročišta.

(3) Odredbe člana 176 ovog zakona na odgovarajući način se primjenjuju i na treće lice koje je obaviješteno o otpočetoj parnici.

POGLAVLJE XIX.
PREKID, ZASTOJ I OBUSTAVA POSTUPKA

Član 178

(Prekid postupka po sili zakona)

Postupak se prekida:

a) kad stranka umre ili izgubi parničnu sposobnost,

b) kad zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlaštenje za zastupanje,

c) kad stranka koja je pravno lice prestane postojati, odnosno kad nadležni organ pravosnažno odluči o zabrani rada,

d) kad nastupe pravne posljedice otvaranja likvidacionog ili stečajnog postupka,

e) kad zbog rata ili drugih uzroka prestane rad u sudu,

f) kad je to drugim zakonom propisano.

Član 179

(Određivanje prekida postupka)

(1) Osim slučajeva posebno propisanih u ovom zakonu, prekid postupka Osnovni sud će odrediti:

a) ako je odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju,

b) ako se stranka nalazi na području koje je zbog vanrednih događaja kao što su poplave i slično, odsječeno od suda.

(2) Osnovni sud može odrediti prekid postupka ako se odluka o tužbenom zahtjevu ne može donijeti prije nego što bude donesena odluka u krivičnom postupku.

Član 180

(Posljedice prekida postupka)

(1) Za vrijeme trajanja prekida postupka prestaju teći svi rokovi određeni za obavljanje parničnih radnji.

(2) Za vrijeme trajanja prekida postupka sud ne može preduzimati nikakve radnje u postupku.

(3) Parnične radnje koje je jedna stranka preduzela dok traje prekid postupka nemaju prema drugoj stranci nikakvo pravno dejstvo, a njihovo dejstvo počinje tek pošto postupak bude nastavljen.

Član 181

(Nastavljanje prekinutog postupka)

(1) Postupak koji je prekinut iz razloga navedenih u članu 178 tačkama od a) do d) ovog zakona nastavlja se kad nasljednik ili staratelj zaostavštine, novi zakonski zastupnik, stečajni upravnik ili likvidacioni upravnik, ili pravni sljedbenici pravnog lica preuzmu postupak ili kad ih sud na prijedlog protivne stranke pozove da to učine.

(2) Ako je Osnovni sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članu 179 stavu 1 tački a) i stavu 2 ovog zakona, postupak se nastavlja kad se pravosnažno završi postupak pred sudom ili drugim nadležnim organom ili kad sud ustanovi da više ne postoje razlozi da se čeka na njegov završetak.

(3) U svim ostalim slučajevima prekinuti postupak nastavlja se na prijedlog stranke čim prestanu razlozi prekida.

(4) Rokovi koji su zbog prekida postupka prestali da teku počinju za zainteresovanu stranku teći u cjelini iznova od dana kad joj sud dostavi rješenje o nastavljanju postupka.

(5) Stranci koja nije stavila prijedlog za nastavljanje postupka, rješenje o nastavljanju postupka dostavlja se prema odredbama člana 101 ovog zakona.

Član 182

(Dejstvo i dozvoljenost žalbe na odluku o prekidu postupka)

(1) Žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje (član 178) ili određuje (član 179) prekid postupka ne zadržava izvršenje rješenja.

(2) Ako je Osnovni sud na ročištu odbio prijedlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi, protiv tog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 183

(Zastoj postupka)

(1) Sud zastaje s postupkom kada je to propisano zakonom.

(2) Rješenjem o zastoju postupka, sud određuje vrijeme trajanja zastoja.

(3) Protiv rješenja o zastoju postupka nije dozvoljena posebna žalba.

(4) Sud nastavlja postupak po službenoj dužnosti, čim prestanu razlozi koji su izazvali zastoj postupka.

(5) Kada sud zastane s postupkom, može preduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odgađanja.

(6) Zastoj postupka ne utiče na rokove za preduzimanje parničnih radnji.

Član 184

(Obustava postupka)

(1) Postupak se obustavlja kada umre ili prestane postojati stranka u postupku o pravima koja ne prelaze na njene nasljednike, odnosno pravne sljedbenike.

(2) U slučajevima iz stava 1 ovog člana, Osnovni sud rješenje o obustavi postupka dostavlja protivnoj stranci, te nasljednicima, odnosno pravnim sljedbenicima stranke nakon što oni budu utvrđeni.

(3) Sud nasljednicima umrle stranke, na prijedlog protivne stranke ili po službenoj dužnosti, postavlja privremenog zastupnika kojem dostavlja rješenje o obustavi postupka, ako ocijeni da bi ostavinski postupak mogao duže trajati.

(4) Rješenje o obustavi postupka doneseno iz razloga što je pravno lice prestalo postojati dostavlja se protivnoj stranci i njenom pravnom sljedbeniku nakon što on bude utvrđen, a ako pravno lice nema pravnog sljedbenika, sud, na prijedlog protivne stranke ili po službenoj dužnosti, rješenje o obustavi postupka dostavlja Pravobranilaštvu Distrikta.

(5) Rješenjem o obustavi postupka sud odlučuje da svaka stranka snosi svoje troškove u postupku koji je prethodio donošenju rješenja

o obustavi.

(6) Na postupak o obustavi, na odgovarajući način, primjenjuju se odredbe ovog zakona o prekidu postupka.

POGLAVLJE XX.
PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

Odjeljak A. Opće odredbe

Član 185

(Pripreme za glavnu raspravu)

(1) Osnovni sud odmah nakon prijema tužbe vrši pripreme za glavnu raspravu.

(2) Pripreme za glavnu raspravu obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe na obavezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

Član 186

(Ovlaštenja stranaka u toku pripremanja glavne rasprave)

U toku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve, te predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Član 187

(Ovlaštenja suda tokom priprema glavne rasprave)

(1) Osnovni sud u toku pripremanja glavne rasprave donosi odluke o upravljanju postupkom u skladu s odredbama ovog zakona.

(2) Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 188

(Donošenje presude i zaključenje nagodbe u toku pripremanja glavne rasprave)

Osnovni sud može u toku pripremanja glavne rasprave donijeti presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i presudu zbog propuštanja, te primiti na zapisnik nagodbu stranaka.

Odjeljak B. Prethodno ispitivanje i dostavljanje tužbe

Član 189

(Prethodno ispitivanje tužbe)

Kad utvrdi da je tužba nerazumljiva ili da ne sadrži elemente propisane članom 152 ovog zakona (nepotpuna tužba), ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužioca ili tuženog da budu stranke u parnici, ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke, ili nedostaci koji se odnose na ovlaštenje zastupnika da pokrene parnicu kad je takvo ovlaštenje potrebno, Osnovni sud, radi otklanjanja tih nedostataka preduzima potrebne radnje propisane članovima 44 i 74 ovog zakona.

Član 190

(Odbacivanje tužbe i oglašavanje nenadležnim)

(1) Nakon prethodnog ispitivanja tužbe Osnovni sud donosi rješenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi:

a) da rješavanje o tužbenom zahtjevu ne spada u sudsku nadležnost,

b) da je tužba podnesena neblagovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe,

c) da o istom zahtjevu već teče parnica,

d) da je stvar pravosnažno presuđena,

e) da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba,

f) da se tužilac pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva,

g) da ne postoji pravni interes tužioca za podnošenje tužbe za utvrđenje ili

h) da tužilac u roku koji je sud odredio nije otklonio nedostatke iz člana 189 ovog zakona.

(2) Osnovni sud donosi rješenje kojim se oglašava nenadležnim i predmet ustupa drugom sudu, ako utvrdi da nije mjesno nadležan ili da nije stvarno nadležan da rješava o tužbenom zahtjevu.

Član 191

(Pretpostavke za postupanje)

Ako smatra da nema dovoljno činjenica za donošenje odluke o pitanju koje se postavilo u toku prethodnog ispitivanja tužbe, Osnovni sud će o tom pitanju odluku donijeti naknadno, čim bude raspolagao s dovoljno činjenica.

Član 192

(Dostava tužbe na odgovor)

Tužba s prilozima dostavlja se tuženom na odgovor u roku od 30 dana računajući od dana prijema tužbe u Osnovnom sudu.

Odjeljak C. Odgovor na tužbu

Član 193

(Odgovor na tužbu)

(1) Nakon prijema tužbe s prilozima, tuženi je dužan najkasnije u roku od 30 dana dostaviti Osnovnom sudu pismeni odgovor na tužbu.

(2) Prilikom dostavljanja tužbe tuženom, sud poučava tuženog o obavezi iz stava 1 ovog člana, o tome šta treba da sadrži odgovor na tužbu i upozorava ga o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu u određenom roku.

Član 194

(Sadržaj odgovora na tužbu)

(1) U odgovoru na tužbu tuženi ističe moguće procesne prigovore i izjašnjava se da li priznaje ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev, te navodi i druge podatke koje, u skladu s članom 72 ovog zakona, mora imati svaki podnesak.

(2) Ako tuženi osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora da sadrži i razloge iz kojih se tužbeni zahtjev osporava, činjenice na kojima tuženi zasniva svoje navode i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Član 195

(Upuštanje tuženog u raspravu o glavnoj stvari)

Kad je u ovom zakonu propisano da stranka može staviti određeni prigovor ili prijedlog ili preduzeti kakvu drugu parničnu radnju dok se tuženi ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor,

odnosno prijedlog može se staviti dok Osnovni sud ne primi odgovor na tužbu.

Član 196

(Postupanje s nerazumljivim ili nepotpunim odgovorom na tužbu)

(1) Kad utvrdi da je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun, Osnovni sud radi otklanjanja tih nedostataka postupa u skladu sa članom 74. ovog zakona.

(2) Ukoliko odgovor na tužbu bude odbačen ili povučen u skladu sa članom 74. stav (3) ovog zakona, smatra se da tuženi nije odgovorio na tužbu.

Član 197

(Protivtužba i odgovor na protivtužbu)

(1) Tuženi može u odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu, podnijeti protivtužbu, ako je zahtjev protivtužbe u vezi s tužbenim zahtjevom, ili ako se ti zahtjevi mogu prebiti, ili ako se protivtužbom traži utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa o čijem postojanju ili nepostojanju zavisi u cjelini ili djelimično odluka o tužbenom zahtjevu.

(2) Nakon održavanja pripremnog ročišta, protivtužba se može podnijeti samo ako tužilac na to pristane i ako Osnovni sud ocijeni da podnošenje protivtužbe nije usmjereno na odugovlačenje postupka.

(3) Protivtužba se ne može podnijeti ako je za zahtjev iz protivtužbe stvarno nadležan drugi sud.

(4) Odredbe ovog zakona o tužbi i odgovoru na tužbu na odgovarajući način se primjenjuju i na protivtužbu i odgovor na protivtužbu, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Odjeljak D. Pripremno ročište

Član 198

(Zakazivanje pripremnog ročišta)

(1) Nakon prijema odgovora na tužbu, odnosno odgovora na protivtužbu, Osnovni sud zakazuje pripremno ročište.

(2) Ako tuženi nije dostavio odgovor na tužbu, a tužilac u tužbi nije tražio donošenje presude zbog propuštanja, sud zakazuje pripremno ročište nakon proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu.

(3) Pripremno ročište održava se, po pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema u sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu, ili ako je tuženi podnio protivtužbu u roku od 30 dana od dana prijema odgovora na protivtužbu.

Član 199

(Održavanje pripremnog ročišta)

Održavanje pripremnog ročišta je obavezno, osim u slučajevima u kojima Osnovni sud, nakon ispitivanja tužbe i odgovora na tužbu, utvrdi da među strankama nema spornih činjenica ili da zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnog ročišta nije potrebno.

Član 200

(Poziv za pripremno ročište)

U pozivu za pripremno ročište Osnovni sud upozorava stranke o posljedicama izostanka s pripremnog ročišta, kao i o tome da su dužne najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i predložiti sve dokaze koje žele izvesti u toku postupka, te na pripremno ročište donijeti sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaz.

Član 201

(Tok pripremnog ročišta)

(1) Pripremno ročište počinje tako što tužilac ukratko izlaže tužbu, a zatim tuženi ukratko izlaže odgovor na tužbu.

(2) Kad je potrebno, Osnovni sud će zatražiti od stranaka razjašnjenje u vezi s njihovim navodima ili prijedlozima.

Član 202

(Upozorenje neukoj stranci)

Ako stranka ili njen zakonski zastupnik nije u stanju jasno i određeno izjasniti se o predmetu raspravljanja, a nema punomoćnika, Osnovni

sud će upozoriti na potrebu da angažuje punomoćnika.

Član 203

(Raspravljanje i odlučivanje o pitanjima koje se odnose na smetnje za dalji tok postupka)

(1) Nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu, raspravlja se o pitanjima koja se odnose na smetnje za dalji tok postupka, a o tim pitanjima mogu se na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno.

(2) Osnovni sud, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, postupa u skladu s članom 190 ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drugačije propisano.

(3) Ako sud ne usvoji prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka, odluku o prigovoru donosi zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

(4) Protiv odluke iz stava 3 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 204

(Raspravljanje o prijedlozima i činjenicama)

U daljem toku pripremnog ročišta raspravlja se o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge.

Član 205

(Upravljanje postupkom)

(1) Osnovni sud prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu odlučuje o čemu će se raspravljati i koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

(2) Prijedloge koje ne smatra bitnim za donošenje odluke sud odbija i u rješenju naznačava razlog odbijanja.

(3) Protiv rješenja iz stava 2 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

(4) Sud nije u daljem toku parnice vezan za svoja ranija rješenja iz ovog člana.

Član 206

(Spajanje i razdvajanje postupka)

(1) Ako pred Osnovnim sudom teče više parnica između istih lica ili u kojim je isto lice protivnik raznih tužilaca ili raznih tuženih, sud može, na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti, rješenjem spojiti sve te parnice radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi, a za sve spojene parnice sud donosi zajedničku presudu.

(2) Osnovni sud može, na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti, odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe, te nakon završetka odvojenog raspravljanja donosi posebne odluke o tim zahtjevima.

(3) Rješenja iz stavova 1 i 2 ovog člana mogu se, po pravilu, donijeti najkasnije na pripremnom ročištu ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano.

(4) Protiv rješenja iz stavova 1 i 2 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 207

(Posljedice izostanka s pripremnog ročišta)

(1) Ako na pripremno ročište ne dođe tužilac, a bio je uredno obaviješten, smatrat će se da je tužba povučena, osim ako tuženi ne zahtijeva da se ročište održi.

(2) Ako na pripremno ročište ne dođe uredno obaviješten tuženi, ročište će se održati bez njegovog prisustva, a sud će pročitati ili ukratko izložiti bitne navode iz odgovora na tužbu.

Član 208

(Ovlaštenja suda na pripremnom ročištu)

Na pripremnom ročištu Osnovni sud ima u pogledu upravljanja postupkom sva ovlaštenja koja ima i na glavnoj raspravi.

Odjeljak E. Medijacija i sudska nagodba

Član 209

(Predlaganje medijacije)

(1) Najkasnije na pripremnom ročištu, Osnovni sud može, ukoliko ocijeni da je to svrsishodno, s obzirom na prirodu spora i druge okolnosti, predložiti strankama da spor riješe u postupku medijacije, kako je propisano posebnim zakonom.

(2) Takav prijedlog mogu staviti i stranke sporazumno do zaključenja glavne rasprave.

Član 210

(Sudska nagodba)

(1) Stranke mogu zaključiti nagodbu o predmetu spora do njegovog pravosnažnog okončanja (sudska nagodba).

(2) Ako je sudska nagodba zaključenja nakon donošenja prvostepene presude, Osnovni sud će donijeti rješenje kojim će utvrditi da je prvostepena presuda bez dejstva.

Član 211

(Uloga suda u nagodbi)

(1) Osnovni sud, na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost, na pripremnom ročištu, kao i u toku cijelog postupka, nastoji da stranke zaključe sudsku nagodbu.

(2) U cilju doprinosa nagodbi sud može, kada ocijeni da je to osnovano, strankama predložiti kako da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.

Član 212

(Sadržaj i dozvoljenost nagodbe)

(1) Sudska nagodba može se odnositi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

(2) Pred sudom se ne može zaključiti nagodba u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (član 3 stav 2).

(3) Kada sud donese rješenje kojim ne dozvoljava nagodbu stranaka, zastaje s postupkom dok to rješenje ne postane pravosnažno.

Član 213

(Zaključenje nagodbe)

(1) Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u zapisnik.

(2) Nagodba je zaključena kad stranke potpišu zapisnik.

(3) Nagodba sadrži i sporazum o troškovima, a ako stranke ne postignu sporazum o troškovima, mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese sud.

(4) Sud strankama dostavlja ovjeren prepis pismeno izrađene sudske nagodbe u roku od 30 dana od dana zaključenja nagodbe.

Član 214

(Dejstvo nagodbe)

Sudska nagodba ima snagu izvršnog naslova.

Član 215

(Pobijanje nagodbe)

(1) Sudska nagodba može se pobijati samo tužbom.

(2) Sudska nagodba može se pobijati ako je zaključena u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

(3) Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti u roku od jedne godine od dana saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od tri godine od dana zaključenja sudske nagodbe.

(4) Ako sudska nagodba bude poništena, postupak se nastavlja kao da sudska nagodba nije ni bila zaključena.

Član 216

(Postojanje sudske nagodbe)

Sud u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi da li se vodi parnica o predmetu o kojem je ranije zaključena sudska nagodba, pa ako utvrdi da se radi o takvoj parnici, odbacuje tužbu.

Odjeljak F. Zakazivanje ročišta za glavnu raspravu

Član 217

(Određivanje glavne rasprave)

(1) Na pripremnom ročištu Osnovni sud rješenjem određuje:

a) dan i sat održavanja glavne rasprave,

b) pitanja o kojima će se raspravljati na glavnoj raspravi,

c) dokaze koji će se izvesti na glavnoj raspravi,

d) lica koja će biti pozvana na glavnu raspravu.

(2) Glavna rasprava se, po pravilu, održava najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

(3) Sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta.

(4) Ako sud procijeni da će glavna rasprava trajati duže od jednog dana, ročište će biti zakazano za onoliko dana uzastopno koliko je neophodno da se rasprava održi u kontinuitetu.

Član 218

(Pozivanje na glavnu raspravu stranke koja je prisutna na pripremnom ročištu)

Sa sadržajem rješenja iz stava 1 člana 217 ovog zakona upoznaje se prisutna stranka, te joj se ne dostavlja rješenje, niti poziv za glavnu raspravu, a Osnovni sud je upozorava i o posljedicama izostanka s ročišta za glavnu raspravu.

Član 219

(Pozivanje na glavnu raspravu stranke koja nije bila prisutna na pripremnom ročištu, svjedoka i vještaka)

(1) Osnovni sud na ročište za glavnu raspravu poziva stranke koje nisu bile prisutne na pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio pozvati.

(2) U pozivu za glavnu raspravu, sud upozorava pozvane o posljedicama izostanka s ročišta.

(3) Stranci koja nije bila prisutna na pripremnom ročištu uz poziv za glavnu raspravu, dostavlja se ovjeren prepis rješenja iz stava 1 člana 217 ovog zakona.

POGLAVLJE XXI.
GLAVNA RASPRAVA

Odjeljak A. Tok glavne rasprave

Član 220

(Otvaranje glavne rasprave i posljedice izostanka stranaka)

(1) Osnovni sud otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja.

(2) Nakon toga, sud utvrđuje da li su došla sva pozvana lica, pa ako nisu, provjerava da li su odsutna lica uredno pozvana i imaju li opravdan razlog za izostanak.

(3) Ako tužilac bez opravdanog razloga ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a bio je uredno pozvan, smatrat će se da je povukao tužbu, osim ako se tuženi na tom ročištu upusti u raspravljanje.

(4) Ako na ročište za glavnu raspravu bez opravdanog razloga ne dođe tuženi, a bio je uredno pozvan, rasprava će se održati bez njegovog prisustva.

Član 221

(Procesne smetnje za održavanje)

(1) Osnovni sud prvo, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, utvrđuje postoje li procesne smetnje za dalje postupanje i postupa u skladu s odredbama člana 193 ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drugačije propisano.

(2) Ako sud ne usvoji prigovor iz stava 1 ovog člana, bez obzira da li je o njemu raspravljano odvojeno od glavne stvari ili zajedno sa njom, odluku o prigovoru donijet će zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

(3) Protiv rješenja kojim se odbijaju prigovori stranaka iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 222

(Redoslijed odvijanja glavne rasprave)

(1) Glavna rasprava odvija se sljedećim redom:

a) tužilac ukratko izlaže sva bitna pitanja iz tužbe, uključujući izvođenje dokaza čitanjem isprava,

b) tuženi ukratko izlaže odgovor na tužbu, uključujući izvođenje dokaza čitanjem isprava i daje odgovor na bitne navode tužioca iz tačke a) ovog stava,

c) ako je stavljen prijedlog za izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, saslušavaju se stranke, i to prvo tužilac, a zatim tuženi,

d) saslušavaju se svjedoci, i to prvo svjedoci tužioca, a zatim svjedoci tuženog,

e) izvode se ostali dokazi, uključujući i vještačenje,

f) nakon izvođenja svih dokaza, obje stranke, počevši od tužioca, imaju pravo da se obrate Osnovnom sudu završnim izlaganjem, kojim se rezimiraju pravni i činjenični aspekti predmeta,

g) sud može dopustiti tužiocu da se ukratko izjasni na završno izlaganje tuženog,

h) ako je tužiocu dopušteno da se izjasni na završno izlaganje tuženog i tuženi će imati pravo da se ukratko izjasni na konačne navode tužioca.

(2) Izuzetno, sud može odrediti redoslijed odvijanja glavne rasprave drugačiji od redoslijeda predviđenog u stavu 1 ovog člana.

Član 223

(Obaveze suda u toku glavne rasprave)

(1) Osnovni sud vodi računa da se glavna rasprava odvija na pravilan način, bez nepotrebnih odlaganja, te da se raspravlja samo o pitanjima bitnim za donošenje odluke.

(2) Sud u toku glavne rasprave brine o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu suda.

(3) Sud kažnjava lica koja narušavaju red u sudnici ili vrijeđaju dostojanstvo suda i drugih učesnika u postupku u skladu s odredbama ovog zakona o nepoštovanju suda.

Član 224

(Načelo usmenosti i neposrednosti)

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se izvode neposredno pred sudom, ukoliko nije drugačije propisano ovim zakonom.

Član 225

(Obaveze stranaka na glavnoj raspravi)

(1) Stranka treba u izlaganjima iznijeti činjenice potrebne za obrazloženje svojih prijedloga, ponuditi dokaze potrebne za utvrđivanje svojih navoda, te se izjasniti o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke.

(2) Stranke mogu tokom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivice nisu bili u mogućnosti iznijeti, odnosno predložiti na pripremnom ročištu.

Član 226

(Pravo stranaka na glavnoj raspravi)

Stranke mogu iznijeti i svoja pravna shvatanja koja se odnose na predmet spora.

Član 227

(Redoslijed ispitivanja stranaka)

(1) Prilikom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka, stranku prvo ispituje njen punomoćnik, a nakon toga suprotna stranka.

(2) Ako stranka koja se saslušava nema punomoćnika, najprije je ispituje Osnovni sud.

Član 228

(Redoslijed ispitivanja svjedoka i vještaka)

(1) Stranke ispituju svjedoke i vještake.

(2) Osnovni sud prvo daje riječ stranci koja je predložila svjedoka ili vještaka, zatim suprotnoj strani, a zatim, ukoliko je potrebno, ponovo stranci koja ih je predložila.

Član 229

(Pravo suda da postavlja pitanja)

Osnovni sud može postavljati pitanja strankama, svjedocima ili vještacima u svakoj fazi saslušanja.

Član 230

(Ovlaštenja suda prilikom rukovođenja raspravom)

(1) Osnovni sud odbija sprovođenje procesnih radnji koje nisu bitne za postupak.

(2) Sud neće dozvoliti postavljanje pitanja u kojima je sadržano kako na njih treba odgovoriti.

(3) Sud neće dozvoliti pitanja koja su nebitna za predmet i pitanja na koja je već dovoljno odgovoreno.

(4) Na zahtjev stranke, u zapisnik se unose pitanja koja sud nije dopustio.

(5) Sud neće dozvoliti vrijeđanje i uznemiravanje stranaka, svjedoka i vještaka za vrijeme ispitivanja.

Član 231

(Prisustvo svjedoka i vještaka u sudnici)

(1) Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako im Osnovni sud to naloži.

(2) Ako stranka to zahtijeva, a svjedok je još uvijek prisutan, sud može odlučiti da svjedoka koji je već saslušan na istom ročištu za glavnu raspravu još jednom pozove na ponovno saslušanje.

Član 232

(Karakter rješenja kojim sud rukovodi parnicom)

(1) Osnovni sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na rukovođenje raspravom.

(2) Protiv rješenja koja se odnose na rukovođenje raspravom nije dopuštena posebna žalba.

Član 233

(Zaključenje rasprave)

Nakon što budu okončane sve faze glavne rasprave i predmet bude spreman za presuđenje, Osnovni sud proglašava da je glavna rasprava zaključena.

Odjeljak B. Odlaganje i nastavak ročišta

Član 234

(Odgađanje ročišta)

(1) Osnovni sud može odgoditi zakazano ročište za glavnu raspravu prije njegovog održavanja, ako utvrdi da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za njegovo održavanje ili da dokazi čije je izvođenje određeno neće biti pribavljeni do ročišta (odgađanje ročišta).

(2) Sud je dužan, najkasnije osam dana prije održavanja ročišta, provjeriti da li su ispunjeni uslovi iz stava 1 ovog člana.

(3) Kad odgodi ročište, sud o vremenu održavanja novog ročišta odmah obavještava sve pozvane.

Član 235

(Odlaganje ročišta)

(1) Osnovni sud može, na prijedlog stranke, odložiti započeto ročište (odlaganje ročišta) samo iz sljedećih razloga:

a) ako bez krivice stranke, koja predlaže odlaganje ročišta, na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je važan za pravilno donošenje odluke,

b) ako obje stranke predlažu odlaganje radi pokušaja mirnog rješenja spora ili zaključenja sudske nagodbe.

(2) Stranka može samo jednom tražiti odlaganje ročišta iz istog razloga.

(3) Kad se ročište odloži, sud prisutnima odmah saopštava mjesto i vrijeme novog ročišta.

(4) Sud je dužan o mjestu i vremenu novog ročišta obavijestiti stranku koja nije bila prisutna na odloženom ročištu.

Član 236

(Naknadno izvođenje dokaza)

Ako na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, Osnovni sud može odlučiti da se rasprava nastavi, s tim da se naknadno, na novom ročištu, izvede samo taj dokaz i iznesu navodi u vezi s njim.

Član 237

(Održavanje odloženog ročišta)

(1) Na novom ročištu zakazanom nakon odlaganja rasprave, radnje koje su već sprovedene ponovo se sprovode samo ako se ročište drži pred novim postupajućim sudijom ili ako sud smatra da je to neophodno za pravilno donošenje presude.

(2) Ako se ročište drži pred novim postupajućim sudijom, sud može, uz saglasnost stranaka, odlučiti da se ponovo ne saslušavaju svjedoci i vještaci i da se ne obavlja novi uviđaj, već da se preslušaju ili pročitaju zapisnici o izvođenju tih dokaza.

Član 238

(Pravila odgađanja odnosno odlaganja ročišta)

(1) Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi na neodređeno vrijeme.

(2) Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi duže od 30 dana, osim u slučaju iz člana 252 ovog zakona.

(3) Prilikom odgađanja, odnosno odlaganja ročišta Osnovni sud datum održavanja novog ročišta, po pravilu, određuje uz prethodnu konsultaciju sa strankama.

(4) Kada odgodi ili odloži ročište, sud je dužan preduzeti sve radnje koje mu stoje na raspolaganju kako bi se do sljedećeg ročišta otklonili uzroci koji su doveli do odgađanja ili odlaganja, te kako bi se na tom ročištu rasprava mogla zaključiti.

(5) Protiv rješenja suda kojim se odgađa ili odlaže ročište ili rješenja kojim se odbijaju prijedlozi stranaka za odgađanje ili odlaganje ročišta nije dozvoljena posebna žalba.

Član 239

(Nastavak ročišta)

Ako se započeto ročište ne može okončati u toku istog dana, Osnovni sud određuje nastavak ročišta za sljedeći radni dan (nastavak ročišta).

Član 240

(Shodna primjena na pripremno ročište)

Odredbe članova 234, 235, 238 i 239 ovog zakona na odgovarajući način primjenjuju se na pripremno ročište.

Odjeljak C. Javnost glavne rasprave

Član 241

(Načelo javnosti)

(1) Glavna rasprava je javna.

(2) Raspravi mogu prisustvovati samo punoljetna lica.

(3) Lica koja su prisutna raspravi ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe.

(4) Odredba stava 3 ovog člana ne odnosi se na pripadnike policije, ako je nošenje oružja neophodno za vršenje njihove dužnosti.

Član 242

(Isključenje javnosti)

(1) Osnovni sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njen dio ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili lične tajne, zaštita interesa maloljetnika, interesi javnog reda ili razlozi morala.

(2) Sud može isključiti javnost i kada se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo osigurati nesmetano održavanje rasprave.

Član 243

(Dejstvo isključenja javnosti)

(1) Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umješače i ombudsmena.

(2) Osnovni sud može dopustiti da glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena budu prisutna pojedina službena lica, kao i naučni i javni radnici, ako je to od interesa za njihovu službu, odnosno naučnu ili javnu djelatnost.

Član 244

(Dužnost čuvanja tajne i karakter rješenja o isključenju)

(1) Osnovni sud upozorava lica koja budu prisutna raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužna kao tajnu čuvati ono što su na

raspravi saznala, a što nije već poznato javnosti i upozorava ih na posljedice odavanja tajne.

(2) O isključenju javnosti odlučuje sud rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.

(3) Protiv rješenja o isključenju javnosti nije dozvoljena posebna žalba.

Član 245

(Shodna primjena odredbi o javnosti)

Odredbe o javnosti na glavnoj raspravi na odgovarajući način se primjenjuju i na pripremnom ročištu, na ročištu izvan glavne rasprave pred Osnovnim sudom, te na ročištu pred zamoljenim sudom.

POGLAVLJE XXII.
DOKAZI I IZVOĐENJE DOKAZA

Odjeljak A. Opće odredbe

Član 246

(Raspravno načelo i ocjena dokaza)

(1) Svaka stranka dužna je dokazati činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.

(2) Osnovni sud slobodnom ocjenom dokaza utvrđuje činjenice na osnovu kojih donosi odluku.

Član 247

(Izuzetak od raspravnog načela)

(1) Osnovni sud će naložiti strankama da izvedu i one dokaze koji su bitni za donošenje odluke, a koje stranke nisu predložile, ako utvrdi da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati u smislu člana 3 stava 2 ovog zakona.

(2) Ako stranka ne postupi po nalogu iz stava 1 ovog člana, sud je ovlašten, po službenoj dužnosti, pribaviti i izvesti te dokaze.

Član 248

(Dokazivanje činjenica)

(1) Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred sudom u toku parnice.

(2) Ako stranka porekne činjenice koje je priznala, Osnovni sud će ocijeniti da li će te činjenice smatrati priznatim ili osporenim.

(3) Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da te činjenice ne postoje, ako zakonom nije šta drugo propisano.

(4) Ne treba dokazivati činjenice koje su općepoznate.

Član 249

(Primjena pravila o teretu dokazivanja)

Ako Osnovni sud na osnovu ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću da utvrdi neku činjenicu, o postojanju te činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja.

Član 250

(Ocjena suda o visini iznosa, odnosno količini zamjenjivih stvari)

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčani iznos ili na zamjenjive stvari, ali se tačna visina iznosa, odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo s nesrazmjernim teškoćama, Osnovni sud će o tome odlučiti po svojoj ocjeni.

Član 251

(Način izvođenja dokaza i izuzetak od neposrednosti)

(1) Dokazi se izvode na glavnoj raspravi.

(2) Na prijedlog stranke, podnesen najkasnije na pripremnom ročištu, Osnovni sud može odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred drugim sudom (zamoljeni sud) i u tom slučaju, zapisnici o izvedenim dokazima pročitat će se na glavnoj raspravi.

(3) Kada sud donese odluku iz stava 2 ovog člana, u zamolnici za izvođenje dokaza opisat će ukratko predmet spora, izložit će stanje parnice i odredit će koji će se dokazi izvesti, uz naznačenje o kojim okolnostima treba posebno voditi računa.

(4) O ročištu za izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom obavijestit će se stranke.

(5) Sudija zamoljenog suda pri izvođenju dokaza ima sva ovlaštenja koja ima sudija kada se dokazi izvode na glavnoj raspravi.

(6) Protiv rješenja suda kojim se određuje izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom nije dozvoljena posebna žalba.

Član 252

(Rok za izvođenje dokaza)

(1) Ako se zbog izuzetnih okolnosti neki dokaz ne može izvesti u rokovima predviđenim ovim zakonom Osnovni sud rješenjem može odrediti duži rok za izvođenje dokaza.

(2) Kad određeni rok protekne, rasprava će se provesti bez obzira na to što određeni dokaz nije izveden.

Član 253

(Pravo strane države)

(1) Ako Osnovnom sudu nije poznato pravo koje važi u stranoj državi, zatražit će obavještenje od Pravosudne komisije, odnosno Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine.

(2) Sud može i od stranke zatražiti da podnese javnu ispravu izdatu od nadležnog inostranog organa, kojom se potvrđuje koje pravo važi u stranoj državi.

Odjeljak B. Uviđaj

Član 254

(Uslovi za preduzimanje)

(1) Uviđaj se preduzima kad je za utvrđivanje neke činjenice ili za razjašnjenje neke okolnosti potrebno neposredno opažanje suda.

(2) Uviđaj se može obavljati i uz učešće vještaka.

Član 255

(Razgledanje stvari)

Ako treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka, kod trećeg lica, kod organa vlasti, ili kod pravnog lica kome je povjereno

vršenje javnih ovlaštenja, na odgovarajući način primijenit će se odredbe ovog zakona o pribavljanju isprava od ovih organa ili pravnih lica.

Odjeljak C. Isprave

Član 256

(Javna isprava)

(1) Isprava koju je u propisanom obliku izdao organ vlasti u granicama svoje nadležnosti, te isprava koju je u takvom obliku izdalo pravno ili fizičko lice u vršenju javnih ovlaštenja, koje mu je povjereno zakonom ili propisom zasnovanim na zakonu (javna isprava), dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

(2) Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačene s javnim ispravama.

(3) Dozvoljeno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

(4) Ako se posumnja u autentičnost isprave, stranka može zatražiti da sud traži da se o tome izjasni organ, odnosno pravno ili fizičko lice od koga bi trebalo da potiče ta isprava.

Član 257

(Inostrana javna isprava)

Ako međunarodnim ugovorom nije šta drugo određeno, inostrane javne isprave koje su propisno ovjerene imaju, pod uslovom uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

Član 258

(Podnošenje isprave)

(1) Stranka je dužna sama da podnese ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.

(2) Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i ovjereni prevod.

(3) Ako se isprava nalazi kod organa vlasti ili lica kome je povjereno vršenje javnog ovlaštenja, a sama stranka ne može izdejstvovati da se

isprava preda ili pokaže, Osnovni sud će po prijedlogu stranke narediti tom organu, odnosno licu da ispravu dostave sudu.

Član 259

(Pravo stranke da uskrati podnošenje isprave)

(1) Kada se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, Osnovni sud može tu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok.

(2) Stranka ne može da uskrati podnošenje isprave ako se ona sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda, ili ako je riječ o ispravi koju je po zakonu dužna da preda ili pokaže ili ako se isprava, s obzirom na njen sadržaj, smatra zajedničkom za obje stranke.

(3) U pogledu prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava, shodno se primjenjuju članovi 263 i 264 ovog zakona.

(4) Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu poriče da se isprava kod nje nalazi, mogu se radi utvrđivanja ove činjenice izvoditi dokazi.

(5) Sud, s obzirom na sve okolnosti, cijeni od kakvog je značaja što stranka koja drži ispravu neće da postupi po rješenju suda kojim joj se nalaže da podnese ispravu ili poriče da se isprava kod nje nalazi.

(6) Protiv odluke suda iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 260

(Dužnost trećeg lica da podnese ispravu)

(1) Osnovni sud može, na prijedlog stranke, narediti trećem licu da podnese ispravu samo kada je ono po zakonu dužno da je pokaže ili podnese, ili kad je riječ o ispravi koja je po svom sadržaju zajednička za to lice i stranku koja se poziva na ispravu.

(2) Prije nego što donese odluku, kojom trećem licu nalaže da podnese ispravu, sud poziva treće lice da se o tome izjasni.

(3) Kada treće lice poriče svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod njega nalazi, sud odlučuje da li je treće lice dužno da podnese

ispravu.

(4) Kada treće lice poriče da se isprava nalazi kod njega, radi utvrđivanja te činjenice mogu da se izvode dokazi.

(5) Pravosnažno rješenje o dužnosti trećeg lica da podnese ispravu može se izvršiti po pravilima izvršnog postupka, a sud ovo rješenje po službenoj dužnosti dostavlja nadležnom izvršnom sudu radi prinudnog izvršenja.

(6) Treće lice ima pravo na naknadu opravdanih troškova koje je imalo u vezi s podnošenjem isprava.

(7) U slučaju iz stava 6 ovog člana, shodno se primjenjuje član 270 ovog zakona.

Odjeljak D. Svjedoci

Član 261

(Dužnost svjedočenja)

(1) Svako lice koje se poziva kao svjedok dužno je odazvati se pozivu, a ako ovim zakonom nije drukčije propisano, dužno je i svjedočiti.

(2) Kao svjedoci mogu se saslušati samo lica koja su sposobna da daju obavještenja o činjenicama koje se dokazuju.

(3) Stranka koja predlaže da se određeno lice sasluša kao svjedok mora prije toga navesti o čemu ono treba da svjedoči i navesti njegovo ime, prezime i boravište.

Član 262

(Dužnost čuvanja službene ili vojne tajne)

Ne može se saslušati kao svjedok lice koje bi svojim iskazom povrijedilo dužnost čuvanja službene ili vojne tajne, dok ga nadležni organ ne oslobodi te dužnosti.

Član 263

(Uskraćivanje svjedočenja)

(1) Svjedok može uskratiti svjedočenje:

a) o onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila,

b) o onome o čemu se stranka ili drugo lice svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovijedala,

c) o činjenicama koje je svjedok saznao kao advokat, ljekar ili u vršenju nekog drugog poziva ili neke druge djelatnosti, ako postoji obaveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u vršenju tog poziva ili djelatnosti.

(2) Osnovni sud upozorava ova lica da mogu uskratiti davanje iskaza u slučajevima navedenim u stavu 1 ovog člana.

Član 264

(Uskraćivanje odgovora na pojedina pitanja)

(1) Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio opasnosti krivičnog gonjenja sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stepena, a u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, svoga bračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stepena zaključno i onda kad je brak prestao, lice s kojim živi u vanbračnoj zajednici ili njegove srodnike do drugog stepena zaključno, kao i svog staratelja ili štićenika, usvojitelja ili usvojenika.

(2) Osnovni sud upozorava svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Član 265

(Ocjena suda o opravdanosti uskraćivanja)

(1) Opravdanost razloga za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocjenjuje Osnovni sud, nakon što se o tome izjasne stranke.

(2) Protiv rješenja suda iz stava 1 ovog člana stranke nemaju pravo na posebnu žalbu.

(3) Svjedok može rješenje iz stava 1 ovog člana pobijati u žalbi protiv rješenja o novčanoj kazni zbog toga što je uskratio svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Član 266

(Pozivanje svjedoka)

(1) Svjedoci se pozivaju dostavljanjem pismenog poziva u kojem se navodi ime i prezime i ime jednog roditelja pozvanog, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u vezi s kojim se poziva i naznaka da se poziva kao svjedok.

(2) Svjedok se u pozivu upozorava na posljedice neopravdanog izostanka predviđene odredbama člana 144 ovog zakona i na pravo na naknadu troškova iz člana 270 ovog zakona.

(3) Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu mogu se saslušati u svom stanu, odnosno u prostorijama u kojima borave.

Član 267

(Način saslušanja svjedoka)

(1) Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisustva svjedoka koji će se kasnije saslušavati.

(2) Svjedok je dužan da odgovore daje usmeno.

(3) Svjedok se prethodno opominje da je dužan da govori istinu i da ne smije ništa prešutiti, a nakon toga se upozorava na posljedice davanja lažnog iskaza.

(4) Zatim se svjedok pita za ime i prezime, ime jednog roditelja, zanimanje, boravište, mjesto i datum rođenja (godine života) i njegov odnos sa strankama.

Član 268

(Redoslijed ispitivanja svjedoka)

(1) Poslije općih pitanja, svjedoka ispituje stranka koja ga je predložila, a poslije toga suprotna stranka.

(2) Osnovni sud uvijek može postavljati pitanja svjedoku.

(3) Svjedok se uvijek pita otkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Član 269

(Saslušanje preko tumača)

(1) Svjedok koji ne zna jezik na kome se vodi postupak saslušava se preko tumača.

(2) Ako je svjedok gluh, postavljaju mu se pitanja pismeno, a ako je nijem, poziva se da pismeno odgovara, a ako se saslušanje ne može izvršiti na ovaj način, poziva se, kao tumač lice koje se sa svjedokom može sporazumjeti.

(3) Osnovni sud tumača upozorava na dužnost vjernog prenošenja pitanja koja se svjedoku postavljaju i izjava koje svjedok bude davao.

Član 270

(Naknada troškova svjedoka)

(1) Svjedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za prehranu i prenoćište, te na naknadu izgubljene zarade, nastalih uslijed njegove obaveze da svjedoči.

(2) Svjedok mora da zahtijeva naknadu odmah nakon saslušanja, inače gubi pravo na nju, a Osnovni sud je dužan da na ovo upozori svjedoka.

(3) U rješenju kojim se odmjeravaju troškovi svjedoka, sud određuje da se određeni iznos isplati iz položenog predujma, a ako predujam nije položen, nalaže stranci da određeni iznos plati svjedoku u roku od osam dana.

(4) Žalba protiv rješenja iz stava 3 ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja.

Odjeljak E. Vještaci

Član 271

(Uslovi za određivanje vještačenja)

Osnovni sud može, na prijedlog stranke, odrediti izvođenje dokaza vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja određenih činjenica potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Član 272

(Predmet, obim i ličnost vještaka)

(1) Stranka koja predlaže vještačenje dužna je u prijedlogu da naznači predmet i obim vještačenja, kao i da predloži lice koje će izvršiti vještačenje.

(2) Protivna stranka se izjašnjava o predloženom vještačenju, kao i o predmetu i obimu vještačenja.

(3) Ako stranke ne postignu sporazum o licu koje bi trebalo da bude određeno za vještaka i predmetu i obimu vještačenja, odluku o tome donosi Osnovni sud.

Član 273

(Način određivanja vještaka)

(1) Vještačenje, u pravilu, obavlja jedan vještak.

(2) Osnovni sud može, na prijedlog stranke, odrediti više vještaka za različite vrste vještačenja.

(3) Vještaci se određuju prvenstveno iz reda imenovanih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.

(4) Složenija vještačenja povjeravaju se prvenstveno stručnim ustanovama kao što su: bolnice, hemijski laboratoriji, fakulteti i slično.

(5) Ako postoje ustanove za određene vrste vještačenja, kao što su vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i slično, takva vještačenja povjeravaju se, u pravilu, tim ustanovama.

Član 274

(Rješenje o vještačenju)

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje Osnovni sud rješenjem koje sadrži:

a) ime, prezime i zanimanje vještaka,

b) predmet spora,

c) predmet i obim vještačenja, i

d) rok za podnošenje pismenog nalaza i mišljenja.

Član 275

(Pozivanje vještaka)

(1) Vještak se uvijek poziva na ročište za glavnu raspravu.

(2) Prepis rješenja iz člana 274 ovog zakona dostavlja se vještaku, zajedno s pozivom na ročište za glavnu raspravu.

(3) U pozivu Osnovni sud upozorava vještaka da svoje mišljenje mora iznijeti savjesno i u skladu s pravilima nauke i vještine, upozorava ga na posljedice: nedostavljanja nalaza i mišljenja u ostavljenom roku, neopravdanog izostanka s ročišta za glavnu raspravu i obavještava ga o pravu na nagradu i naknadu troškova.

Član 276

(Dužnosti vještaka)

(1) Vještaci su dužni da se odazovu pozivu suda i da iznesu svoj nalaz i mišljenje.

(2) Osnovni sud će vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja iz razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

(3) Sud može vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga.

(4) Oslobođenje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlašteni radnik organa ili organizacije u kojoj vještak radi.

Član 277

(Izuzeće vještaka)

(1) Vještak će biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudija, ali se, izuzetno, za vještaka može uzeti i lice koje je ranije bilo saslušano kao svjedok.

(2) Stranka je dužna da podnese zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem.

(3) U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna da navede okolnosti na kojima zasniva svoj zahtjev za izuzeće.

(4) O zahtjevu za izuzeće odlučuje Osnovni sud.

(5) Protiv rješenja kojim se prihvata zahtjev za izuzeće nije dozvoljena posebna žalba.

(6) Ako je stranka saznala za razlog izuzeća poslije obavljenog vještačenja i prigovara vještačenju iz tog razloga, sud će postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije obavljenog vještačenja.

Član 278

(Dostava nalaza i usmeno obrazlaganje)

(1) Vještak svoj pismeni nalaz i mišljenje uvijek dostavlja Osnovnom sudu prije ročišta za glavnu raspravu, ukoliko sud ne odluči drugačije.

(2) Vještak mora uvijek da obrazloži na raspravi svoj pismeni nalaz i mišljenje.

Član 279

(Određivanje drugog vještaka)

(1) Ako vještak ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, Osnovni sud će, po isteku roka koji strankama ostavi da se o tome pismeno izjasne, odrediti drugog vještaka.

(2) Ako vještak dostavi nalaz i mišljenje koji su nejasni, nepotpuni ili protivrječni sami sebi ili izvedenim dokazima, sud će pozvati vještaka da ih dopuni, odnosno ispravi i odrediti rok za ponovno dostavljanje nalaza i mišljenja.

(3) Ukoliko vještak ni po pozivu suda ne dostavi potpun i razumljiv nalaz i mišljenje, sud će uz prethodno izjašnjenje stranaka, odrediti drugog vještaka.

Član 280

(Obaveza suda da dostavi nalaz i mišljenje strankama)

Osnovni sud dostavlja strankama pismeni nalaz i mišljenje vještaka najkasnije osam dana prije ročišta za glavnu raspravu.

Član 281

(Izostanak vještaka s rasprave)

(1) Ročište za glavnu raspravu održat će se i ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana Osnovni sud može, na prijedlog stranke, odložiti raspravu i zakazati novo ročište na koje će ponovo pozvati vještaka, ako utvrdi da je njegovo prisustvo na raspravi neophodno radi razjašnjenja ili dopune nalaza i mišljenja.

Član 282

(Prava vještaka)

Osnovni sud vještaku dozvoljava da pregleda spis, kao i da postavlja pitanja strankama, svjedocima i drugim vještacima u vezi s predmetom vještačenja.

Član 283

(Dozvoljenost žalbe kod izvođenja dokaza vještačenjem)

Protiv rješenja suda iz članova 272, 274, 276 i 279 ovog zakona nije dozvoljena žalba.

Član 284

(Naknada troškova vještaku)

Vještak ima pravo na naknadu putnih troškova, troškova za ishranu i prenoćište i troškova vještačenja, kao i pravo na razumnu nagradu za izvršeno vještačenje.

Član 285

(Shodna primjena odredbi o saslušanju svjedoka)

Ako odredbama ovog zakona nije drugačije određeno, na izvođenje dokaza vještačenjem shodno se primjenjuju odredbe o saslušanju svjedoka.

Član 286

(Shodna primjena na tumače)

Odredbe člana 272 stava 1, člana 273 stava 3, člana 275 stavova 1 i 3, člana 276, članova 277 i 283 ovog zakona shodno se primjenjuju i na tumače.

Odjeljak F. Saslušanje stranaka

Član 287

(Određivanje saslušanja stranaka)

Na prijedlog stranke, Osnovni sud će odrediti izvođenje dokaza saslušanjem stranaka.

Član 288

(Saslušanje samo jedne stranke)

(1) Osnovni sud će odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

(2) Sud može odlučiti da se sasluša samo jedna stranka ako se uvjeri da drugoj stranci, odnosno licu koje se ima saslušati za tu stranku, nisu poznate sporne činjenice, ili ako saslušanje te stranke nije moguće.

(3) Ako u toku postupka stranka umre ili ponovno saslušanje stranke nije moguće, ili je otežano iz drugih razloga, sud će preslušati ili pročitati zapisnik s iskazom te stranke.

Član 289

(Saslušanje parnično nesposobne stranke i pravnog lica)

(1) Za stranku koja nema parničnu sposobnost saslušava se njen zakonski zastupnik, a Osnovni sud može odlučiti da se umjesto ili pored zakonskog zastupnika, sasluša sama stranka, ako je njeno saslušanje moguće.

(2) Za pravno lice saslušava se lice koje je zakonom ili općim aktima pravnog lica određeno da ga zastupa.

(3) Ako, kao stranka u sporu, na jednoj strani učestvuje više lica, sud će odlučiti hoće li se saslušati sva ta lica ili samo neki od njih.

Član 290

(Pozivanje stranke)

(1) Poziv na ročište dostavlja se punomoćniku stranke, koji je dužan o tome da obavijesti stranku, odnosno ako stranka nema punomoćnika, stranci ili licu koje se za stranku saslušava.

(2) U pozivu se naznačava da će se na ročištu izvoditi dokaz saslušanjem stranaka i da će stranka koja dođe na ročište biti saslušana u odsustvu druge stranke.

Član 291

(Primjena prinudnih mjera)

Ne mogu se primijeniti nikakve prinudne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja, niti se stranka može prinuditi na davanje iskaza.

Član 292

(Shodna primjena odredbi o saslušanju svjedoka)

Odredbe o izvođenju dokaza saslušanjem svjedoka primjenjuju se i pri izvođenju dokaza saslušanjem stranaka, ako za saslušanje stranaka nije šta drugo propisano.

Odjeljak G. Osiguranje dokaza

Član 293

(Uslovi za osiguranje dokaza)

(1) Ako postoji opravdana bojazan da se dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo kasnije izvođenje biti otežano, može se u toku, a i prije pokretanja parnice, predložiti da se taj dokaz izvede.

(2) Osiguranje dokaza može se tražiti i u toku postupka po prijedlogu za ponavljanje postupka.

Član 294

(Nadležnost za odlučivanje o prijedlogu)

Ako je prijedlog za osiguranje dokaza stavljen u toku parničnog postupka ili kada se osiguranje dokaza traži prije pokretanja postupka, nadležan je Osnovni sud.

Član 295

(Sadržaj prijedloga za osiguranje)

(1) U podnesku kojim traži osiguranje dokaza, predlagač je dužan da navede činjenice koje se imaju dokazati, dokaze koje treba izvesti i razloge zbog kojih smatra da se kasnije dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano.

(2) U podnesku predlagač treba navesti ime i prezime protivnika, osim ako iz okolnosti proističe da on nije poznat.

Član 296

(Postupak po prijedlogu za osiguranje i odluka o prijedlogu)

(1) Podnesak u kojem je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza Osnovni sud dostavlja protivniku, ako je poznat, i ostavlja mu odgovarajući rok za odgovor.

(2) Izuzetno, ako postoji opasnost za osiguranje dokaza, sud o prijedlogu odlučuje i bez prethodnog izjašnjenja protivnika.

(3) U rješenju kojim se usvaja prijedlog, sud određuje ročište za izvođenje dokaza, navodi činjenice o kojima će se izvoditi dokazi, kao i dokaze koji će se izvesti.

(4) Ako protivniku nije ranije bio dostavljen podnesak u kome je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza, on će mu se dostaviti zajedno s rješenjem suda kojim se usvaja prijedlog za osiguranje dokaza.

(5) Protivniku koji je nepoznat, ili je nepoznato njegovo boravište, sud može radi učestvovanja na ročištu za izvođenje dokaza postaviti privremenog zastupnika, a u tom slučaju nije potrebno izdati oglas.

(6) Sud može, u hitnim slučajevima, odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što se rješenje kojim se usvaja prijedlog za osiguranje dokaza dostavi protivniku.

(7) Protiv rješenja suda kojim se usvaja prijedlog za osiguranje dokaza, kao i protiv rješenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne prije nego što se rješenje dostavi protivniku, nije dozvoljena žalba.

Član 297

(Postupanje s zapisnikom)

(1) Ako su dokazi izvedeni prije nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuvat će se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.

(2) Ako je postupak u toku, a obezbjeđenje dokaza nije izveo sud koji vodi postupak, zapisnik će se dostaviti tom sudu.

POGLAVLJE XXIII.
SUDSKE ODLUKE

Odjeljak A. Zajedničke odredbe

Član 298

(Način donošenja odluka)

Sud donosi odluke na ročištu ili van ročišta.

Član 299

(Oblik sudskih odluka)

(1) Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja.

(2) O tužbenom zahtjevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem.

(3) O svim drugim pitanjima sud odlučuje rješenjem.

(4) Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.

Odjeljak B. Presuda

Član 300

(Odlučivanje o zahtjevu stranke)

(1) Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih potraživanja.

(2) Ako postoji više zahtjeva, sud će o svim tim zahtjevima odlučiti jednom presudom.

Član 301

(Dospjelost činidbe)

(1) Osnovni sud može da naloži tuženom da izvrši određenu činidbu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.

(2) Ako sud usvoji zahtjev za izdržavanje, može obavezati tuženog i na činidbe koje nisu dospjele.

(3) Presuda kojom se tuženi obavezuje da preda ili preuzme stvari date u najam ili zakup može se donijeti i prije prestanka tih odnosa.

Član 302

(Alternativno ovlaštenje tuženog)

Ako je tužilac u tužbi tražio da mu se dosudi određena stvar, a istovremeno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari primiti određeni novčani iznos, Osnovni sud će, ako usvoji tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženi može osloboditi davanja stvari, ako plati taj novčani iznos.

Član 303

(Rok za izvršenje činidbe)

(1) Kad se stranci u presudi nalaže izvršenje kakve činidbe, odredit će se i rok u kome je tu činidbu dužna da izvrši.

(2) Ako posebnim propisima nije drugačije određeno, rok za izvršenje činidbe je 30 dana, ali za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok.

(3) U mjeničnim i čekovnim sporovima rok za izvršenje činidbe je 15 dana.

(4) Rok za izvršenje činidbe počinje da teče prvog dana nakon dostave prepisa presude stranci kojoj je naloženo izvršenje.

Član 304

(Presuda na osnovu priznanja)

(1) Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, Osnovni sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja).

(2) Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja i kad je udovoljeno potrebnim uslovima, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3 stav 2).

(3) Donošenje presude na osnovu priznanja odgodit će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana prije toga pribave obavijesti.

(4) Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca opozvati do donošenja presude.

Član 305

(Presuda na osnovu odricanja)

(1) Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, Osnovni sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na osnovu odricanja).

(2) Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženog.

(3) Tužilac može do donošenja presude, na ročištu ili u pisanom podnesku, opozvati odricanje od tužbenog zahtjeva bez pristanka tuženog.

Član 306

(Presuda zbog propuštanja)

(1) Kad tuženi, kome je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužilac predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, Osnovni sud će donijeti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), osim ako je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan.

(2) Tužbeni zahtjev očigledno je neosnovan:

a) ako je tužbeni zahtjev očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi,

b) ako su činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev u očiglednoj protivrječnosti s dokazima koje je sam tužilac predložio ili s činjenicama koje su općepoznate.

Član 307

(Posebne pretpostavke za donošenje presude zbog propuštanja)

Presuda zbog propuštanja neće se donijeti:

a) ako tužilac nije uz tužbu dostavio dokaze koji se po svojoj prirodi mogu dostaviti,

b) o zahtjevu ili dijelu zahtjeva kojim stranke ne mogu raspolagati.

Član 308

(Donošenje presude)

Presuda se donosi u ime Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Član 309

(Pismena izrada i dostavljanje presude)

(1) Presuda se mora pismeno izraditi u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave.

(2) Strankama se dostavlja ovjeren prepis presude.

(3) Ukoliko sudija prekorači rok iz stava 1 ovog člana, dužan je u pismenoj formi izvijestiti predsjednika suda o razlozima prekoračenja.

Član 310

(Izvornik presude)

Izvornik presude potpisuje postupajući sudija Osnovnog suda, odnosno predsjednik vijeća Apelacionog suda.

Član 311

(Sadržaj presude)

(1) Pismeno izrađena presuda mora imati uvod, izreku, obrazloženje i pouku o pravnom lijeku.

(2) Uvod presude sadrži: naznaku da se presuda izriče u ime Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, naziv suda, ime i prezime postupajućeg sudije Osnovnog suda, odnosno članova vijeća Apelacionog suda, ime i prezime i prebivalište odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora i njegovu vrijednost, dan zaključenja glavne rasprave, naznaku stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su toj raspravi prisustvovali.

(3) Izreka presude sadrži odluku suda o usvajanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih potraživanja, te odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja.

(4) U obrazloženju sud će izložiti: zahtjeve stranaka, činjenice koje su stranke iznijele i dokaze koje su izveli, koje je od tih činjenica sud utvrđivao, zašto i kako ih je utvrdio, a ako ih je utvrdio dokazivanjem, koji su dokazi izvedeni, te kako ih je ocijenio.

(5) U obrazloženju, sud će posebno navesti koje je odredbe materijalnog prava primijenio odlučujući o zahtjevima stranaka, a izjasnit će se, ako je to potrebno, i o stavovima stranaka o pravnoj osnovi spora, te o njihovim prijedlozima i prigovorima o kojima nije dao svoje razloge u odlukama koje je već donio tokom postupka.

(6) U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na osnovu priznanja ili presude na osnovu odricanja, sud iznosi samo razloge koji opravdavaju donošenje takvih presuda.

(7) Pouka o pravnom lijeku sadrži uputstvo o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka.

Član 312

(Prijedlog za dopunu presude)

(1) Ako je sud propustio da odluči o dijelu zahtjeva ili o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom, a koji su već raspravljeni, stranka može u roku od 30 dana od dana prijema presude predložiti sudu da se presuda dopuni.

(2) Neblagovremen ili neosnovan prijedlog za dopunu presude odbacuje, odnosno odbija sud bez održavanja ročišta.

(3) Ako stranka ne predloži donošenje dopunske presude u roku iz stava 1 ovog člana, smatra se da je tužba u tom dijelu povučena.

Član 313

(Dopunska presuda)

Kad sud ocijeni da je prijedlog za dopunu presude osnovan, van ročišta, donosi, u roku od osam dana, presudu o zahtjevu koji nije riješen (dopunska presuda).

Član 314

(Odnos između prijedloga za dopunu i žalbe na presudu)

(1) Ako je uz prijedlog za dopunu presude podnesena i žalba protiv presude, Osnovni sud će zastati s dostavljanjem te žalbe Apelacionom sudu dok ne donese odluku o prijedlogu za dopunu presude i dok ne protekne rok za žalbu protiv te odluke.

(2) Ako protiv odluke o dopuni presude bude podnesena žalba, ta žalba zajedno sa žalbom protiv prvostepene presude dostavit će se Apelacionom sudu.

(3) Ako se prvostepena presuda pobija žalbom samo zato što Osnovni sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, žalba će se smatrati prijedlogom stranke da se donese dopunska presuda.

Član 315

(Ispravljanje presude)

(1) Pogreške u imenima i brojevima, kao i druge očigledne pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnost prepisa

presude s izvornikom ispravlja sud u svako doba.

(2) Ispravljanje se vrši posebnim rješenjem i unosi na kraju izvornika, a strankama se dostavlja prepis rješenja.

(3) Ako između izvornika i prepisa presude postoji nesaglasnost u pogledu neke odluke sadržane u izreci presude, strankama će se dostaviti ispravljeni prepis presude s naznakom da se tim prepisom presude zamjenjuje raniji prepis presude i u takvom slučaju rok za izjavljivanje pravnog lijeka u pogledu ispravljenog dijela presude teče od dana dostavljanja ispravljenog prepisa presude.

(4) O ispravljanju presude sud može odlučiti bez saslušanja stranaka.

Član 316

(Pravosnažnost presude)

(1) Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravosnažna.

(2) Sud do pravosnažnosti odluke po službenoj dužnosti pazi da li je stvar pravosnažno presuđena i ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kojem je već pravosnažno odlučeno, odbacit će tužbu.

(3) Ako je u presudi odlučeno o potraživanju koje je tuženi istakao prigovorom radi prebijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju toga potraživanja postaje pravosnažna.

Član 317

(Dejstvo presude)

(1) Sud je vezan za svoju presudu čim je otpremljena.

(2) Presuda prema strankama ima dejstvo tek od dana kad im je dostavljena.

Odjeljak C. Rješenje

Član 318

(Rješenja koja se donose na ročištu)

(1) Sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuje postupajući sudija, odnosno predsjednik vijeća.

(2) Rješenje koje je na ročištu objavljeno dostavit će se strankama u ovjerenom prepisu samo ako je protiv tog rješenja dozvoljena posebna žalba, ili ako se na osnovu rješenja može odmah tražiti izvršenje ili ako to zahtijeva upravljanje parnicom.

(3) Sud je vezan za svoja rješenja ako se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije šta drugo određeno.

(4) Kad se rješenje ne dostavlja pismeno, ono prema strankama ima dejstvo čim je objavljeno.

Član 319

(Rješenja koja se donose van ročišta)

Rješenja koja sud donosi van ročišta saopštavaju se strankama dostavljanjem ovjerenog prepisa rješenja.

Član 320

(Sadržaj rješenja)

(1) Rješenje mora biti obrazloženo ako se njime odbija prijedlog stranke ili ako se njime rješava o prijedlozima stranaka koji su među sobom u opreci, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.

(2) Pismeni sastav rješenja treba da sadrži uvijek uvod i izreku, a obrazloženje samo ako prema stavu 1 ovog člana rješenje mora biti obrazloženo.

Član 321

(Izvršenje rješenja o kazni)

Rješenja o kaznama izrečenim prema odredbama ovog zakona izvršavaju se po službenoj dužnosti.

Član 322

(Shodna primjena odredbi koje se odnose na presudu)

Odredbe člana 303, članova od 310 do 315 i člana 317 stava 2 ovog zakona shodno se primjenjuju i na rješenja.

POGLAVLJE XXIV.
REDOVNI PRAVNI LIJEKOVI

Odjeljak A. Žalba protiv presude

Član 323

(Pravo na žalbu i rok za izjavljivanje žalbe)

(1) Protiv presude donesene u prvom stepenu stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 30 dana od dana prijema prepisa presude, ako u ovom zakonu nije određen drugi rok.

(2) U mjeničnim i čekovnim sporovima rok za izjavljivanje žalbe je 15 dana.

(3) Blagovremeno izjavljena žalba sprečava da presuda postane pravosnažna u dijelu koji se pobija žalbom.

(4) O žalbi protiv presude odlučuje Apelacioni sud.

Član 324

(Odricanje i odustanak od žalbe)

(1) Stranka se može odreći prava na žalbu od trenutka prijema presude.

(2) Do donošenja odluke Apelacionog suda stranka može odustati od već izjavljene žalbe.

(3) Odricanje ili odustanak od žalbe ne može se opozvati.

(4) U slučaju da podnosilac žalbe odustane od izjavljene žalbe sud će rješenjem utvrditi odustanak od žalbe.

Član 325

(Sadržaj žalbe)

Žalba mora da sadrži:

a) označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba,

b) izjavu da se presuda pobija u cjelini ili u određenom dijelu,

c) razlog žalbe i

d) potpis podnosioca žalbe.

Član 326

(Nepotpuna žalba i postupanje po nepotpunoj žalbi)

(1) Ako žalba ne sadrži podatke iz člana 325 ovog zakona (nepotpuna žalba), Osnovni sud će rješenjem protiv koga nije dozvoljena žalba pozvati žalioca da u roku od osam dana dopuni ili ispravi žalbu.

(2) Ako žalilac u roku iz stava 1 ovog člana ne postupi po traženju suda, Osnovni sud će rješenjem odbaciti žalbu kao nepotpunu.

Član 327

(Iznošenje novih činjenica i dokaza i isticanje prigovora u žalbi)

(1) U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalilac pruži dokaze da ih bez svoje krivice nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave.

(2) Pozivajući se na nove činjenice, žalilac je dužan navesti dokaze kojima bi se te činjenice utvrdile, a predlažući nove dokaze, dužan je navesti činjenice koje tim dokazima treba utvrditi.

(3) Prigovor zastare i prigovor radi prebijanja koji nisu izneseni pred Osnovnim sudom ne mogu se iznositi u žalbi.

(4) Ako su zbog iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza prouzrokovani troškovi u postupku povodom žalbe, te troškove će, nezavisno od ishoda spora, snositi ona stranka koja je iznijela nove činjenice, odnosno predložila nove dokaze.

Član 328

(Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati)

(1) Presuda se može pobijati:

a) zbog povrede odredaba parničnog postupka,

b) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja,

c) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

(3) Presuda zbog propuštanja ne može se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

(4) Presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja mogu se pobijati zbog povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju dana u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

(5) Kada se presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja pobija zbog toga što je izjava o priznanju ili odricanju data u bitnoj zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare, stranka može u žalbi iznijeti i nove činjenice, te predložiti nove dokaze koji se tiču tih mana volje.

Član 329

(Povreda odredaba parničnog postupka)

(1) Povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud u toku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovog zakona, a to je bilo od uticaja na donošenje pravilne i zakonite presude.

(2) Povreda odredaba parničnog postupka uvijek je od uticaja na donošenje pravilne i zakonite presude:

a) ako je u donošenju presude učestvovao sudija koji je po zakonu morao biti isključen ili izuzet,

b) ako je odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti,

c) ako je Osnovni sud odlučio o tužbenom zahtjevu za koji je stvarno nadležan Apelacioni sud ili neki drugi sud u Bosni i Hercegovini,

d) ako je protivno odredbama ovog zakona Osnovni sud zasnovao svoju odluku na nedozvoljenim raspolaganjima stranaka,

e) ako je Osnovni sud donio presudu bez održavanja glavne rasprave,

f) ako je protivno odredbama ovog zakona Osnovni sud donio presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja ili presudu zbog propuštanja,

g) ako je protivno odredbama ovog zakona Osnovni sud odbio zahtjev stranke da se u postupku služi svojim jezikom i pismom i da prati tok postupka na svom jeziku,

h) ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice,

odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku, nije bilo naknadno odobreno,

i) ako je odlučeno o zahtjevu o kojem već teče parnica, ili kojeg se tužilac odrekao, ili o kojem je već prije pravosnažno presuđeno, ili o kojem je već zaključena sudska nagodba, ili nagodba koja po posebnim propisima ima svojstvo sudske nagodbe,

j) ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi,

k) ako je presudom prekoračen tužbeni zahtjev,

l) ako je odlučeno o neblagovremeno podnesenoj tužbi, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti,

m) ako prije podnošenja tužbe nije proveden zakonom predviđeni postupak mirnog ili drugačijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti.

(3) Zbog povrede odredaba parničnog postupka iz stava 2 tačke g) ovog člana žalbu može izjaviti samo stranka na koju se ti nedostaci odnose.

Član 330

(Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje)

(1) Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio.

(2) Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to ukazuju nove činjenice ili novi dokazi.

Član 331

(Pogrešna primjena materijalnog prava)

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebalo da primijeni ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

Član 332

(Podnošenje žalbe)

Žalba se podnosi Osnovnom sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 333

(Odbacivanje žalbe)

(1) Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu žalbu odbacuje rješenjem Osnovni sud bez održavanja ročišta.

(2) Žalba je neblagovremena ako je izjavljena poslije isteka zakonskog roka za njeno podnošenje.

(3) Žalba je nedozvoljena ako je žalbu izjavilo lice koje nije ovlašteno za izjavljivanje žalbe, ili lice koje se odreklo prava na žalbu ili ako lice koje je izjavilo žalbu nema pravnog interesa za izjavljivanje žalbe.

Član 334

(Odgovor na žalbu)

(1) Primjerak blagovremene, potpune i dozvoljene žalbe dostavlja Osnovni sud protivnoj stranci odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana prijema žalbe.

(2) Protivna stranka može u roku od osam dana od dana prijema žalbe podnijeti Osnovnom sudu odgovor na žalbu.

(3) Primjerak odgovora na žalbu dostavlja Osnovni sud žaliocu odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana prijema odgovora na žalbu.

(4) Neblagovremeno podnesen odgovor na žalbu ne uzima se u razmatranje.

(5) Podnesci primljeni po prijemu odgovora na žalbu ili po isteku roka za odgovor na žalbu ne uzimaju se u razmatranje, osim u slučajevima u kojima sud izričito od stranke zatraži dodatno izjašnjenje.

Član 335

(Dostava spisa i objašnjenja Apelacionom sudu)

(1) Nakon prijema odgovora na žalbu ili nakon proteka roka za odgovor na žalbu Osnovni sud žalbu i odgovor na žalbu, ako je podnesen, sa svim spisima dostavlja Apelacionom sudu najkasnije u roku od osam dana.

(2) Ako žalilac tvrdi da su u prvostepenom postupku povrijeđene odredbe parničnog postupka, sudija Osnovnog suda će dati objašnjenje povodom navoda žalbe koji se tiču tih povreda, a prema potrebi, provjerit će istinitost tih navoda u žalbi.

Član 336

(Sudija izvjestilac)

(1) Kad spis po žalbi stigne Apelacionom sudu određuje se sudija izvjestilac.

(2) Sudija izvjestilac može, po potrebi, od Osnovnog suda da pribavi izvještaj o povredama odredaba parničnog postupka i da zatraži da se radi utvrđivanja tih povreda provedu provjere.

Član 337

(Sjednica vijeća i održavanje rasprave)

(1) Apelacioni sud odlučuje o žalbi na sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave.

(2) Apelacioni sud će zakazati raspravu kada ocijeni da je radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno pred Apelacionim sudom utvrditi nove činjenice ili izvesti nove dokaze ili ponovo izvesti već izvedene dokaze, kao i kada ocijeni da je zbog povreda odredaba parničnog postupka u prvostepenom postupku potrebno održati raspravu pred Apelacionim sudom.

(3) Apelacioni sud, u pravilu, održava sjednicu vijeća, odnosno raspravu, u roku od tri mjeseca nakon što od Osnovnog suda primi spise po žalbi.

(4) Apelacioni sud će donijeti odluku u roku od 30 dana od dana održavanja sjednice vijeća na kojoj je odlučeno po žalbi, odnosno, ako je održana rasprava u roku od 30 dana od dana zaključenja rasprave.

Član 338

(Pozivanje na raspravu i posljedice izostanka stranaka sa rasprave)

(1) Na raspravu se pozivaju stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, kao i oni svjedoci i vještaci za koje

Apelacioni sud odluči da se saslušaju.

(2) Ako sa rasprave izostane žalilac, rasprava se neće održati, a odluka će se donijeti na osnovu navoda žalbe i odgovora na žalbu.

(3) Ako sa rasprave izostane stranka koja nije žalilac sud će raspravljati o žalbi i donijeti odluku.

(4) U pozivu za raspravu stranka će biti upozorena na posljedice nedolaska na raspravu.

Član 339

(Tok rasprave pred Apelacionim sudom)

(1) Rasprava pred Apelacionim sudom počinje kratkim izlaganjem izvjestioca o stanju predmeta, bez iznošenja njegovog mišljenja o osnovanosti žalbe.

(2) Nakon toga, pročitat će se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a prema potrebi, i zapisnik o glavnoj raspravi pred Osnovnim sudom.

(3) Zatim će žalilac obrazložiti svoju žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Član 340

(Shodna primjena odredbi o glavnoj raspravi)

Ako u članovima od 337 do 339 ovog zakona nije šta drugo određeno, odredbe o glavnoj raspravi pred Osnovnim sudom na odgovarajući način se primjenjuju i na raspravu pred Apelacionim sudom.

Član 341

(Granice ispitivanja prvostepene presude)

Apelacioni sud ispituje prvostepenu presudu u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka iz člana 329 stava 2 tački b), c), h), i), l) i m) ovog zakona.

Član 342

(Vijećanje i glasanje)

(1) Odluke Apelacionog suda donose se poslije vijećanja glasanjem.

(2) U prostoriji u kojoj se vijeća i glasa mogu biti prisutni samo članovi vijeća i zapisničar.

(3) Kad treba donijeti odluku o jednostavnijim pitanjima, vijeće može donijeti odluku i u samom zasjedanju.

(4) Predsjednik vijeća rukovodi vijećanjem i glasanjem i glasa posljednji.

(5) Predsjednik vijeća se brine da se sva pitanja svestrano i potpuno razmotre.

(6) Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.

(7) Članovi vijeća ne mogu odbiti da glasaju o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća.

(8) Član vijeća koji je pri glasanju o kome ranijem pitanju ostao u manjini ne može se suzdržati od glasanja o pitanju o kojem se ima kasnije odlučiti.

(9) Ako se u vezi s pojedinim pitanjima o kojima se odlučuje glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da nijedno od njih nema većinu, razdvojit će se pitanja i glasanje će se ponavljati sve dok se ne postigne većina.

(10) Ako se u pogledu visine novčanog iznosa ili količine, glasovi podijele na više od dva mišljenja, ponovo će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje, a ako se i nakon toga ne može postići većina, glasovi dati za najveći novčani iznos ili količinu, dodat će se glasovima datim za najbliži manji novčani iznos ili količinu dok se ne postigne većina.

Član 343

(Odluke po žalbi)

Apelacioni sud može u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave:

a) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu,

b) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu,

c) ukinuti prvostepenu presudu i uputiti predmet Osnovnom sudu na ponovno suđenje,

d) ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu ili

e) preinačiti prvostepenu presudu.

Član 344

(Posljedice zaključenja sudske nagodbe u postupku po žalbi)

Apelacioni sud će rješenjem utvrditi da je prvostepena presuda bez dejstva i da je žalilac odustao od žalbe, ako su stranke u toku postupka po žalbi zaključile sudsku nagodbu.

Član 345

(Odbacivanje žalbe u slučaju da to nije učinio Osnovni sud)

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu žalbu odbacit će Apelacioni sud rješenjem, ako to nije učinio Osnovni sud.

Član 346

(Odbijanje žalbe kao neosnovane)

Apelacioni sud će presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu kad ustanovi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 347

(Ukidanje prvostepene presude)

(1) Apelacioni sud će u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i predmet vratiti Osnovnom sudu radi održavanja nove glavne rasprave, ako utvrdi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi:

a) ako je protivno odredbama ovog zakona Osnovni sud donio presudu na osnovu priznanja, ili presudu na osnovu odricanja ili presudu zbog propuštanja,

b) ako kojoj stranici nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije data mogućnost da raspravlja pred sudom, a to je postupanje bilo od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude,

c) ako je sud donio presudu bez održavanja glavne rasprave,

d) ako je presudu donio sudija koji je po zakonu morao biti isključen ili izuzet,

e) ako je protivno odredbama ovog zakona Osnovni sud odbio zahtjev stranke da se u postupku služi svojim jezikom i pismom i da prati tok postupka na svom jeziku.

(2) Ako Apelacioni sud utvrdi da je u postupku pred Osnovnim sudom odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti, ili o zahtjevu po tužbi koja je podnesena poslije zakonom propisanog roka, ili ako prije podnošenja tužbe nije proveden zakonom predviđeni postupak mirnog ili drugačijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti, ili o kome već teče parnica, ili o kome je već prije pravosnažno presuđeno, ili koga se tužilac odrekao ili o kome je već zaključeno sudsko poravnanje, ukinut će prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

(3) Ako Apelacioni sud utvrdi da je u prvostepenom postupku kao tužilac, ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku, ukoliko vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, s obzirom na prirodu povrede, ukinut će prvostepenu presudu i vratiti predmet Osnovnom sudu ili će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

(4) Ako Apelacioni sud utvrdi da je Osnovni sud prvostepenu presudu donio kao stvarno nenadležan sud, ukinut će prvostepenu presudu i predmet vratiti Osnovnom sudu radi ustupanja stvarno nadležnom sudu u Bosni i Hercegovini.

(5) Kad Apelacioni sud ukine presudu Osnovnog suda i vrati predmet istom sudu na ponovno suđenje, može narediti da se nova glavna rasprava ili pripremno ročište održi pred drugim sudijom.

(6) U obrazloženju rješenja kojim se prvostepena presuda ukida treba navesti koje su odredbe parničnog postupka povrijeđene i u čemu se povrede sastoje.

Član 348

(Posljedice prekoračenja tužbenog zahtjeva)

(1) Apelacioni sud će rješenjem ukinuti presudu Osnovnog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje ako utvrdi da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev na način da je odlučeno o nečem drugom, a ne o onome što je traženo.

(2) Ako utvrdi da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev na način da je dosuđeno više od onoga što je traženo, Apelacioni sud će rješenjem ukinuti presudu Osnovnog suda u dijelu u kojem je prekoračen tužbeni zahtjev.

Član 349

(Postupanje po uputama)

Osnovni sud je dužan, odmah po prijemu rješenja Apelacionog suda, odrediti pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, koje će se održati, po pravilu, u roku od 30 dana od dana prijema rješenja Apelacionog suda, na kojem će se izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja ga je upozorio Apelacioni sud u svom rješenju.

Član 350

(Preinačenje prvostepene presude)

Apelacioni sud će, u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave, presudom preinačiti prvostepenu presudu, ako utvrdi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi:

a) ako je utvrdio da postoji povreda odredaba parničnog postupka, osim u slučajevima iz člana 347 ovog zakona,

b) ako je u sjednici vijeća drugačijom ocjenom isprava i posredno izvedenih dokaza već izvedenih pred Osnovnim sudom utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi,

c) ako je nakon održane rasprave, na osnovu novih dokaza ili ponovnog izvođenja već izvedenih dokaza, utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi,

d) ako smatra da je činjenično stanje u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je Osnovni sud pogrešno primijenio materijalno pravo,

e) ako je Osnovni sud iz činjenica koje je utvrdio izveo nepravilan zaključak o postojanju drugih činjenica na kojima je zasnovana presuda.

Član 351

(Zabrana Reformatio in peius)

Apelacioni sud ne može da preinači presudu na štetu stranke koja se žalila, ako je samo ona izjavila žalbu.

Član 352

(Sadržaj obrazloženja odluke Apelacionog suda)

U obrazloženju presude, odnosno rješenja, Apelacioni sud cijeni žalbene navode koji su od odlučnog značaja.

Član 353

(Dostavljanje odluke Apelacionog suda strankama)

(1) Apelacioni sud vraća sve spise Osnovnom sudu s dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje presude, radi dostavljanja strankama i drugim zainteresovanim licima.

(2) Osnovni sud dužan je odluku Apelacionog suda dostaviti u roku od osam dana, računajući od dana prijema spisa.

Član 354

(Dopuna odluke Apelacionog suda)

(1) Ako je Apelacioni sud propustio odlučiti u pogledu svih dijelova presude koji se žalbom pobijaju, ili ako je propustio donijeti sve odluke koje je odbacujući, odnosno odbijajući ili uvažavajući žalbu, trebalo donijeti, ili ako je propustio odlučiti u pogledu jedne ili više žalbi, žalilac može u roku od 30 dana od dana dostave odluke

Apelacionog suda predložiti Apelacionom sudu da svoju odluku dopuni.

(2) Prijedlog za donošenje dopunske odluke ne može se podnijeti zbog toga što Apelacioni sud nije odlučio o svim razlozima zbog kojih je žalba izjavljena ili na koje je bio dužan paziti po službenoj dužnosti.

(3) Prijedlog iz stava 1 ovog člana podnosi se Osnovnom sudu, koji ga je dužan bez odgađanja, zajedno sa spisom proslijediti Apelacionom sudu.

(4) Na postupak u vezi s prijedlogom iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju članovi od 312 do 314 ovog zakona.

Odjeljak B. Žalba protiv rješenja

Član 355

(Dozvoljenost žalbe protiv rješenja)

(1) Protiv rješenja Osnovnog suda dozvoljena je žalba ako u ovom zakonu nije propisano da žalba nije dozvoljena.

(2) Ako ovaj zakon izričito određuje da posebna žalba nije dozvoljena, rješenje Osnovnog suda može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

Član 356

(Dejstvo žalbe)

(1) Blagovremeno izjavljena žalba zadržava izvršenje rješenja, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

(2) Rješenje protiv kojeg nije dozvoljena posebna žalba može se odmah izvršiti.

Član 357

(Odluka po žalbi na rješenje)

Rješavajući o žalbi Apelacioni sud može:

a) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu,

b) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi rješenje Osnovnog suda,

c) uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti, te prema potrebi predmet vratiti na ponovni postupak.

Član 358

(Shodna primjena odredbi o žalbi na presudu)

U postupku po žalbi protiv rješenja shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona koje važe za žalbu protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred Apelacionim sudom.

POGLAVLJE XXV.
VANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

Odjeljak A. Revizija

Član 359

(Blagovremenost i dozvoljenost revizije)

(1) Stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravosnažne presude donesene u drugom stepenu u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude.

(2) Revizija nije dozvoljena ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 50.000,00 KM, a u privrednim sporovima 100.000,00 KM.

(3) U slučajevima u kojima revizija nije dozvoljena prema odredbi stava 2 ovog člana, stranke mogu izjaviti reviziju protiv drugostepene presude, ako odluka o sporu zavisi od rješenja nekog materijalnopravnog ili procesnopravnog pitanja važnog za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, a naročito:

a) ako o tom pitanju revizijski sud još nije zauzeo shvatanje odlučujući o pojedinim predmetima ili na sjednici odjeljenja, a riječ je o pitanju o kojem postoji različita praksa drugostepenog suda,

b) ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvatanje, ali je odluka drugostepenog suda zasnovana na shvatanju koje nije podudarno s tim shvatanjem,

c) ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvatanje i presuda se drugostepenog suda zasniva na tom shvatanju, ali bi, uvažavajući

razloge iznesene tokom prethodnog prvostepenog i žalbenog postupka zbog promjene u pravnom sistemu, uslovljene novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima, te odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ili Evropskog suda za ljudska prava, trebalo da se preispita sudska praksa.

(4) U reviziji iz stava 3 ovog člana stranka je obavezna jasno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg je izjavila reviziju, uz određeno navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, te izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Član 360

(Odlučivanje o reviziji)

O reviziji odlučuje revizijsko vijeće Apelacionog suda sastavljeno od trojice sudija koji nisu učestvovali u odlučivanju po žalbi.

Član 361

(Dejstvo revizije)

Izjavljena revizija ne zadržava izvršenje pravosnažne presude.

Član 362

(Razlozi zbog kojih se revizija može izjaviti)

(1) Revizija se može izjaviti:

a) zbog povrede odredaba parničnog postupka iz člana 329 ovog zakona koja je učinjena u postupku pred Apelacionim sudom,

b) zbog pogrešne primjene materijalnog prava,

c) zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva, ako je ta povreda učinjena u postupku pred Apelacionim sudom.

(2) Revizija se ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Član 363

(Granice ispitivanja drugostepene presude)

(1) Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kojem se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava.

(2) U povodu revizije iz člana 359 stava 3 ovog zakona, revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u dijelu u kojem se pobija revizijom i samo zbog pitanja koje je važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, zbog kojeg je izjavljena i koje je u njoj jasno naznačeno kao takvo, uz pozivanje na propise i druge izvore prava koji se na to pitanje odnose.

Član 364

(Iznošenje novih činjenica i dokaza u reviziji)

Stranke mogu u reviziji iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako se oni odnose na povrede odredaba parničnog postupka koje su učinjene u postupku pred Apelacionim sudom.

Član 365

(Podnošenje revizije)

Revizija se podnosi Osnovnom sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 366

(Odbacivanje i odustanak od revizije)

(1) Neblagovremenu ili nepotpunu reviziju odbacuje rješenjem Osnovni sud, bez održavanja ročišta.

(2) U slučaju da je podnosilac revizije odustao od izjavljene revizije, Osnovni sud rješenjem utvrđuje odustanak od revizije.

Član 367

(Odgovor na reviziju)

(1) Primjerak blagovremene i potpune revizije Osnovni sud dostavlja protivnoj stranci.

(2) U roku od osam dana od dana dostavljanja revizije, protivna stranka može podnijeti sudu odgovor na reviziju.

(3) Nakon prijema odgovora na reviziju ili nakon proteka roka za odgovor, Osnovni sud dostavlja reviziju i odgovor na reviziju, ako je podnesen, sa svim spisima revizijskom sudu.

(4) Primjerak revizije i odgovora na reviziju dostavlja se žalbenom vijeću Apelacionog suda.

Član 368

(Sjednica vijeća)

O reviziji revizijski sud odlučuje bez rasprave.

Član 369

(Odbacivanje revizije)

(1) Nedozvoljenu reviziju odbacuje revizijski sud rješenjem, kao i neblagovremenu i nepotpunu reviziju, ako to, u granicama svojih ovlaštenja, nije učinio Osnovni sud.

(2) Revizija je nedozvoljena, ako ju je izjavilo lice koje nije ovlašteno za izjavljivanje revizije, ili ako lice koje je izjavilo reviziju nema pravni interes za izjavljivanje revizije ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može izjaviti.

(3) Revizijski sud rješenjem utvrđuje da je podnosilac revizije odustao od podnesene revizije ako je to propustio učiniti Osnovni sud.

(4) Reviziju iz člana 359 stava 3 ovog zakona revizijski sud rješenjem odbacuje kao nedozvoljenu i ako u reviziji ne bude naznačeno pravno pitanje zbog kojeg se izjavljuje, uz određeno navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, kao i zato što u njoj nisu jasno izloženi razlozi zbog kojih podnosilac smatra da je to pitanje važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

(5) Revizijski sud reviziju iz člana 359 stava 3 ovog zakona odbacuje i ako ocijeni da pravno pitanje zbog kojeg je ona izjavljena nije važno za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

(6) U obrazloženju rješenja iz stavova 4 i 5 ovog člana revizijski sud se poziva samo na odredbe navedenih stavova koje propisuju

odbacivanje takve revizije iz razloga navedenih u tim stavovima, a ako ocjeni da bi to bilo svrsishodno, revizijski sud će obrazložiti razloge zbog kojih je donio takvo rješenje.

(7) Ako revizijski sud iz stava 5 ovog člana nađe da samo neko od više istaknutih pravnih pitanja nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, revizija će se odbaciti samo u pogledu tog pitanja.

Član 370

(Odbijanje revizije kao neosnovane)

Revizijski sud će presudom odbiti reviziju kao neosnovanu, ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, kao i razlog na koji pazi po službenoj dužnosti.

Član 371

(Preinačenje i ukidanje drugostepene i prvostepene presude)

(1) Ako utvrdi da postoji povreda odredaba parničnog postupka zbog koje se revizija može izjaviti, osim povreda određenih u stavovima 2 i 3 ovog člana, revizijski sud će s obzirom na prirodu povrede, presudom preinačiti presudu drugostepenog suda, ili rješenjem ukinuti u cjelini, ili djelimično drugostepenu presudu i prvostepenu presudu, ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom sudiji Osnovnog suda, odnosno istom ili drugom žalbenom vijeću Apelacionog suda.

(2) Ako je u postupku pred Osnovnim sudom ili žalbenim vijećem Apelacionog suda odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti, ili po tužbi koja je podnesena nakon zakonom propisanog roka, ili ako prije podnošenja tužbe nije proveden zakonom propisani postupak mirnog ili drugačijeg ostvarivanja prava, a zbog toga je tužbu trebalo odbaciti, ili o kojem je već prije pravosnažno presuđeno, ili koje se tužilac odrekao ili o kojem je već zaključena sudska nagodba, revizijski sud ukinut će rješenjem donesene odluke i odbaciti tužbu.

(3) Ako je u postupku pred Osnovnim sudom ili žalbenim vijećem Apelacionog suda, kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne

može biti stranka u postupku, ili ako stranku u postupku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, revizijski sud će s obzirom na prirodu povrede, postupiti po odredbama stavova 1 i 2 ovog člana.

Član 372

(Usvajanje revizije)

(1) Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

(2) Ako revizijski sud ustanovi da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uslova za preinačenje pobijane presude, rješenjem će usvojiti reviziju, ukinuti u cjelini ili djelimično presudu žalbenog vijeća Apelacionog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom žalbenom vijeću Apelacionog suda.

Član 373

(Posljedice prekoračenja tužbenog zahtjeva)

(1) Ako utvrdi da je drugostepenom, odnosno i prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev na način da je odlučeno o nečemu drugom, a ne o onome što je traženo, revizijski sud će rješenjem ukinuti samo drugostepenu presudu ili i prvostepenu presudu i predmet vratiti drugostepenom, odnosno prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

(2) Ako utvrdi da je drugostepenom presudom, odnosno i prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev na način da je dosuđeno više od onoga što je traženo, revizijski sud će rješenjem ukinuti presudu drugostepenog suda, odnosno i presudu prvostepenog suda u dijelu kojim je prekoračen tužbeni zahtjev.

Član 374

(Shodna primjena odredbi o žalbi protiv presude)

Ako u članovima od 359 do 373 ovog zakona nije šta drugo propisano, u postupku povodom revizije shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona o žalbi protiv presude, osim odredbi o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

Član 375

(Revizija protiv rješenja)

(1) Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja žalbenog vijeća Apelacionog suda kojim je postupak pravosnažno završen.

(2) Revizija protiv rješenja iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena u sporovima u kojima ne bi bila dozvoljena revizija protiv pravosnažne presude.

(3) Revizija je uvijek dozvoljena protiv rješenja žalbenog vijeća Apelacionog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje Osnovnog suda o odbacivanju revizije.

(4) U postupku povodom revizije protiv rješenja shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude.

Odjeljak B. Ponavljanje postupka

Član 376

(Razlozi zbog kojih se može podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka)

(1) Postupak koji je odlukom suda pravosnažno završen može se na prijedlog stranke ponoviti:

a) ako je pri donošenju odluke učestvovao sudija koji je po zakonu morao biti isključen ili izuzet,

b) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem nije bila data mogućnost da raspravlja pred sudom,

c) ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno

punomoćnik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice, ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno,

d) ako se odluka suda zasniva na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka ili na ispravi koja je falsifikovana ili u kojoj je ovjeren neistinit sadržaj,

e) ako je do odluke suda došlo zbog krivičnog djela sudije, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili koga trećeg lica,

f) ako stranka stekne mogućnost da upotrijebi pravosnažnu odluku suda koja je ranije između istih stranaka donesena o istom zahtjevu,

g) ako se odluka suda zasniva na drugoj odluci suda ili na odluci nekog drugog organa, a ta odluka bude pravosnažno preinačena, ukinuta, odnosno poništena,

h) ako je naknadno pred nadležnim organom na drugačiji način, pravosnažno, odnosno konačno, riješeno prethodno pitanje (član 12) na kojem je sudska odluka zasnovana,

i) ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u ranijem postupku.

(2) U slučajevima kada se Pravobranilaštvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Pravobranilaštvo) pojavljuje kao stranka u postupku, a u cilju zaštite javnog interesa, Pravobranilaštvo može u takvim slučajevima podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka pod uslovima propisanim ovim zakonom.

Član 377

(Zahtjev za izmjenu odluke)

(1) Kad Evropski sud za ljudska prava utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili osnovnih sloboda zagarantovanih Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i dodatnih Protokola uz tu Konvenciju koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala, stranka može,

u roku od 30 dana od konačnosti presude Evropskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev Osnovnom sudu za izmjenu odluke kojom je to pravo ili osnovna sloboda povrijeđeno.

(2) Postupak iz stava 1 ovog člana provodi se shodno odredbama o ponavljanju postupka.

(3) U ponovljenom postupku Apelacioni sud je dužan poštovati pravno stanovište izraženo u konačnoj presudi Evropskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda osnovnog ljudskog prava i slobode.

Član 378

(Uslovi za ponavljanje)

(1) Iz razloga navedenih u članu 376 stavu 1 tačkama od a) do c) ovog zakona ne može se zahtijevati ponavljanje postupka ako je taj razlog bio bez uspjeha iznesen u ranijem postupku.

(2) Zbog okolnosti navedenih u članu 376 stavu 1 tačkama a), f), g), h) i i) ovog zakona, ponavljanje postupka može se dozvoliti samo ako stranka bez svoje krivice nije mogla te okolnosti iznijeti prije nego što je raniji postupak završen pravosnažnom sudskom odlukom.

Član 379

(Rok za podnošenje prijedloga)

(1) Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od 30 dana i to:

a) u slučaju iz člana 376 stava 1 tačke a) ovog zakona od dana kad je stranka saznala za taj razlog,

b) u slučaju iz člana 376 stava 1 tačke b) ovog zakona od dana kad je odluka dostavljena stranci,

c) u slučaju iz člana 376 stava 1 tačke c) ovog zakona, ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku i to:

1) od dana kad je odluka dostavljena tom licu, ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik,

2) od dana kad je odluka dostavljena stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku,

3) od dana kad je stranka saznala za taj razlog,

d) u slučajevima iz člana 376 stava 1 tački d) i e) ovog zakona od dana kad je stranka saznala za pravosnažnu presudu u krivičnom postupku, a ako se krivični postupak ne može provesti, onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih se postupak ne može pokrenuti,

e) u slučajevima iz člana 376 stava 1 tački f), g), h) i i) ovog zakona od dana kad je stranka mogla iznijeti sudu nove činjenice, odnosno nova dokazna sredstva.

(2) Ako bi rok određen u stavu 1 ovog člana počeo teći prije nego što je odluka postala pravosnažna, taj rok računat će se od pravosnažnosti odluke ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lijek, odnosno od dostavljanja odluke žalbenog vijeća Apelacionog suda.

(3) Nakon što protekne rok od pet godina od dana kad je odluka postala pravosnažna, prijedlog za ponavljanje postupka ne može se podnijeti, osim ako se ponavljanje traži iz razloga navedenih u članu 376 stavu 1 tačkama b) i c) ovog zakona.

Član 380

(Odlučivanje o prijedlogu)

O prijedlogu za ponavljanje postupka odlučuje sudija pojedinac Apelacionog suda koji nije učestvovao u donošenju drugostepene odluke.

Član 381

(Podnošenje i sadržaj prijedloga)

(1) Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek Osnovnom sudu.

(2) U prijedlogu se posebno moraju navesti: zakonski osnov po kome se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizilazi da je prijedlog podnesen u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi

predlagača, te učiniti vjerovatnim da bi u ponovljenom postupku mogla za predlagača biti donesena povoljnija odluka.

Član 382

(Odbacivanje prijedloga i odgovor na prijedlog)

(1) Neblagovremene, nepotpune ili nedozvoljene prijedloge za ponavljanje postupka odbacuje rješenjem Osnovni sud bez održavanja ročišta.

(2) Ako Osnovni sud ne odbaci prijedlog, dostavit će primjerak prijedloga protivnoj stranci, koja ima pravo da u roku od petnaest dana odgovori na prijedlog.

Član 383

(Postupanje s prijedlogom)

Nakon prijema odgovora na prijedlog ili nakon proteka roka za davanje odgovora, Osnovni sud prijedlog i odgovor na prijedlog, ako je podnesen, sa svim spisima dostavlja Apelacionom sudu najkasnije u roku od osam dana.

Član 384

(Odbacivanje prijedloga)

Neblagovremen, nepotpun ili nedozvoljen prijedlog za ponavljanje postupka odbacuje rješenjem Apelacioni sud, ako to u granicama svojih ovlaštenja nije učinio Osnovni sud.

Član 385

(Održavanje rasprave)

(1) Apelacioni sud odlučuje o prijedlogu za ponavljanje postupka, po pravilu, bez održavanja rasprave.

(2) Ako sud ocijeni da je održavanje rasprave neophodno postupit će u skladu s članovima od 338 do 340 ovog zakona.

Član 386

(Odluke po prijedlogu)

(1) Nakon što Apelacioni sud donese odluku o prijedlogu, Osnovnom sudu vraća sve spise s dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje

odluke.

(2) Rješenjem kojim se dozvoljava ponavljanje postupka ukida se odluka donijeta u ranijem postupku.

(3) Protiv rješenja Apelacionog suda kojim se usvaja prijedlog za ponavljanje postupka žalba nije dozvoljena.

(4) Žalba protiv rješenja Apelacionog suda kojim se odbacuje ili odbija prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se istom sudu, koji o žalbi odlučuje u vijeću od trojice sudija koji nisu učestvovali u donošenju odluke u ranijem postupku.

Član 387

(Postupanje u ponovljenom postupku)

(1) U ponovnom postupku pred Osnovnim sudom ne može postupati sudija koji je odlučivao u ranijem postupku.

(2) Osnovni sud određuje pripremno ročište odmah po prijemu rješenja Apelacionog suda, a u pravilu najkasnije u roku od osam dana.

Odjeljak C. Odnos između prijedloga za ponavljanje postupka i revizije

Član 388

(Postupanje suda u slučaju izjavljene revizije i podnesenog prijedloga za ponavljanje postupka)

(1) Ako u roku za izjavljivanje revizije stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka samo iz razloga iz kojih se može izjaviti i revizija, smatrat će se da je stranka izjavila reviziju.

(2) Ako stranka izjavi reviziju iz razloga što je u prvostepenom ili drugostepenom postupku odlučeno o zahtjevu o kojem je već prije pravosnažno presuđeno, ili koga se tužilac već odrekao, ili o kojem je sklopljena sudska nagodba i istovremeno ili nakon toga podnesen prijedlog za ponavljanje postupka iz bilo kojeg razloga iz člana 376 ovog zakona, sud će prekinuti postupak povodom prijedloga za ponavljanje postupka do završetka postupka po reviziji.

(3) Ako stranka izjavi reviziju iz bilo kojeg razloga, osim iz razloga navedenih u stavu 2 ovog člana i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz razloga iz člana 376 stava 1 tački d) i e) ovog zakona, koji su potkrijepljeni pravosnažnom presudom donesenom u krivičnom postupku, sud će prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka povodom prijedloga za ponavljanje postupka.

(4) U svima ostalim slučajevima u kojima je stranka izjavila reviziju i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka, sud odlučuje koji će postupak nastaviti, a koji prekinuti, uzimajući u obzir sve okolnosti, a posebno razloge zbog kojih su oba pravna lijeka izjavljena i dokaze, koje su stranke predložile.

Član 389

(Prekid postupka po reviziji)

(1) Odredbe člana 388 stavova 1 i 3 ovog zakona primjenjuju se i kad je stranka najprije podnijela prijedlog za ponavljanje postupka, a nakon toga izjavila reviziju.

(2) U svima ostalim slučajevima u kojima stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka i nakon toga izjavi reviziju, Apelacioni sud, po pravilu, prekida postupak po reviziji do završetka postupka povodom prijedloga za ponavljanje postupka, osim ako ustanovi da postoje ozbiljni razlozi da postupi drugačije.

Član 390

(Donošenje rješenja o prekidu)

(1) Rješenje iz člana 388 ovog zakona donosi Osnovni sud ako je prijedlog za ponavljanje postupka podnesen Osnovnom sudu prije nego što je predmet povodom revizije upućen Apelacionom sudu.

(2) Ako je prijedlog za ponavljanje postupka podnesen nakon što je predmet povodom revizije upućen Apelacionom sudu, rješenje iz člana 388 ovog zakona donosi revizijsko vijeće Apelacionog suda.

(3) Rješenje iz člana 388 ovog zakona donosi Osnovni sud, osim ako je predmet, u vrijeme kad je revizija dostavljena Osnovnom sudu, povodom prijedloga za ponavljanje postupka upućen Apelacionom

sudu radi donošenja odluke, u kojem slučaju rješenje donosi Apelacioni sud.

(4) Protiv rješenja suda iz stavova 1, 2 i 3 ovog člana nije dozvoljena žalba.

DIO TREĆI
POSEBNI POSTUPCI

POGLAVLJE XXVI.
POSTUPAK U PARNICAMA IZ PORODIČNIH ODNOSA

Član 391

(Primjena zakona)

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz porodičnih odnosa primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 392

(Pokretanje bračnog spora)

(1) Parnični postupak radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništenja braka ili razvoda braka (bračni sporovi) pokreće se tužbom.

(2) Ako oba bračna partnera zahtijevaju razvod braka, parnični postupak pokreće se sporazumnim prijedlogom za razvod braka.

Član 393

(Postupak mirenja)

(1) Po prijemu tužbe, odnosno sporazumnog prijedloga za razvod braka, ako bračni partneri imaju zajedničku maloljetnu ili usvojenu djecu ili djecu nad kojom je produženo roditeljsko pravo, Osnovni sud će zatražiti od organa starateljstva da pokuša mirenje bračnih partnera i dostavit će mu primjerak tužbe.

(2) Do okončanja ovog postupka sud zastaje s postupkom po tužbi, odnosno zajedničkom prijedlogu.

Član 394

(Zastara pokretanja postupka i prelaz prava na nasljednike)

(1) Pravo na tužbu u bračnom sporu ne zastarijeva, niti je ograničeno drugim rokovima i uslovima, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

(2) Pravo na tužbu za poništenje braka i za razvod braka ne prelazi na nasljednike bračnih partnera, ali nasljednici bračnog partnera koji je podnio tužbu mogu nastaviti već započeti postupak radi utvrđivanja da je postojao osnov za poništenje, odnosno razvod braka istican do trenutka smrti tužioca.

Član 395

(Specijalna punomoć)

Ako tužbu u bračnom sporu podnosi punomoćnik stranke, u punomoći se mora izričito navesti kakvu će tužbu punomoćnik podnijeti i iz kojih razloga.

Član 396

(Javnost postupka)

U postupku u bračnim sporovima isključena je javnost.

Član 397

(Pomirenje bračnih partnera)

Osnovni sud je dužan u toku cijelog postupka nastojati da dođe do pomirenja bračnih partnera.

Član 398

(Presuda zbog propuštanja, na osnovu priznanja i odricanja)

U bračnim sporovima ne može se izreći presuda zbog propuštanja, niti presuda na osnovu priznanja, odnosno odricanja.

Član 399

(Povlačenje tužbe i sporazumnog prijedloga)

(1) U parnicama za razvod braka tužilac može tužbu povući do zaključenja glavne rasprave bez pristanka tuženog, a s pristankom tuženog dok postupak nije pravosnažno završen.

(2) Sporazumni prijedlog za razvod braka bračni partneri mogu povući dok postupak nije pravosnažno završen.

(3) U slučajevima iz stavova 1 i 2 ovog člana, ako je povlačenje tužbe, odnosno sporazumnog prijedloga za razvod braka uslijedilo nakon donošenja prvostepene presude, Osnovni sud će rješenjem utvrditi da je presuda bez pravnog dejstva i da se postupak obustavlja, a na isti način će sud postupiti i kad je od sporazumnog prijedloga za razvod braka odustao samo jedan od bračnih partnera.

(4) Na način iz stava 3 ovog člana Osnovni sud postupa i u slučaju smrti bračnog partnera, čime se ne dira u pravo nasljednika da nastave postupak u skladu sa ovim zakonom.

(5) U bračnim sporovima odricanje od tužbenog zahtjeva ima isto pravno dejstvo kao i povlačenje tužbe.

Član 400

(Odluka o zaštiti, odgoju i izdržavanju)

Presudom kojom se utvrđuje da brak ne postoji, ili da se brak poništava, ili da se brak razvodi, Osnovni sud odlučuje i o zaštiti, odgoju i izdržavanju zajedničke djece, kao i o izdržavanju bračnog partnera, ako je on to zahtijevao.

Član 401

(Uloga organa starateljstva)

(1) Ako se u bračnom sporu rješava i o zaštiti, odgoju i izdržavanju djece, organ starateljstva sudjeluje u tom postupku radi zaštite interesa djece.

(2) U postupku iz stava 1 ovog člana organ starateljstva stavlja prijedlog o zaštiti, odgoju i izdržavanju djece, a ovlašten je da u granicama tog prijedloga iznosi i činjenice koje stranke nisu navele i predlaže da se izvedu potrebni dokazi, da ulaže pravna sredstva i preduzima druge parnične radnje.

(3) Sud koji rješava bračni spor obavještava organ starateljstva o postupku radi zaštite, odgoja i izdržavanja djece, poziva ga na sva ročišta i dostavlja mu sve odluke donesene u tom postupku.

Član 402

(Privremene mjere)

(1) U toku postupka u bračnim sporovima Osnovni sud može, po službenoj dužnosti, rješenjem odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja zajedničkoj maloljetnoj djeci, kao i za njihov smještaj.

(2) Privremene mjere iz stava 1 ovog člana sud može odrediti i u korist bračnog partnera po njegovom prijedlogu.

(3) Protiv rješenja kojim je određena privremena mjera stranke mogu izjaviti prigovor u roku od tri dana od dana dostave prepisa rješenja.

(4) O prigovoru odlučuje Apelacioni sud u roku od osam dana od dana prijema spisa po prigovoru.

(5) Prigovor protiv rješenja iz stavova 1 i 2 ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 403

(Razlozi zbog kojih se presuda na osnovu sporazumnog prijedloga može pobijati)

Presuda kojom se brak razvodi na osnovu sporazumnog prijedloga bračnih partnera može se pobijati zbog povreda odredaba parničnog postupka, zbog toga što je pristanak za razvod braka dat u zabludi ili pod uticajem sile ili prevare, kao i u slučaju ako za donošenje presude nije bilo uslova određenih ovim zakonom.

Član 404

(Dejstvo prijedloga za ponavljanje i prijedloga za povrat u prijašnje stanje)

Ako je pravosnažnom presudom utvrđeno da brak ne postoji, ili da je brak poništen ili da je brak razveden, ne može se povodom prijedloga za ponavljanje postupka, ili prijedloga za povrat u prijašnje stanje izmijeniti pravosnažna presuda u dijelu o prestanku braka, bez obzira da li je koja od stranaka zaključila novi brak.

Član 405

(Pokretanje spora za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva i majčinstva)

(1) Postupak u sporovima za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva i majčinstva pokreće se tužbom.

(2) Stranke u sporu za utvrđivanje očinstva su lica čije se očinstvo utvrđuje, dijete i majka djeteta.

(3) Stranke u sporu o osporavanju očinstva su lice koje se po zakonu smatra ocem djeteta, dijete i majka djeteta.

(4) Kad treće lice osporava očinstvo licu koje je dijete priznalo za svoje, stranke u sporu su lice koje osporava očinstvo, lice čije se očinstvo osporava, dijete i majka djeteta.

Član 406

(Suparničarstvo)

(1) Ako tužbom za utvrđivanje, odnosno za osporavanje očinstva nisu kao tužilac ili kao tuženi obuhvaćene sve stranke u sporu, Osnovni sud će pozvati tužioca da dopuni tužbu tako što će navesti i stranku koja tužbom nije obuhvaćena.

(2) Ako tužilac u roku koji je sud odredio ne postupi na način iz stava 1 ovog člana, tužba će se odbaciti.

Član 407

(Priroda suparničarstva)

(1) Stranke koje podnose tužbu radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva, odnosno protiv kojih je upravljen tužbeni zahtjev jedinstveni su suparničari.

(2) Ako je tužbu za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva podnijelo ovlašteno lice u zakonskom roku, tužbi se, kao suparničar, može pridružiti i lice kome je istekao rok za podnošenje tužbe.

Član 408

(Zastupanje u postupku)

(1) Ako dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete zajedno podnose tužbu za utvrđivanje ili osporavanje očinstva, odnosno ako su tuženi istom tužbom, taj će roditelj zastupati dijete i u parnici, ali organ starateljstva može djetetu postaviti posebnog staratelja, ako između djeteta i roditelja u toj parnici postoje protivni interesi.

(2) Ako su dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete u parnici u protivnim stranačkim ulogama tužioca i tuženog, organ starateljstva

postavit će djetetu posebnog staratelja.

Član 409

(Javnost u postupku i donošenje presude zbog propuštanja, na osnovu priznanja i odricanja)

(1) U postupku u sporovima radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva i majčinstva isključena je javnost.

(2) U sporovima za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili majčinstva ne može se donijeti presuda zbog propuštanja, niti presuda na osnovu priznanja, odnosno odricanja.

(3) U parnicama za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili majčinstva odricanje od tužbenog zahtjeva ima isto pravno djelovanje kao i povlačenje tužbe.

Član 410

(Privremene mjere)

(1) U postupku za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva ili majčinstva, Osnovni sud može na prijedlog jedne od stranaka odrediti privremene mjere radi zaštite smještaja i izdržavanja djece.

(2) Protiv rješenja kojim je određena privremena mjera stranke mogu izjaviti prigovor u roku od tri dana od dana dostave prepisa rješenja.

(3) O prigovoru odlučuje Apelacioni sud u roku od osam dana od dana prijema spisa po prigovoru.

(4) Prigovor protiv rješenja o privremenoj mjeri ne zadržava izvršenje rješenja.

POGLAVLJE XXVII.
POSTUPAK U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA

Član 411

(Primjena zakona)

Ako u poglavlju XXVII ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz radnih odnosa primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 412

(Hitnost u postupanju)

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a posebno pri određivanju rokova i ročišta, sud uvijek obraća posebnu pažnju na potrebu hitnog rješavanja radnih sporova.

Član 413

(Privremene mjere)

(1) U toku postupka Osnovni sud može na prijedlog stranaka odrediti privremene mjere koje se primjenjuju u izvršnom postupku radi sprečavanja nasilnog postupanja ili radi otklanjanja nenadoknadive štete.

(2) Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana nije dozvoljen prigovor.

Član 414

(Rok za izvršenje činidbe)

Sud u presudi kojom nalaže izvršenje neke činidbe određuje rok od 15 dana za njeno izvršenje.

Član 415

(Rok za izjavljivanje žalbe)

Rok za izjavljivanje žalbe na presudu, odnosno rješenje iz radnih odnosa je 15 dana.

POGLAVLJE XXVIII.
POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA POSJEDA

Član 416

(Primjena zakona)

Ako u poglavlju XXVIII ne postoje posebne odredbe, u parnicama zbog smetanja posjeda primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 417

(Hitnost u postupanju)

Pri određivanju rokova i ročišta po tužbama zbog smetanja posjeda sud uvijek obraća naročitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja prema prirodi svakog pojedinog slučaja.

Član 418

(Predmet raspravljanja)

(1) Raspravljanje o tužbi zbog smetanja posjeda ograničava se samo na raspravljanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja.

(2) Isključeno je raspravljanje o pravu na posjed, o pravnom osnovu, savjesnosti ili nesavjesnosti posjeda ili o zahtjevima za naknadu štete.

Član 419

(Rokovi i dozvoljenost revizije)

(1) Rok za udovoljenje dužnostima koje su naložene strankama sud određuje prema okolnostima pojedinog slučaja.

(2) Rok za izjavljivanje žalbe je 15 dana.

(3) U izuzetnim okolnostima sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

(4) Protiv rješenja donesenih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dozvoljena.

Član 420

(Prekluzija prava na prinudno izvršenje)

Tužilac gubi pravo da u izvršnom postupku zahtijeva izvršenje rješenja kojim se tuženom po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže izvršenje određene radnje, ako nije zahtijevao izvršenje u roku od 60 dana nakon proteka roka koji je rješenjem određen za izvršenje te radnje.

POGLAVLJE XXIX.
POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Član 421

(Primjena zakona)

Ako u poglavlju XXIX ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 422

(Spor male vrijednosti)

(1) Sporovi male vrijednosti, u smislu odredaba ovog zakona, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 5.000,00 KM.

(2) Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana.

(3) Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužilac u tužbi naveo, ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana.

Član 423

(Izuzetak bez obzira na imovinski cenzus)

Ne smatraju se sporovima male vrijednosti, u smislu odredaba ovog zakona, sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja posjeda.

Član 424

(Pravo na žalbu)

(1) U postupku u sporovima male vrijednosti dozvoljena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se završava postupak.

(2) Ostala rješenja protiv kojih je po ovom zakonu dozvoljena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava.

(3) Rješenja iz stava 2 ovog člana ne dostavljaju se strankama, već se objavljuju na ročištu i unose u pismeni sastav odluke.

Član 425

(Preinačenje tužbe i smanjenje tužbenog zahtjeva u toku postupka)

(1) Ako tužilac preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 5.000,00 KM, postupak će se dovršiti prema odredbama ovog zakona o redovnom postupku.

(2) Ako tužilac do zaključenja glavne rasprave koja se vodi prema odredbama ovog zakona o redovnom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi iznos od 5.000,00 KM, dalji postupak sprovest će se prema odredbama ovog zakona o postupku u sporovima male vrijednosti.

Član 426

(Pravni lijekovi)

(1) Presuda ili rješenje kojim se završava spor male vrijednosti može se pobijati samo zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

(2) U presudi, odnosno rješenju iz stava 1 ovog člana Osnovni sud je dužan navesti razloge iz kojih se može izjaviti žalba.

(3) Protiv prvostepene presude, odnosno rješenja iz stava 1 ovog člana, stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana.

(4) U postupku u sporovima male vrijednosti rok iz člana 303 stava 2 i člana 312 stava 1 ovog zakona je 15 dana.

(5) Žalba u kojoj su izneseni razlozi zbog kojih se žalba ne može izjaviti odbacuje se kao nedozvoljena.

(6) Protiv odluke Apelacionog suda kojom je žalba odbačena iz razloga propisanih u stavu 5 nije dozvoljena revizija.

POGLAVLJE XXX.
POSTUPAK PRED ARBITRAŽOM

Član 427

(Arbitraža)

Stranke se mogu sporazumjeti da rješavanje spora povjere arbitraži, osim ako se radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati u smislu člana 3 stava 2 ovog zakona.

Član 428

(Ugovor o arbitraži)

(1) Ugovor o arbitraži može se zaključiti kako u pogledu određenog spora, tako i u pogledu budućih sporova koji mogu proizaći iz određenog pravnog odnosa.

(2) Ugovor o arbitraži punovažan je samo ako je zaključen u pismenom obliku i ako su ga potpisale sve stranke.

(3) Ugovor o arbitraži zaključen je u pismenom obliku i kad je zaključen razmjenom pisama, telegrama, teleksa ili drugih sredstava telekomunikacija koja omogućavaju pismeni dokaz o zaključenom ugovoru.

(4) Ugovor o arbitraži sklopljen je u pismenom obliku i kada je zaključen razmjenom tužbe u kojoj tužilac navodi postojanje tog ugovora i odgovora na tužbu u kome tuženi to ne osporava.

(5) Ugovor o arbitraži može se dokazivati samo ispravama.

Član 429

(Punovažnost ugovora)

Ugovor o arbitraži je punovažno zaključen i kad je odredba o nadležnosti arbitraže sadržana u općim uslovima za zaključenje pravnog posla.

Član 430

(Broj arbitara)

(1) Broj arbitara arbitraže mora biti neparan.

(2) Ako ugovorom stranaka nije određen broj arbitara, svaka stranka postavlja po jednog arbitra, a oni biraju predsjednika.

Član 431

(Arbitraža kao procesna smetnja)

(1) Ako su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile nadležnost arbitraže, Osnovni sud ako mu je podnesena tužba u istom sporu i među istim strankama, na prigovor tuženog, oglasit će se nenadležnim, ukinuti sprovedene radnje u postupku i odbacit će tužbu.

(2) Prigovor iz stava 1 ovog člana tuženi može staviti najkasnije u odgovoru na tužbu.

Član 432

(Postavljanje arbitra)

(1) Stranku, koja po ugovoru o arbitraži treba da postavi arbitra, može pozvati protivna stranka da u roku od 15 dana izvrši to postavljenje i da je o tome obavijesti.

(2) Poziv u smislu stava 1 ovog člana punovažan je samo ako je stranka koja ga upućuje postavila svog arbitra i o tome obavijestila protivnu stranku.

(3) Kad na osnovu ugovora o arbitraži postavljanje arbitra treba da izvrši treće lice, svaka stranka može uputiti poziv iz stava 2 ovog člana tom licu.

(4) Lice koje je pozvano da postavi arbitra arbitraže vezano je za postavljenje koje je izvršeno čim je to postavljenje saopćeno protivniku, odnosno jednoj od stranaka.

Član 433

(Postupanje suda)

(1) Ako arbitar arbitraže ne bude na vrijeme postavljen, a iz ugovora ne proizlazi što drugo, arbitra će na prijedlog stranke postaviti sud.

(2) Ako arbitri ne mogu da se slože o izboru predsjednika, a iz ugovora ne proizlazi šta drugo, predsjednika će na prijedlog svakog arbitra ili stranke, postaviti sud.

(3) Za postavljanje arbitra, odnosno predsjednika arbitraže, nadležan je Osnovni sud.

(4) Protiv rješenja Osnovnog suda nije dozvoljena žalba.

(5) Stranka koja se ne želi koristiti ovlaštenjem iz stava 1 ili stava 2 ovog člana može tužbom zahtijevati da Osnovni sud proglasi prestanak važnosti ugovora o arbitraži.

Član 434

(Prestanak važnosti arbitraže)

(1) Osim slučaja iz člana 433 ovog zakona, svaka stranka može tužbom zahtijevati da sud proglasi prestanak važnosti ugovora o arbitraži:

a) ako stranke ne mogu da se slože o izboru arbitara koje one zajednički treba da postave,

b) ako lice koje je u samom ugovoru o arbitraži postavljeno za arbitra arbitraže neće ili ne može da vrši tu dužnost.

(2) O zahtjevu odlučuje Osnovni sud.

(3) Na ročište za raspravljanje po zahtjevu sud poziva stranke.

Član 435

(Isključenje i izuzeće arbitra)

(1) Arbitar arbitraže dužan je da se izuzme kad postoje razlozi za isključenje ili izuzeće propisani ovim zakonom.

(2) Iz razloga navedenih u stavu 1 ovog člana stranke mogu zahtijevati isključenje ili izuzeće arbitra arbitraže.

(3) Stranka koja je sama ili zajedno sa protivnom strankom postavila arbitra može zahtijevati njegovo isključenje ili izuzeće samo ako je razlog za isključenje ili izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala nakon što je arbitar postavljen.

(4) Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, o isključenju ili izuzeću odlučuje Osnovni sud.

Član 436

(Postupak arbitraže)

Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, arbitri će odrediti postupak pred arbitražom.

Član 437

(Prinudna sredstva, kazne i izvođenje dokaza)

(1) Prema svjedocima, strankama i drugim licima koja učestvuju u postupku, arbitraža ne može upotrijebiti prinudna sredstva, niti izricati kazne.

(2) Arbitraža može zatražiti od Osnovnog suda da se pred Osnovnim sudom izvedu pojedini dokazi koji se pred arbitražom ne mogu izvesti.

(3) Na postupak za izvođenje dokaza primjenjuju se odredbe ovog zakona o izvođenju dokaza pred Osnovnim sudom.

Član 438

(Pravičnost)

Arbitraža može donijeti presudu po pravičnosti, samo ako su joj stranke dale takva ovlaštenja.

Član 439

(Donošenje presude)

(1) Kada se arbitraža sastoji više od jednog arbitra, presuda se donosi većinom glasova, ako u ugovoru o arbitraži nije drugačije određeno.

(2) Ako se ne može postići potrebna većina glasova, arbitraža je dužna da o tome obavijesti stranke.

(3) Ako se za slučaj iz stava 2 ovog člana stranke nisu drugačije sporazumjele, svaka od stranaka može tužbom zahtijevati da Osnovni sud izrekne prestanak važenja ugovora o arbitraži.

Član 440

(Sadržaj presude)

(1) Presuda arbitraže mora biti obrazložena, ako stranke nisu što drugo ugovorile.

(2) Izvornik presude i sve prepise potpisuju svi arbitri.

(3) Presuda važi i kad jedan od arbitara uskrati da je potpiše, ako je presudu potpisala većina arbitara i na presudi utvrdila to uskraćivanje potpisa.

(4) Strankama se dostavljaju prepisi presude preko Osnovnog suda.

Član 441

(Čuvanje presude i potvrde o dostavljanju)

Izvornik presude i potvrde o izvršenom dostavljanju čuvaju se kod Osnovnog suda.

Član 442

(Dejstvo presude)

(1) Presuda arbitraže ima prema strankama snagu pravosnažne presude, ako ugovorom nije predviđena mogućnost pobijanja presude pred arbitražom višeg stepena.

(2) Na zahtjev stranke Osnovni sud stavlja na prepis presude potvrdu o pravosnažnosti i izvršnosti.

Član 443

(Poništenje presude)

(1) Presuda arbitraže može se poništiti po tužbi stranke.

(2) Za rješavanje po tužbi nadležan je Osnovni sud.

Član 444

(Razlozi za poništenje)

Poništenje presude arbitraže može se zahtijevati:

a) ako uopće nije zaključen ugovor o arbitraži ili ako taj ugovor nije punovažan,

b) ako je u pogledu sastava arbitraže ili u pogledu odlučivanja povrijeđena neka odredba ovog zakona ili ugovora o arbitraži,

c) ako presuda nije obrazložena u smislu člana 440 stava 1 ovog zakona ili ako izvornik i prepisi presude nisu potpisani na način određen u članu 440 stavu 2 ovog zakona,

d) ako je arbitraža prekoračila granicu svog zadatka,

e) ako je izreka presude nerazumljiva ili je sama sebi proturječna,

f) ako je presuda arbitraže u suprotnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine i Statutom Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i

g) ako postoji koji od razloga za ponavljanje postupka iz člana 376 ovog zakona.

Član 445

(Rok za poništenje)

(1) Tužba za poništenje arbitraže može se podnijeti Osnovnom sudu u roku od trideset 30 dana.

(2) Ako se poništenje presude zahtijeva iz razloga navedenih u članu 444 tačkama od a) do f) ovog zakona, rok za tužbu se računa od dana kada je presuda dostavljena stranci, a ako je stranka za razlog saznala kasnije, rok se računa od dana saznanja.

(3) U pogledu računanja roka kad se poništenje zahtijeva iz razloga navedenog u članu 444 tački g) ovog zakona, shodno se primjenjuje član 379 stavovi 1 i 2 ovog zakona.

(4) Nakon isteka jedne godine od pravosnažnosti presude arbitraže, ne može se zahtijevati poništenje te presude.

Član 446

(Odricanje od primjene zakona)

Stranke se ne mogu sporazumno odreći primjene člana 435 stavova 1, 2 i 3, člana 440 stavova 2, 3 i 4 i članova od 443 do 445 ovog zakona.

POGLAVLJE XXXI.
POSTUPAK U PRIVREDNIM SPOROVIMA

Član 447

(Primjena zakona)

Ako u poglavlju XXXI ovog zakona ne postoje posebne odredbe, u parnicama u privrednim sporovima primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 448

(Privredni spor)

Pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjuju se:

a) u sporovima u kojima su stranke Distrikt, preduzeća i druga pravna lica,

b) u sporovima koji se odnose na brodove i na plovidbu na unutrašnjim vodama, te u sporovima na koje se primjenjuje plovidbeno pravo (plovidbeni sporovi), osim sporova o prevozu putnika,

c) u sporovima koji proističu iz međusobnih privrednih odnosa vlasnika radnji i drugih pojedinaca koji u obliku registrovanog zanimanja obavljaju neku privrednu djelatnost, odnosno iz međusobnih privrednih odnosa tih lica i pravnih lica iz tačke a) ovog člana,

d) u sporovima između lica iz tačke a) ovog člana i inostranih fizičkih i pravnih lica koja proističu iz njihovih međusobnih privrednih odnosa, te i u takvim međusobnim sporovima inostranih fizičkih ili pravnih lica.

Član 449

(Primjena pravila o postupku u privrednim sporovima)

Pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjuju se i kada u sporu uz lica iz člana 448 tačke a) i tačke c) ovog zakona, kao materijalni suparničari učestvuju i druga fizička i pravna lica.

POGLAVLJE XXXII.
TUŽBA ZA ZAŠTITU KOLEKTIVNIH PRAVA I INTERESA

Član 450

(Zaštita kolektivnih prava i interesa)

(1) Udruženja, organi, ustanove ili druge organizacije koje su osnovane u skladu sa zakonom, koje se u sklopu svoje registrovane ili propisom određene djelatnosti bave zaštitom zakonom utvrđenih kolektivnih prava ili interesa građana, mogu (kada je takvo ovlaštenje posebnim zakonom izričito propisano i uz uslove propisane tim zakonom) podnijeti tužbu za zaštitu kolektivnih prava i interesa protiv fizičkog ili pravnog lica koje obavljanjem određene djelatnosti ili uopće radom, postupanjem, pa i propuštanjem, teže povređuje ili ozbiljno ugrožava takva kolektivna prava i interese.

(2) Interesi iz stava 1 ovog člana mogu biti interesi koji se tiču čovjekove okoline i životne sredine, moralni, etnički, potrošački, antidiskriminacioni i drugi interesi, koji su zakonom zagarantovani i koji moraju biti teže povrijeđeni ili ozbiljno ugroženi djelatnošću, odnosno uopće postupanjem lica protiv kojeg se tužba podnosi.

(3) Odredbe ovog zakona neće se primjenjivati u slučajevima ako je posebnim zakonom postupak povodom tužbe iz stava 1 ovog člana drugačije uređen.

Član 451

(Predmet tužbenog zahtjeva)

(1) Podnosilac tužbe iz člana 450 stava 1 ovog zakona može, ako posebnim zakonom nije drugačije uređeno, zatražiti:

a) da se utvrdi da su određenim postupanjem, uključujući i propuštanjem tuženog, povrijeđeni ili ugroženi zakonom zaštićeni kolektivni interesi i prava lica koje je tužilac ovlašten da štiti,

b) da se zabrani preduzimanje radnji kojima se povređuju ili ugrožavaju interesi ili prava lica koje je tužilac ovlašten da štiti, uključujući i korištenje određenih ugovornih odredaba ili poslovne prakse,

c) da se tuženom naloži preduzimanje radnji radi otklanjanja nastalih ili mogućih općih štetnih posljedica nedopuštenih postupanja tuženog, uključujući i uspostavljanje prijašnjeg stanja, ili stanja koje će po mogućnosti najviše odgovarati tom stanju, ili stanju u kojem moguća povreda zaštićenih kolektivnih interesa ili prava ne bi mogla da nastupi i

d) da se presuda kojom će biti prihvaćen neki od zahtjeva iz tački a), b) i c) ovog stava objavi na trošak tuženog u medijima.

(2) Postupanje tuženog iz stava 1 tačke a) ovog člana, kojima mogu biti povrijeđeni ili ugroženi interesi i prava lica koje je tužilac ovlašten da štiti, mogu biti i donošenje određenih pravila o uslovima i načinu obavljanja djelatnosti tuženog ili odgovarajuća njegova praksa, izgradnja određenih objekata, propuštanje ugradnje propisanih zaštitnih i drugih uređaja, imisije i tome slično.

Član 452

(Vezanost suda za pravno utvrđenje)

Fizička i pravna lica mogu se u posebnim parnicama za naknadu štete pozvati na pravno utvrđenje iz presude kojom će biti prihvaćeni zahtjevi iz tužbe iz člana 450 stava 1 ovog zakona da su određenim postupanjem, uključujući i propuštanjem tuženog, povrijeđeni ili ugroženi zakonom zaštićeni kolektivni interesi i prava lica koje je tužilac ovlašten da štiti i u tom će slučaju sud biti vezan za pravno utvrđenje u parnici u kojoj će se to lice na njih pozvati.

Član 453

(Umješač u postupku)

(1) U postupku koji je pokrenut tužbom iz člana 450 stava 1 ovog zakona mogu se kao umješači na strani tužioca, ako se on s tim saglasi, umiješati i drugi ovlašteni podnosioci tužbe.

(2) U postupak se mogu umiješati kao umješači i fizička i pravna lica radi zaštite čijih je kolektivnih interesa tužba iz člana 450 stava 1 ovog zakona podnesena.

Član 454

(Nadležnost za odlučivanje)

O tužbi iz člana 450 stava 1 ovog zakona prema odredbama ovog poglavlja u prvom stepenu odlučuje Osnovni sud ako je opće mjesno nadležan za tuženog ili ako je na području Distrikta počinjena radnja kojom se povređuju kolektivni interesi ili prava radi zaštite kojih je ta tužba podnesena, ako posebnim propisom nije drugačije propisano.

Član 455

(Dejstvo žalbe i rok za izvršenje činidbi)

U presudi kojom prihvata zahtjeve iz tužbe iz člana 450 stava 1 ovog zakona, Osnovni sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje ili odrediti kraći rok od propisanog za ispunjenje činidbi koje su naložene tuženom.

Član 456

(Mjere obezbjeđenja)

(1) Prije pokretanja ili tokom postupka pokrenutog tužbom iz člana 450 stava 1 ovog zakona Osnovni sud može, na prijedlog tužioca, odrediti mjere obezbjeđenja predviđene Zakonom o izvršnom postupku, ako tužilac učini vjerovatnim:

a) da je tuženi postupao na način kojim je povrijedio ili ozbiljno ugrozio kolektivne interese ili prava čija se zaštita tužbom traži i

b) da je određivanje mjere potrebno radi otklanjanja opasnosti nastupanja nenadoknadive štete ili sprječavanja nasilja.

(2) Sudskom mjerom obezbjeđenja iz stava 1 ovog člana može se zatražiti od suda da privremeno utvrdi pravila po kojima će tuženi u

obavljanju svoje djelatnosti postupati, u skladu sa zatraženom izmjenom, odnosno dopunom njegovih pravila ili prakse.

Član 457

(Zaštita prava suprotne stranke)

(1) Fizičko ili pravno lice koje obavlja određenu djelatnost u vezi s kojom lice ovlašteno za podnošenje tužbe iz člana 450 stava 1 ovog zakona tvrdi da se njome povređuju ili ugrožavaju kolektivni interesi ili prava lica koje je taj podnosilac ovlašten da štiti takvom tužbom, ovlašteno je da podnese tužbu kojom će zatražiti da sud utvrdi da određenim postupanjem, pa i propuštanjima, ne povređuje, odnosno da ne ugrožava te kolektivne interese ili prava, odnosno da ih ne povređuje ili ugrožava na nedozvoljen način.

(2) Fizičko ili pravno lice iz stava 1 ovog člana u toj parnici može zatražiti da se licu ovlaštenom za podnošenje tužbe iz člana 450 stava 1 ovog zakona zabrani određeno ponašanje, naročito određeno istupanje u javnosti, naknadu štete, te objavu presude na trošak tuženog u sredstvima javnog informisanja.

(3) Tužbom iz stava 1 ovog člana fizička ili pravna lica iz stava 1 ovog člana mogu obuhvatiti kao tužene i lica koja su ovlaštena da zastupaju ovlašteno lice za podnošenje tužbe iz člana 450 stava 1 ovog zakona ili su članovi njegovih organa, ali može obuhvatiti i njegove bitne članove koji u njegovo ime istupaju u javnosti.

(4) Zahtjevi iz stavova 1, 2 i 3 ovog člana mogu se istaći i protivtužbom u parnici pokrenutoj tužbom iz člana 450 stava 1 ovog zakona.

(5) Fizička ili pravna lica iz stava 1 ovog člana mogu zatražiti da se podnosilac tužbe iz člana 450 stava 1 ovog zakona i lica koja su ovlaštena da ga zastupaju, obavežu na naknadu posebne štete u visini koju će sud utvrditi po slobodnoj ocjeni, ako se pokaže da je tužba iz člana 450 stava 1 ovog zakona bila očito neosnovana i da su vođenjem parnice povodom te tužbe, a naročito njenim praćenjem u sredstvima javnog informisanja teže povrijeđeni ugled i poslovni interesi tog tužioca.

POGLAVLJE XXXIIa.

POSTUPAK U PARNICAMA POVODOM OSTVARIVANJA PRAVA LICA KOJIMA SU ODREĐENE MJERE U CILJU ZAŠTITE IDENTITETA

Član 457a

(Primjena zakona)

Ako u poglavlju XXXIIa ovog zakona ne postoje posebne odredbe, u parnicama povodom ostvarivanja prava lica koja imaju svojstvo svjedoka pod prijetnjom i/ili ugroženih svjedoka, primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 457b

(Nivo zaštite)

Ukoliko su mjere zaštite stranci kao svjedoku pod prijetnjom i/ili ugroženom svjedoku ranije bile određene u krivičnom postupku, sud će osigurati jednak nivo zaštite i u parničnom postupku.

Član 457c

(Sadržaj podnesaka zapisnika i odluka suda)

(1) U parnicama povodom ostvarivanja prava lica koja imaju svojstvo svjedoka pod prijetnjom i/ili ugroženog svjedoka ne primjenjuju se odredbe članova 152 stava 2 tačka e), 311 stava 2 i 72 stava 3 ovog zakona, kojima se određuje obavezan sadržaj tužbe, podnesaka i presuda u smislu navođenja imena i prezimena, prebivališta ili boravišta, te drugih podataka koji otkrivaju identitet tužioca.

(2) U postupcima iz stava 1 ovog člana tužilac se tokom parničnog postupka, uključujući sve podneske, odluke suda, zapisnike i dokumente koji budu korišteni tokom postupka, označava onim pseudonimom koji mu je ranije određen u krivičnom postupku.

Član 457d

(Tužba i prilozi)

(1) Tužba za ostvarivanjem prava lica koja imaju svojstvo svjedoka pod prijetnjom i/ili ugroženog svjedoka podnosi se pod

pseudonimom ranije određenim u krivičnom postupku.

(2) U prilogu tužbe, u odvojenoj koverti koja je zapečaćena i koju otvara postupajući sudija dostavljaju se rješenja suda kojim su određene i izmijenjene mjere zaštite identiteta, te povjerljiv prilog u kojem su navedeni lični podaci tužioca.

Član 457e

(Obavezno zastupanje)

Ako je tužilac u parnici lice koje ima svojstvo svjedoka pod prijetnjom i/ili ugroženog svjedoka, tokom cijelog postupka mora ga zastupati advokat kao punomoćnik.

Član 457f

(Primjena zakona u odnosu na umješača)

Odredbe iz ovog poglavlja koje se odnose na tužioca, primjenjuju se i na umješača njegovim stupanjem u parnicu, ako je to lice u toku krivičnog postupka imalo određene mjere zaštite identiteta.

Član 457g

(Obaveza čuvanja tajne o podacima)

Svi učesnici u postupku i službene osobe koje u toku obavljanja svojih službenih ili profesionalnih dužnosti, saznaju povjerljive podatke u pogledu identiteta tužioca, uključujući vještaka, imaju obavezu čuvanja tajne o tim podacima, u skladu s odredbama krivičnog zakona.

Član 457h

(Primjena zakona u odnosu na svjedoke)

(1) Ukoliko se u toku dokaznog postupka pozivaju kao svjedoci lica koja su takođe u toku krivičnog postupka imala određene mjere zaštite identiteta, sud će od krivičnog suda koji je ranije odredio mjere zaštite identiteta pribaviti rješenje o mjerama zaštite identiteta, te povjerljiv prilog u kojem su navedeni lični podaci svjedoka.

(2) Prilikom izvođenja dokaza saslušanja kao svjedoka lica, kojem je krivični sud odredio mjere zaštite identiteta, sud će takvom svjedoku osigurati jednak nivo zaštite i u parničnom postupku.

DIO ČETVRTI
PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

POGLAVLJE XXXIII.
PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 458

(Primjena ovog zakona)

Ako je prije stupanja na snagu ovog zakona započet postupak pred Osnovnim sudom, dalji postupak provest će se prema dosadašnjim propisima.

Član 459

(Posljedice ukidanja prvostepene odluke na primjenu ovog zakona)

Ako nakon stupanja na snagu ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka, dalji postupak provest će se prema odredbama ovog zakona.

Član 460

(Zakon o medijaciji)

Odredba člana 209 ovog zakona primjenjuje se u skladu s posebnim zakonom kojim je uređen postupak medijacije.

Član 461

(Rješavanje sukoba zakona s propisima drugih zemalja)

(1) Do stupanja na snagu posebnog zakona sudovi će u parničnom postupku primjenjivati članove od 46 do 68 i članove od 79 do 101 Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 43/82 i 72/82).

(2) U odredbama članova navedenih u stavu 1 ovog člana riječi "Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija" zamjenjuju se riječima "Bosna i Hercegovina" u odgovarajućem padežu.

Član 462

(Prestanak važenja)

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ("Službeni

glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine", brojevi 8/09, 52/10 i 27/14), izuzev u postupcima propisanim u članu 458 ovog zakona.

Član 463

(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".